

SPRAWA
POLSZCZYŹNY

W URZĘDOWYCH OGŁOSZENIACH

W. KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

POD SĄD FILOLOGÓW ODDANA

PRZEZ

WŁADYSŁAWA BENTKOWSKIEGO.

8142.00711
POZNAŃ.
NAKŁADEM AUTORA.
W księgarni Jana Konstantego Żupańskiego.
1858.

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

II

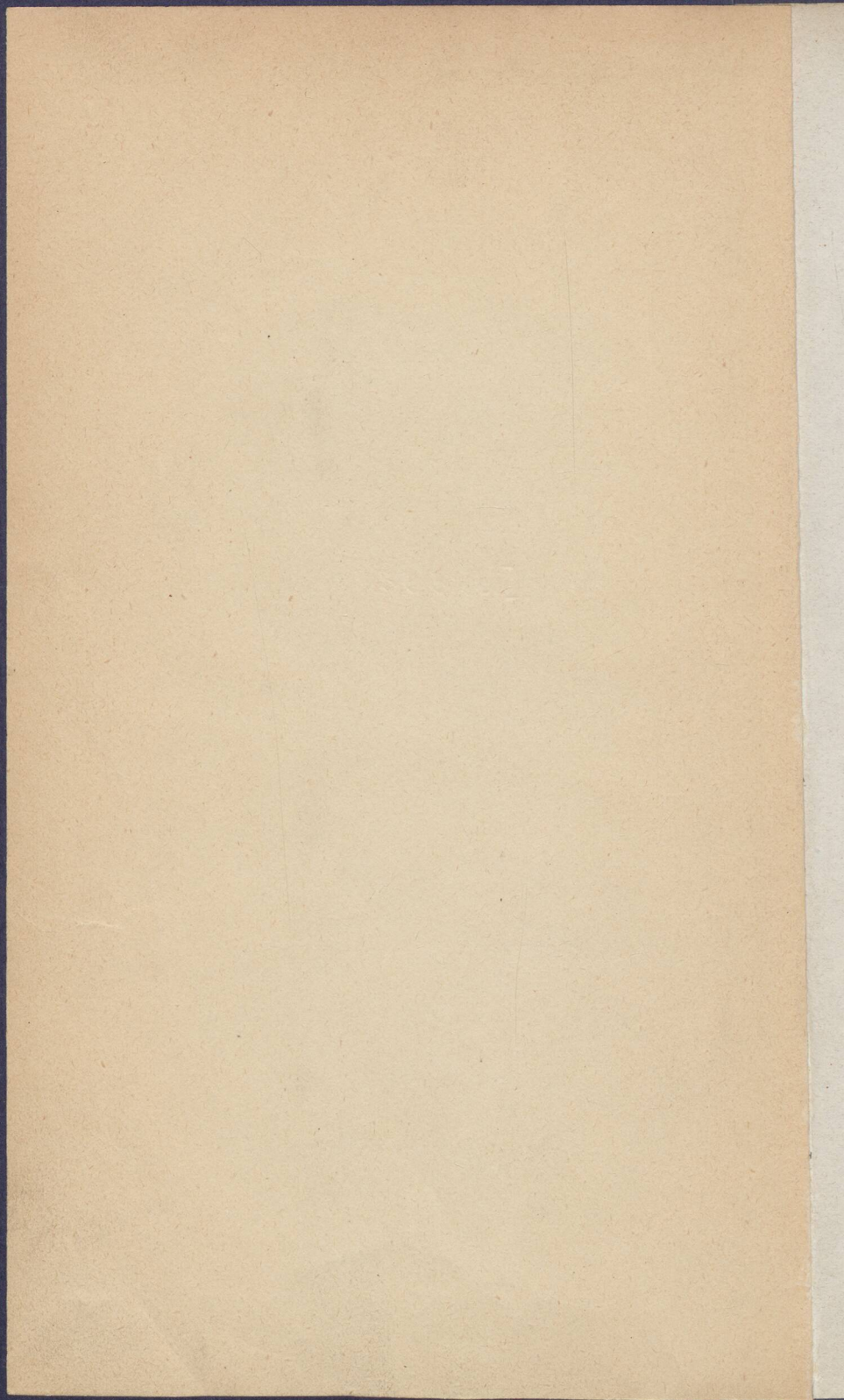
256626

Wypożycza się
tylko do czytelní

20
an

u.

SPRAWA
POLSZCZYŹNY

W URZĘDOWYCH OGŁOSZENIACH
W. KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

POD SĄD FILOLOGÓW ODDANA

PRZEZ

WŁADYSŁAWA BENTKOWSKIEGO.

POZNAŃ.

NAKŁADEM AUTORA.

W księgarni Jana Konstantego Żupańskiego.

1858.

SPRAWY
POLSKOZYNY

W PRZEDWYCH WYBORACH
W KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

256626. II

1950. D a. 2448

Poznań, czcionkami M. Zoerna.

PRZEDMOWA.

nie zamierzam kreślić kolei jakie przechodziła polszczyzna w urzędowych ogłoszeniach W. Ks. Poznańskiego od czasu przyłączenia téj krainy do korony pruskiej. Zbywa mi i na materyałach i na chęci do téj mozolnej a niewdzięcznej pracy. Miałaby ona z resztą, w téj rozciągłości podjęta, historyczne już tylko znaczenie; powód zaś dla którego dziś za pióro chwytam, bieżący przedstawia interes. Chodzi mi z jednej strony o naoczne wykazanie złego które trwa ciągle, z drugiej o wywołanie sądu znawców, któryby mnie usprawiedliwił z głośnych lub milezących zarzutów lekkomyślności w oskarżaniu. Rzeczą moją sprowadzam tym sposobem do filologicznego sporu, stronę historyczną i polityczną kwestyi na teraz pomijając.

Wiadomo że po przyłączeniu W. Księstwa Poznańskiego do monarchii pruskiej w r. 1815., traktaty międzynarodowe, uroczyste zobowiązania monarsze, jak niemniej krajowe ustawy zapewniły w téj części państwa językowi polskiemu równouprawnienie z niemieckim. Język polski zwie się językiem krajowym, poró-

wno z niemieckim. Wszystkie urzędowe ogłoszenia w obudwóch wydawane są, a przynajmniej wydawane być powinny językach. Zbiór praw wychodzi w osobnej edycji, dla W. Księstwa Poznańskiego przeznaczonj, z dołączonj, obok niemieckiego tekstu, tłumaczeniem polskij. Polski ten przekład nie ku samej ma tylko służyć wygodzie i dowolnemu objaśnianiu się polskich czytelników, ale posiada dla W. Księstwa walor oryginału, wolno więc a dla niejednego potrzeba odwoływać się nań przed sądami.

Jak dawniej rzecz stała z polszczyzną tych wszystkich ogłoszeń urzędowych, dokładnie mi nie jest wiadomo. Podobno aż do r. 1846. czy też 1858., powierzano redakcją polskich tekstów osobom znającym dokładnie oba języki i władającym mniej więcej jak należy stylem prawodawczym. Tak być miało przynajmniej co do ważniejszych publikacji prawodawczych, jakoto Zbioru praw i t. p. Pojedyncze ustawy i rozporządzenia z okresu przed r. 1848., które mi się przygodnie w polskim tekście przerzucać zdarzyło, zdawałyby się sąd ten w części potwierdzać. Bądź co bądź, od czasu w którym zacząłem mieć sposobność bliższego i ciągłego wglądania w ogłaszane ustawy, rozporządzenia i obwieszczenia, to jest od r. 1848., aż po dzień dzisiejszy, korzystnego tego sądu o polskim tekście urzędowych ogłoszeń wyrzec niepodobna. Przeciwnie, aczkolwiek w różnych czasach i miejscach różne spotykają się stopnie skażenia językowego, w ogóle jednak przeglądającemu ustawy i ogłoszenia z tego okresu, dwa bolesne spostrzeżenia ciągle się nasuwają: raz, że z tekstu polskiego trudno wyrozumieć myśl a w naj-
le-

pszym razie ścisły sens ustaw, że więc ludność polska pozbawiona jest możności obznajmienia się z prawami do których jednak stósować się winna; powtóre, że długoletnie szerzenie takiej polszczyzny, przyczynia się niepomalu do każenia i upadlania pięknej i bogatej mowy naszej.

Dwa te ciężkie zarzuty cisnęły się na myśl, występowały na usta wszystkich polskich czytelników język ojczysty znających i miłujących. Pierwszym wszelako, który w nowszych czasach z niemi publicznie wystąpił, o poprawę złego głośno wołając, był, o ile mi wiadomo, *Goniec Polski*, dziennik w Poznaniu wychodzący. Pochop dało ogłoszenie nowego kodeksu karnego z r. 1851., w polskim przekładzie. Wykazawszy niezrozumiałość i najwyższą niepoprawność tego przekładu licznymi z niego wyjętymi ustępami, *Goniec Polski* w ten sposób rzecz swoją zamykał: *)

„Owoż, co w pobieżném tylko przerwaniu, z urzędowego tego, bo ze Zbioru praw dosłownie przedrukowanego tłumaczenia, wpadło nam pod oczy grubych błędów przeciwko językowi, jasności wyrażenia, zrozumiałości i wyraźnym przepisom prawa. Niezwracaliśmy zaś tu wcale uwagi na błędy przeciw pisowni i najpierwszym zasadom gramatycznym, których pełno, na niedbałość w interpunkcyi, wreszcie na składnią wszędzie a wszędzie zupełnie niemiecką, wprost naturze naszego języka przeciwną. Jeżeli zaś z tego wszystkiego robimy zarzut organom rządowym, robimy go tém cięższy im ważniejszy jest przedmiot, o który tu chodzi. Niechaj ci których się to dotyczy, raczą rozważyć, że tam gdzie chodzi o najcenniejsze dobra tego życia, o wolność i życie samo, nie-

*) Nr. 168. *Gońca Polskiego* z r. 1851.

dbałość każda, a mianowicie posunięta do tego stopnia, jest nie do usprawiedliwienia. Niech rozważą, że jeżeli prawo słusznie wymaga od każdego obywatela znajomości jego przepisów, to też na odwrot każdy obywatel słusznie i nieodwołalnie żądać może, aby mu te przepisy w przystępny i zrozumiały sposób podawane były. Bo i jakimże prawem sędzieja kiedyś winowajcę karać będzie miał sumienie, kiedy się przekona, że ten choćby i był chciał, jasnego wyobrażenia o istnieniu i znaczeniu postanowienia karnego powziąć nie mógł? Nie w imię więc sponiewieranego języka naszego, nie w imię upośledzonych tu na nowo praw narodowości naszej, ale w imię najprostszej, codziennej, a koniecznej słuszności i sprawiedliwości, wołamy tu na władze prawodawcze i administracyjne o naprawę tak oczywistego pokrzywdzenia. Niechaj baczą, że to co się tu powiedziało o prawie karném, rozciąga się do wszystkich a wszystkich ustaw ogłaszanych w Zbiorze praw, a wszelkich poddanych państwa pruskiego obowiązujących, do wszystkich doniesień w Dziennikach urzędowych zawartych, i w ogóle powiedziec można, do wszelkich publicznych ogłoszeń i czynności. Niechaj też i stróże praw naszych szczególnych, posłowie nasi, i na ten przedmiot swoją zwrócą uwagę i przy wydarzonej sposobności o skutecznej naprawie złego, szczerze pomyślą.“

Głos ten, jak się zdaje, doszedł uszu władz wyższych. Zalecono podobno tłómaczowi Zbioru praw, w Berlinie przebywającemu, żeby się usprawiedliwił z czynionych mu przez Gońca zarzutów. Usprawiedliwienie to zamieszczone zostało swego czasu, niepomyślnie już, w całości czy w skróceniu, w niemieckiej Gazecie Poznańskiej. Kwintesencją usprawiedliwiającej odpowiedzi było, że polski przekład kodeksu karnego zrozumiały, wyborny, klasyczny, a Goniec

Polski złośliwym potwarcą. Zdaje się że usprawiedliwienie to zaspokoilo i władze przełożone. Bądź co bądź, spór ucichł i wszystko pozostało przy dawnym.

Nie mogłem przenieść na sobie, by w kilka lat później, sprawy téj na nowo nie poruszyć. Wyszukałem do tego sposobność przy obradach nad budżetem państwa w izbie poselskiej pruskiego sejmku. Chodziło o zniesienie ceny Dzienników urzędowych Poznańskich, przez sejm poprzednio uchwalone, a przez pana ministra jeszcze nie wykonane. Zabrawszy głos w tym przedmiocie i dotknąwszy pobieżnie kwestyi zniesienia ceny, w te słowa się odezwałem: *)

„Muszę przy téj okoliczności, innego jeszcze ważnego dotknąć punktu. Jeżeli już raz ma się płacić ową podwyższoną cenę za Dzienniki urzędowe w dwóch wydawanych językach, sądzę że pod każdym względem żądaćby się przynajmniej godziło, ażeby jeden z tych języków, to jest tak nazwany polski, nieco zrozumialszym był niż dotychczas. Zarzut ten rozciągam w dużej części i na Zbiór praw, na Dzienniki powiatowe i w ogóle na wszystkie urzędowe ogłoszenia w polskim języku. Kto po niemiecku nie rozumie, ten też rzadko kiedy z téj polszczyzny mądrym będzie. (Śmiech). W najlepszym razie jestto gmatwanina niesłychanych składni, barbaryzmów, świeżo wynalezionych wyrazów, słowem całkiem nowo utworzony język; zdarzają się zaś i próżne wszelakiego sensu zestawienia wyrazów, istne niedorzeczności śmiechu tylko warte. Spotkałem się też i z miejscami, które w tekście polskim coś wprost przeciwnego tekstowi niemieckiemu wyrażały albo przynajmniej wyrażać się zdawały. Ostrego tego sądu nie wypowiadam lekkomyślnie. Miałem przed laty

*) Stenographische Berichte. Haus der Abgeordneten. Einunddreißigste Sitzung am 12. März 1857., pag. 462.

niepospolitą cierpliwość wertowania całych roczników Zbioru praw i całych stosów Dzienników urzędowych w polskim tekście, i przyszedłem do przekonania, że bez pomocy tekstu niemieckiego bardzo trudno a często całkiem niesposób jasnego powziąć wyobrażenia o tém co w ustawach i rozporządzeniach właściwie zawarte. Rozumiem, że naprawa tak wielkiego złego zarówno leży w interesie polskiej ludności jak w interesie królewskiego rządu. Pytam bowiem każdego bezstronnego, czy się przychylić może do powagi rządu, jeżeli tego rodzaju dokumenta jak np. królewska odprawa sejmowa prowincjonalna z roku zeszłego, którą mam tu pod ręką tak jak ją w jedynej polskiej gazecie W. Ks. Poznańskiego polskim mieszkańcom ogłoszono, dokumenta w królewskim wydawane imieniu i podpisy wszystkich ministrów noszące, polskiej ludności podawane bywają w języku zupełnie barbarzyńskim, po większej części niezrozumiałym, a nieraz — nie bierzcie mi tego, Panowie, za złe — wprost śmiesznym. Wiem o zbieraczach humorystycznych ciekawości, którzy sejmową tę odprawę w polskim tekście, jako szacowny nabytek do zbiorów swoich wcielić pospieszili. Sądzę, że krótka wzmianka obecna nie tylko jest dopełnieniem obowiązku naprzeciw mocodawcom moim, ale nawet przysługą oddaną panu ministrowi spraw wewnętrznych, któremu zapewne obcym jest język polski.“

Zabrał głos następnie jeden z niemieckich członków izby poselskiej, baron Patow, były minister rolnictwa, by kwestyą znizienia ceny Dzienników urzędowych bliżej wyświecić. Zwrócił się jednak u wstępu w kilku słowach do poruszonej przezemnie kwestyi językowej.

„O ile (powiedział) uzasadnione są zażalenia poprzedniego szanownego mówcy, osądzić nie jestem w stanie; rozumiem jednak, że takowe, jeżeli są uzasadnione, naprawy wymagają, i że nikt temu zaprzeczyć nie zechce.“

Minister spraw wewnętrznych, pan Westphalen, który następnie przemawiał, w widocznej chęci sprowadzenia mojej skargi o język do drobnych rozmiarów, w te słowa rzecz swoją rozpoczął.

„Wzmiankę pana deputowanego z prowincyi Poznańskiej w ten sposób rozumiałem, jakoby w polskich tłumaczeniach Dziennika urzędowego wiele spotykało się niedokładności, i że wina tego w złym leży tłumaczu. Będę o tém pamiętał, rzecz bliżej rozpoznam, a gdyby się zażalenia słusznemi okazały, zarządzę izby lepszego tłumacza naznaczono.“

Na tém skończyła się mała utarczka parlamentarna w tej materyi.

Niemiecka Gazeta Poznańska, odbierająca swoje natchnienia w drażliwszych kwestyach z rządowych sfer prowincjonalnych, pospolicie w gotowej już formie, wystąpiła w niewiele dni potem z następującą repliką przeciwko moim zarzutom:*)

„Wedle sprawozdania zamieszczonego w Nrze. 21. National-Zeitung, wypowiedział deputowany Bentkowski, na posiedzeniu izby poselskiej z dnia 12. b. m., o redakcyi polskich Dzienników urzędowych prowincyi Poznańskiej sąd, który pomiędzy tutejszymi Polakami co rzeczzone Dzienniki codziennie czytują a do politycznego stronnictwa szanownego posła nie należą, niemałe obudził zadziwienie, tak że każdy bezstronny musiał podejrzewać, iż pan Bentkowski po za sądem swoim całkiem inne kryje zamiary. Jakkolwiek dalecy jesteśmy, by chcieć wszystkie urzędowe tłumaczenia z niemieckiego na polski język, za klasyczne wzory polskiego wysławienia ogłaszać, czém téż one w żaden sposób być nie mogą ze względu na wielkie trudności jakie przekład pol-

*) Posener Zeitung, Nr. 70., z r. 1857.

skiemu językowi całkiem obcych nowszych technicznych wyrażań przedstawia: to przecież powiedzieć trzeba na pochwałę polskich tłumaczeń, w głównym przynajmniej arkuszu tutejszych Dzienników urzędowych, że język tych tłumaczeń zawsze jest zrozumiałym, popularnym a po większej części szlachetnym także. Nie potrzeba też rzeczywiście jak tylko szczególnego talentu strategicznego do wojny partyzanckiej i szlachetnej śmiałości, by w obec niemieckiego zgromadzenia, któremu polski język równie obcy jak polskie Dzienniki urzędowe Poznańskiej i Bydgoskiej rejencji, występować z twierdzeniem: że w polskim tekście spotyka się często wyraźną sprzeczność z brzmieniem tekstu niemieckiego, najśmieszniejsze zestawienia, całkiem nowe wyrazy itd., a to, nie pokusiwszy się nawet, by najmniej, o poparcie tego twierdzenia dowodami. Niedowiedzione twierdzenie znaczy w tym przypadku oczywiście tyle co żadne. Zresztą zarzuty przeciwko polszczyźnie urzędowych tłumaczeń nie od dzisiajszego dopiero dnia datują i nie do nich tylko się rozciągają. Osoby co się na taktyce wojny partyzanckiej równie doskonale znały jak pan Bentkowski, występowały już dawniej z podobnemi zarzutami przeciwko polskiemu przekładowi Powszechnego Prawa Krajowego, a później przeciwko tłumaczeniu Zbioru praw, i to w dużo gwałtowniejszych wyrazach. Co większa, polskie dzienniki i polscy pisarze ciągle sobie nawzajem także same robią zarzuty. Jakżeż nie sponiewierał np. pewien recenzent niedawno w tutejszém czasopiśmie Przyroda i Przemysł, wydane w Wilnie przez profesora Filipowicza tłumaczenie Chemii Stöckhardta, za niepoprawny i całkiem niezrozumiały język tego przekładu? Z jakimże oburzeniem nie powstaje przy każdej sposobności na tutejszą Gazetę W. Ks. Poznańskiego krakowski Czas, a nań znowu Gazeta Warszawska, o kaleczenie polszczyzny? Jeśli w ogóle polemika ta, na wskróś przez całą nowszą polską literaturę się snująca jakby nić czerwona, ma

jakieś głębsze uzasadnienie, to go szukać można jedynie tylko we właściwości polskiego języka, który z dawna mnóstwo obcych wyrazów z łacińskiego, niemieckiego, francuzkiego poprzyjmował i codziennie jeszcze przyjmuje, i który w wyrobieniu własnego słownictwa dla różnych gałęzi nauk, całkiem niemal w tyle pozostał.“

Pominąwszy jadrowite grzeczności do osoby się odnoszące i różne dodatki retoryczne, natchniona ta replika wypowiada więc w głównej treści: że mojemi zarzutami uboczne tylko jakieś mogły kierować widoki; że zarzuty te są potwarcze, albowiem język tłómaczeń jest zrozumiały a nawet szlachetny; że, jeżeli są jakie niedostatki, to takowe leżą w naturze polskiego języka, zczudzoziemczalego, naukowo niewyrobnionego i uboższego w techniczne wyrazy.

Zdaje się, że pan minister spraw wewnętrznych nie zupełnie jeszcze podzielał to zdanie, albo też chciał okazać pewną dobrą wolą w tój politycznie niewinnej materji, albowiem odebrałem od niego, w kilka miesięcy później, pismo osnowy następującej:

„Przy obradach nad budżetem ministerstwa spraw wewnętrznych za rok 1857 w izbie poselskiej, podniosłeś WPan skargę na niepoprawne tłómaczenie Dzienników urzędowych prowincji Poznańskiej z niemieckiego na polski język. Wziąłem ztąd pochop do zlecenia królewskim rejencyom w Poznaniu i Bydgoszczy, by przedmiot ten bliższemu poddały rozpoznaniu; od obudwóch władz wszelako otrzymałem teraz raport, że zarządzone śledztwo nie potwierdziło sądu jaki WPan o rzezoném tłómaczeniu na posiedzeniu walném izby poselskiej z dnia 12. marca r. b. wypowiedziałeś. Żeby coś odpowiedniego módz wyrzec w tój sprawie, byłoby też potrzeba przedewszystkiém bliższego wytknięcia tych ogłoszeń Dziennika urzęd-

dowego, w których zarzucane przez W Pana niedostatki, miały się znajdować. Pozostawiam więc uznaniu W Pana, czy zechcesz takowém bliższem wytknięciem podać mi sposobność przedsięwzięcia dalszych kroków w rzeczonój sprawie. Berlin 17. czerwca 1857. Minister spraw wewnętrznych. Z polecenia (podpisano) Sulzer.“

W odpowiedzi na to pismo ministeryalne, przesłałem panu ministrowi spraw wewnętrznych, poniżej w polskim przekładzie oddrukowany memoriał, obejmujący zestawienie przykładów złej polszczyzny w urzędowych ogłoszeniach, dołączając do tego memoriału list następujący:

„Jaśnie Wielmożny Panie! Żałuję mocno, że na uprzejme pismo JWPana z d. 17. czerwca r. b. w przedmiocie nieoprawnego polskiego tłumaczenia w Poznańskich Dziennikach urzędowych, teraz dopiero odpowiedzieć jestem w stanie. Dłuższa podróż do wód a następnie zmuśne nieco studia do memoriału który w załączeniu przesłać mam zaszczyt, niedozwołyły mi wcześniiej z powinna pospieszyć odpowiedzią.“

„Przedewszystkiém poczytuję za mój obowiązek bliżej określić stanowisko moje w téj sprawie, tak na posiedzeniu izby poselskiój z dn. 12. marca r. b., jak przy zestawianiu niniejszych przykładów zajmowane, a to tém więcéj, że wydaje mi się jakobyś JWPan zbyt ciasne granice chciał mu naznaczyć. Nie chodzi mi bynajmniiej o samo tylko złe przetłómaczenie tego lub owego ogłoszenia w Dzienniku urzędowym, ani téż o prostą zmianę nieznanego mi tłumacza. Odosobnione takie usterki mogą być przypadkowe i przemijające, i nie byłbym sobie pozwolił prześwietniiej izby, ani JWPana tak drobnemi utrudzać zażaleniami. Skarga moja miała i ma dużo ogólniejsze znaczenie. Wziąłem wprawdzie do niiej pochop z nadarzającój się przy obradach nad budżetem kwestyi

Dzienników urzędowych, ałem ją natychmiast i wyraźnie uogólnił, rozciągając zarzuty moje i na Zbiór praw, na Dzienniki powiatowe, słowem na wszystkie urzędowe ogłoszenia w polskim języku. Dzienniki urzędowe które sposobność i punkt wyjścia podały, nie są może właśnie najwinniejszemi i najgorzej tłómaczonemi. Skarga moja była tedy i jest jeszcze wymierzona przeciwko systematowi, który wszędzie i od lat wielu prawnie nam się należący język polski albo bezpośrednio usunąć się stara, albo téż przez niedbałe, a nawet pogardliwe z nim się obchodzenie, zatruwa nam jego użycie i stopniowo całkiem niepożywalnym nam go czyni.“

„Dowodów na poparcie téj skargi nie mogłem, tym sposobem, ograniczać na punkt wyjścia, to jest na Dzienniki urzędowe. Owszém, objętość tych dowodów wypadło mi różnie odmierzyć, wedle różnej wagi źródeł. Pierwsze więc i najobszerniejsze miejsca zajmują przykłady ze Zbioru praw, a to z kilku onegoż roczników. Dla podania przykładów z Dzienników urzędowych, przestałem na pobieżném przejrzeniu ostatniego rocznika. Toż samo powiedzieć mi wypada o Dziennikach powiatowych, które nawet nie ze wszystkich powiatów, a nieraz w pojedynczych tylko numerach przerzucić miałem sposobność. Z odosobnionych wreszcie druków urzędowych, tych tylko kilka przytoczyłem, które mi właśnie pod rękę popadły.“

„Nie taję sobie że podobne uzasadnienie skargi mojej zechcesz może JWPan uważać za sięgające daleko po za pierwotny punkt wyjścia, a w każdym razie za wkraczające do całkiem różnych gałęzi zarządu, i że to uzasadnienie, właśnie dla znacznej swojej rozciągłości, żadnego może nie dozna uwzględnienia. W przekonaniu jednak, że obowiązkiem moim było na poruszoną kwestyą w taki a nie inny odpowiedzieć sposób, muszę pozostawić uznaniu JW Pana, czy zestawione przykłady przesłać zechcesz właściwym departamentom do dalszego użytku, czy téż, jako wykraczające po za kwestyą Dzien-

ników urzędowych, bez uwzględnienia pozostawisz. Mam zaszczyt pisać się i t. d. — Poznań, 9. października, 1857 roku.“

Owoż są wszystkie akta poruszonój sprawy. O ile mi wiadomo nikt zresztą odtąd głosu w kwestyi urzędowej polszczyzny nie podnosił, z wyjątkiem jednego korespondenta Poznańskiego do Gazety Warszawskiej, który parę tygodni temu, gorzko się żalił na niegodziwą polszczyznę w najnowszych zeszytach Zbioru praw, skargi swoje cytatai popierając. Jaki skutek wywarło przesłanie panu ministrowi żądanych odemnie bliższych wskazówek, zupełnie mi niewiadomo. Rok od czasu wręczenia memoriału mija. Wnosząc z tego, że p. minister nie zaszczycił mnie ani słówkiem odpowiedzi na przesyłkę którą sam wywołał; że, dalej, wszystko in statu quo ante, pod względem polszczyzny urzędowej, po dziś dzień pozostało; że, wreszcie, jedyném dostrzegalném dla mnie zjawiskiem na tém polu, było wyczytane lata bieżącego posunięcie na wyższy stopień, czy téż na wyższą godność tłumacza Zbioru praw; wnosząc z tego wszystkiego, powtarzam, przypuszczać się godzi, iż podobnie jak się to dawniej działo, uznano i w tym przypadku, zarzuty moje za bezzasadne i potwarcze, zaczepianą zaś przezemnie polszczyznę za nienaganną.

W takim składzie rzeczy przedsięwziąłem akta téj sprawy drukiem ogłosić i odwołać się w tym sporze do sądu filologów, prawodawców, bezstronnych ludzi fachowych. Czynię to, powtarzam, dwoma powodowany względami. Chodzi mi naprzód o usprawiedliwienie się z zarzutów lekkomyślnego lub złośliwego oskarżania.

Chodzi mi potém o przyczynienie się do naprawy złego. Mam bowiem mocną wiarę i przekonanie, że prawda, prędzej czy później, siłą nieprzepartą swój Boskiej natury, tryumf odnieść musi. Nie sposób mi więc porzucić nadziei, że poważne i nieustanne głosy ludzi bezstronnych i fachowych, które wywołać właśnie pragnę, przenikną, czy to za rok czy za lat dzieścięć, do uszu wysokich urzędników w tej sprawie rozstrzygać powołanych, i oświeciwszy wreszcie ich sumienia, pożądaną ze wszzech miar wywołają naprawę.

Nie taję sobie i utrzymywać téż nie pragnę, żeby dobry przekład tekstów prawodawczych, licznych nie przedstawiał trudności. Ale czyżby ich przy dobrej woli i tam gdzie o rzecz tak wielkiej wagi chodzi, pokonać nie miało być podobną? Możeż ktoś z rzeczą obznajmiony, w dobrej wierze utrzymywać, ażeby język polski, z natury swojej tak giętki i bogaty, język w którym na sto kilkadziesiąt już lat przed powstaniem monarchii pruskiej wydawano rozliczne prawa wszystkich gałęzi zarządu wielkiego państwa dotyczące; w którym przez lat kilkaset odbywały się nieustanne obrady parlamentarne; w którym w nowszych czasach ogłaszano, już to w Księstwie Warszawskiem, już to w Królestwie Polskiem, już w Rzeczypospolitej Krakowskiej, wybornie zredagowane prawa, kodeksa, rozporządzenia, instrukcye administracyjne; który posiada z dawna wyrobione a teraz na nowo skwapliwie zbierane i ogłaszane wyborne słownictwo w najrozlicniejszych gałęziach życia i nauki, w gospodarstwie, leśnictwie, łowiectwie, rybołostwie, pszczelnictwie, hutnictwie, górnictwie, budownictwie, rzemiosłach i kun-

sztach, wojskowości i t. d.; którego literatura w ciągłym znajduje się rozwoju; ażeby ten język, powiadam, miał być niesposobny do zrozumiałego i poprawnego przekładu ustaw i ogłoszeń w państwie Pruskiem wydawanych?

W końcu, dla uprzedzenia prawdopodobnego z pewnych stron zarzutu, że snadniej w trudnych kwestyach zarządu krajowego krytykować to co się robi, niżli podać sposób rozwiązania trudności, niech mi wolno będzie, lubo niepowołanemu, w krótkich słowach wypowiedzieć, jak rozumiem że należałoby urządzić rzecz redakcyi polskich tekstów prawodawczych i urzędowych dla W. Ks. Poznańskiego, aby język tych tekstów odpowiadał powadze i majestatowi prawa, potrzebie mieszkańców dla których tłómaczenia przeznaczone, i zacności mowy, której, czy ona polska, czy niemiecka, czy francuzka, lekkomyślnie lub złośliwie kazić i upadlać się nie godzi.

Dotąd, redaktorami urzędowych tekstów polskich są po większej części, jak widoczna, cudzoziemcy co się naszego języka z gramatyki i dykcyonarza mozolnie wyuczylili. Osoby te przebywają w różnych miejscach: tłómacz Zbioru praw w Berlinie, tłómacz Dziennika urzędowego Poznańskiego w Poznaniu, Bydgoskiego w Bydgoszczy, redaktorowie różnych Dzienników powiatowych w różnych miasteczkach prowincjonalnych. Jak skutek okazuje, nie znoszą się oni z sobą, wspólnemu nie ulegają kierunkowi i kontroli, ani wspólnych nie odbierają instrukcyi, wyjąwszy chyba tę jedną, żeby ślepo oryginału się trzymać, słowo w słowo na polskie go przekładając. Ztąd idzie, że każdy, we-

dle stopnia swojej znajomości polskiego języka, w miarę przyrodzonej bystrości lub smaku, wedle dykcyonarzy które ma pod ręką, w swój sposób rozwiązuje trudności zadania, i że każdy tworzy sobie odmienny język prawodawczy i administracyjny, bo istniejących wzorów i źródeł polszczyzny prawodawczej i administracyjnej, żaden, jak widać, nie zna.

Otóż sądziłbym, że należałoby przedewszystkiém wybierać na redaktorów tekstów polskich, rodowitych Polaków, to jest ludzi co znajomość języka nie z dykcyonarzy tylko i gramatyk czerpią, ale z tryskającego źródła żywej mowy już ją z dawna zaczerpnęli. Nie potrzeba, zdaje się, dodawać, że sam charakter rodowitego Polaka jeszczeby nie wystarczał. Kandydaci musieliby posiadać ten stopień wykształcenia szkolnego, iżby czystym i poprawnym pisali językiem, a ten stopień wykształcenia naukowego i fachowego, iżby myśl, znaczenie i odcienia rozporządzeń prawodawczych i administracyjnych należycie objąć i należycie oddać byli w stanie. Działalność takich tłumaczy wypadłoby ześrodkować w jedném miejscu, najwłaściwiej w Poznaniu, i wspólnemu poddać kierunkowi. Tłumacz Zbioru praw, przedewszystkiém, musiałby przebywać w Poznaniu a nie w Berlinie. Kierownictwo sprawy tłumaczenia tekstów urzędowych, na całe W. Księstwo, powierzyłoby się małej radzie, złożonej z tłumacza Dzienników urzędowych, z pierwszego tłumacza prezydyalnego w rejencyi, jeżeli taka posada istnieje, z pierwszego tłumacza prezydyalnego przy sądzie apelacyjnym, z témże samém co wyżej zastrzeżeniem, i z jakiego wytrawnego, naukowego znawcy polskiego ję-

zyka. Ta rada tłumaczyłaby do składu naczelnego prezydyum W. Księstwa, podobnie jak rada szkólna do rejencyi departamentalnej należy. Najwłaściwszym prezesem takowego kolegium byłby naczelny prezes W. Księstwa, o ileby w odpowiednim stopniu język polski posiadał. W przeciwnym razie mógłby delegować do przewodniczenia w radzie, pierwszego i najważniejszego z tłumaczy, to jest tłumacza Zbioru praw. Rada nie potrzebowałaby się częściej jak co kwartał zbierać, tak że tłumacz Bydgoski mógłby zwykle w Bydgoszczy przebywać. Byłoby rzeczą rady: wygotować gruntowną instrukcją dla tłumaczy, tak głównych jak powiatowych; porozumiewać się i stanowić o najwłaściwszym a jednostajnym na całe W. Księstwo rozwiązywaniu trudniejszych kwestyi translacyjnych; czuwać nad godnością, czystością, zrozumiałością i jednostajnością urzędowych tekstów polskich w całym W. Księstwie. Jednym z głównych punktów instrukcyi powinny być zalecenie największej wierności w przekładzie, ale nie ślepej wierności słowa, lecz samowiednej wierności myśli i odcieni. Tak uorganizowana rada musiałaby koniecznie być zaopatrzona w małą biblioteczkę, gdzieby oprócz słowników Lindego, Zdanowicza i t p., miejsce znalazły: Volumina legum z czasów Rzeczypospolitej; Dzienniki Praw Księstwa Warszawskiego, Królestwa Polskiego i Rzeczypospolitej Krakowskiej; przekłady kodeksu cywilnego, kodeksu handlowego, kodeksu postępowania sądowego itd., już to za Księstwa Warszawskiego, już za Królestwa Polskiego, z francuzkiego dokonane; różne nieprzeliczone drukowane instrukcyje, regulamina itp.

dla najróżniejszych gałęzi zarządu krajowego, sądownictwa, skarbu itd. w Królestwie Polskiem, co wszystko, lubo w handlu księgarskim nie znane, bardzo by łatwo było rządowi otrzymać na drodze dyplomatycznej przez swego konsula w Warszawie; dyaryusze sejmowe z czasów sejmu czteroletniego, na którym o wszystkich gałęziach zarządu państwa do syta i do przesytu rozprawiano, drukowano itd.; o ile możności wszystkie polskie słowniki techniczne lub książki co ich miejsce zastępują, np. Podczaszyńskiego Nomenklatura architektoniczna, Kozłowskiego Słownik leśny, bartny, bursztyniarski i orylski, Łabęckiego Słownik górniczy, hutniczy itd., Grubentala Terminologia kupiecka, Osińskiego Ruda żelazna, Karstena Solnictwo, itp. itp.; wreszcie o ile możności z każdej dziedziny nauk, umiejętności, kunsztów, wiedzy ludzkiej, mianowicie z dziedziny nauk ścisłych, techniki, po jednym przynajmniej dziele takich autorów, którzy obok znajomości przedmiotu, ustaloną mają sławę wzorowych pisarzy, np. J. Śniadecki, co do fizjologii i nauk przyrodzonych, Oczapowski, co do gospodarstwa wiejskiego i różnych gałęzi przemysłu rolniczego, Łabęcki, co do górnictwa, Cegielski, co do narzędzi i machin, J. Sikorski, co do muzyki itp.

Tego rodzaju organizacya przysporzyłaby zapewne rządowi kilkaset może do tysiąca talarów wydatku, ale bacząc na sumy jakie ludność polska do skarbu państwa wnosi, godzi się zaiste lekko brać tysiąc talarów wydanych w celu zapewnienia jój czystego, godnego i jasnego tekstu praw i rozporządzeń. Nie

potrzebuję dodawać, że organizacją powyższą uważam za wykonalną i pożyteczną tylko w przypuszczeniu, iż naczelny zarządca W. Księstwa szczerze troskliwy o najcelniejsze interesa przeważającej w obrębie jego zarządu narodowości.

Skończyłem, i sądu filologów i znawców bezstronnych oczekuję.

Poznań, w październiku 1858.

W. Bentkowski,

poseł śremski na sejm Pruski.

PRZYKŁADY
BŁĘDNÉJ I NIEZROZUMIALÉJ POLSZCZYZNY
W URZĘDOWYCH OGŁOSZENIACH
W. KS. POZNAŃSKIEGO.

MEMORYAŁ
PRZESŁANY PANU MINISTROWI SPRAW WEWNĘTRZNYCH
W R. 1857.

PRZYKŁADY

WYKŁADY Z HISTORII I TEORII WYKŁADU

W WYDAWIENIU WARSZAWSKIM

W. KR. KONNANIKOWSKI

MEMORIAŁ

WYKŁADY Z HISTORII I TEORII WYKŁADU

W. K. 1807

TREŚĆ.

I. Zbiór praw.

1. Przykłady grubych błędów gramatycznych:
  - a) Błędne przypadkowanie lub błędna składnia rzędu przypadkami.
  - b) Błędne czasowanie.
  - c) Błędne używanie zaimków.
  - d) Błędne używanie przyimków.
  - e) Niepolska składnia.
2. Przykłady nowo utworzonych, niezrozumiałych wyrazów lub formacyi duchowi języka polskiego przeciwnych.
3. Przykłady ślepo dosłownego tłumaczenia i powstałych ztąd niezrozumiałych germanizmów.
4. Przykłady całkiem niepolskich form, zwrotów, sposobów mówienia, w ogóle barbaryzmów i niezrozumiałego języka.
5. Złe, nieściśle tłumaczenie, spaczony albo całkiem odmienny sens w dwóch różnych tekstach.
6. Przykłady śmiesznych niedorzeczności albo śmieszno trywialnych wyrażeń.
7. Próby stylu.

II. Dzienniki urzędowe rejencyj Poznańskiej i Bydgoskiej.

1. Grube błędy przeciwko gramatyce, formacyi wyrazów, składni i duchowi polskiego języka. Niezrozumiały język. Niedorzeczności:
  - a) Dziennik urzędowy Poznański.
  - b) Dziennik urzędowy Bydgoski.
2. Zmieniony sens w tłumaczeniu:
  - a) Dziennik urzędowy Poznański.
  - b) Dziennik urzędowy Bydgoski.
3. Próby stylu:
  - a) Dziennik urzędowy Poznański.
  - b) Dziennik urzędowy Bydgoski.

III. Dzienniki powiatowe W. Ks. Poznańskiego.

1. Tygodnik dla powiatów Środy i Wrześni.
2. Tygodnik powiatu Śremskiego.
3. Dziennik powiatu Szamotulskiego.
4. Wschowski Tygodnik powiatowy.
5. Donosiciel dla powiatu Krotoszyńskiego.
6. Tygodnik powiatu Gnieźnieńskiego.
7. Tygodnik powiatu Czarnkowskiego.
8. Orędownik Wągrowiecki.
9. Rawicko Krobski Dziennik powiatowy.
10. Tygodnik powiatu Odalanowskiego.
11. Tygodnik powiatu Pleszewskiego.

IV. Inne druki urzędowe.

1. Wykaz tych przedmiotów, które Stanom powiatu Średzkiego na zgromadzeniu powiatowem w dniu 22. sierpnia przedłożone być mają.
2. Czynności jedenastego sejmku W. Księstwa Poznańskiego:
  - a) Najwyższy dekret propozycyjny.
  - b) Najwyższa odprawa sejmowa.
  - c) Odprawa sejmowa komisarza królewskiego.

I. ZBIÓR PRAW.

Polski tekst Zbioru praw z okresu w którym miałem sposobność bliżej się w ustawach krajowych rozpatrywać, to jest od r. 1849. do 1856. włącznie, jakkolwiek różne stopnie skazania językowego przedstawiający, razi ciągle niemal tak grubymi błędami przeciw gramatyce, czystości i duchowi polskiego języka, że trudno, a niekiedy nawet niesposób polskiemu czytelnikowi właściwe i ściśle pochwycić znaczenie ustawy. Nadto, wieloletnie i systematyczne rozpowszechnianie podobnego tekstu przyczynia się niepomału do nader bolesnego dla nas Polaków, dla wrogów zaś polskości pożądanego być może wypadku: do stopniowego każenia i upadłania naszego języka.

Przytoczone poniżej ustępy nie mają bynajmniej na celu wyczerpującej i systematycznej krytyki tego tekstu. Praca podobna byłaby zbyt obszerna i niewdzięczna. Są to raczej na los szczęścia wyjęte i cokolwiek uporządkowane przykłady, ku stwierdzeniu tego co się wyżej powiedziało.

1. Przykłady grubych błędów gramatycznych.

a) Błędne przypadkowanie lub błędna składnia rzędu przypadkami.

- Str. 14. z r. 1849. „...zwrócenie wydatków...mogą żądać od przeciwnika...“ Zamiast: mogą żądać zwrócenia itd.
- str. 51. „...czyn, za którego oskarżony winnym został uznany...“ Zamiast: czyn, za który i t. d.
- str. 70. „...raz w dzienniku urzędowym, a trzy razy w gazetę krajową...umieszczoném będzie.“ Zamiast: ...w gazecie krajowej i t. d.
- str. 317. „...pisma drukowane...nie wolno rozpowszechniać.“
Zamiast: pism drukowanych i t. d.
- str. 357. „...bez nadwężania osobnym postanowieniom.“
Zamiast: bez nadwężania osobnych postanowień; albo: nie uwłaczając osobnym postanowieniom.
- str. 366. „...urzędowemu działaniu nadwężają...“
- str. 34. z r. 1850. „...w przeciągu dziewięćdziesiąt dni...“
Zamiast: ...dziewięćdziesięciu dni.
- str. 38. „Izba druga składa się z trzysta pięćdziesiąt członków.“ Zamiast: ...z trzystu pięćdziesięciu i t. d.
- str. 651. „...na sześć obwody...podzieli.“ Zamiast: na sześć obwodów i t. d.
- str. 653. „...może na ten cel... wydziałów z swego grona mianować.“ Zamiast: ...wydziały mianować.
- str. 57. z r. 1851. „Budynki... zabezpieczone nie wolno przy żadném inném towarzystwie zabezpieczyć.“ Zamiast: Budynków... nie wolno w żadném inném towarzystwie zabezpieczać.

- str. 170. „...władza...przełożona instytucie karnemu.“ Zamiast: ...instytutowi i t. d.
- str. 189. „Kto...czyny przedsiębiorze, których tylko na mocy urzędu przedsiębrać wolno.“ Zamiast: ...które itd.
- str. 341. „Jeżeli sędzia za niewinny uznanym zostanie.“ Zamiast: ...za niewinnego i t. d. Powtarza się to słowo w słowo na str. 695. z r. 1852.
- str. 356, z r. 1852. „Ime prócz w §. 1. wymienione zbrodnie.“ Zamiast: prócz w §. 1. wymienionych i t. d.
- str. 837, z r. 1854. „Cztery z nich (reprezentantów) obrani będą przez...“ Zamiast: Czterej i t. d.
- str. 641, z r. 1855. „...przeciwno podziale...“ Zamiast: przeciwko podziałowi.
- str. 401, z r. 1856. „...gminy miejskie są korporacye.“ Zamiast: są korporacjami.
- str. 1277. „...przynajmniej cztery członkowie przytomnymi być muszą.“ Zamiast: przynajmniej czterech członków przytomnych być musi. Tenże sam błąd powtarza się na str. 1278.

Spotykają się też formy przypadkowania, które, aczkolwiek gramatyce nie obce, jako przestarzałe i nieużywane, śmiesznie się wydają, n. p.:

na str. 182. z r. 1851. i w ogóle ilekroć mowa o dwóch izbach sejmowych: „za przyzwoleniem obuch izb...“; zamiast formy poprawniejszej: obu izb.

Albo też na str. 241. z r. 1853. i w wielu innych miejscach: „Minister handlu jest upoważnion“; zamiast: upoważniony.

Niekiedy znowu zdarzają się błędy w oznaczaniu lub zgodzie rodzajów, n. p.

str. 323, z r. 1854. „...do oznaczania rafinowanego stalu“; zamiast rafinowanej stali. — Podobnie, na str.

374. z r. 1855. „fabryka stalu“; zamiast: stali. —

str. 403. z r. 1850. „Ascenzya urzędników...li tylko przez zdatność i dobre prowadzenie się w służbie oznaczoném zostanie.“

b) Błędne czasowanie.

Główne błędy płyną tu z niedokładnego rozumienia natury niemieckiego słowa posiłkowego: *Werden*, i z wynikającego ztąd mieszania czasu teraźniejszego z czasem przyszłym; dalej, z nieznamomości różnicy pomiędzy polskimi słowami dokonanymi a niedokonanymi. Ztąd niedorzeczności, zmiana sensu, albo też mieszania czasów przeszłego z teraźniejszym i przyszłym; n. p.:

str. 326, z r. 1849. „...jako publiczne schadzki zostaną uważane...“ („*werden angefahren*“). Zamiast: uważają się za publiczne schadzki.

str. 19, z r. 1850. „...porozdzielone będą...“ Zamiast: rozdzielone, albo: porozdzielane będą.

str. 27. „gwarantuje się wolność....publicznego wykonania religii.“ Zamiast: wykonywania.

str. 30. „Wszyscy Prusacy mają prawo połączyć się...“ Zamiast: łączyć się.

str. 36. „Władza prawodawcza wspólnie przez króla i przez dwie izby wykonaną zostanie.“ („*Die gesetzgebende Gewalt wird gemeinschaftlich durch den König und durch zwei Kammern ausgeübt.*“) Zamiast: wykonywa się; albo: wykonywaną bywa.

str. 42. „Sędziom innych urzędów płatnych nadal udzielić niewolno.“ Zamiast: udzielać.

str. 235. str. 239. et passim: „Wykonanie prawa polowania.“ („*Die Ausübung des Jagdrechts.*“) Zamiast: wykonywanie.

str. 329. „Rada gminna ma uchwalić względem wszystkich spraw gminnych.“ („*Der Gemeinderath hat über alle Gemeinde-Angelegenheiten zu beschließen.*“) Zamiast: ma uchwalać, albo: stanowić o wszystkich i t. d.

str. 175, z r. 1851. „Jako przedsięwzięcie, przez które zbrodnia głównej zdrady dokonaną zostanie...“ („...durch welches das Verbrechen vollendet wird.“) Zamiast: przez które zbrodnia spełnia się, albo: dokonywa się.

str. 185. „Kto... wystawi... sprzedaje... rozprzestrzenia“; i da-

- lój: „Kto... zdejmuje, zniweczy albo uszkodzi“; po-
tém znów na stron. 190.: „Kto pieczęć... otworzy, od-
rywa, uszkodzi.“ Zamiast: Kto... wystawia — niweczy
— uszkadza — otwiera.
- str. 220. „Kradzież popełni ten, który cudzą... rzecz... wziął.“
(„Einen Diebstahl begeht, wer eine fremde... Sache... weg-
nimmt.“) Zamiast: Kradzież popełnia, kto cudzą rzecz
bierze.
- str. 230. „Kto... pakiety pieniężne wydać się usiłuje.“ Za-
miast: usiłuje.
- Błędne to czasowanie słowa: usiłować, które nie jest zwro-
tném ani téż zaimkowém, powtarza się bezustannie, np.:
str. 209. z r. 1851.: „jeżeli się usiłowali zapobiedz.“ —
str. 120 z r. 1855.: „Kto rządowi podatek usunąć się
usiłuje.“ — str. 352. z r. 1856.: „Kto takie monety
jako pełnoważne wydać się usiłuje.“
- str. 996. z r. 1852. „...patenta dyrektor... wygotuje i pod-
pisuje.“ Zamiast: wygotowywa.
- str. 1054. „Stanowimy... po słuchaniu interesentów... co na-
stępuje.“ („...nach Anhörung“). Zamiast: po wysłuchaniu.
Błąd ten ciągle się powtarza, np.: str. 289. z r. 1853.:
„po słuchaniu dyrekcji“. Toż samo na str. 687.
- str. 27. z r. 1853. „Dowiedziawszy się... iż w Królestwie Ba-
warskiém... skarga o areszt już natenczas jako uzasadniona
uznaną zostanie...“ („...als begründet erachtet wird“).
Zamiast: uznaną bywa — jest.
- str. 30. „Trwanie towarzystwa oznaczy się na 50 lat...“
(„...es ist auf 50 Jahre bestimmt“). Zamiast: naznacza się.
- str. 763. „Dyrektor podpisze korespondencyą...“ („...unter-
zeichnet die Korrespondenz.“) Zamiast: podpisuje. Tamże: „Dy-
rektor akceptuje, podpisze, indosuje wexle.“ Zamiast:
podpisuje.
- str. 189. z r. 1955. „...tak się zachować będę.“ Zamiast:
tak się zachowam. Ten sam błąd powtarza się na str. 200.
- str. 706. z r. 1856. „Dozór rządu nad gminnymi sprawami...“

przez regencyą wykonanym zostanie.“ („...wird von der Regierung ausgeübt.“) Zamiast: wykonywa regencya.

e) Błędne używanie zaimków.

str. 121. z r. 1849. „...podróże takich oficerów którzy do ich wykształcenia przy innéj broni służbę czynić wola.“
Zamiast: którzy dla swego wykształcenia w innéj broni służbę pełnić pragną.

str. 93. z r. 1850. „Familie tych którzy bez ich winy...“ („Die Familien derjenigen welche ohne ihr Verschulden...“). Ma zna-
czyć: bez własnej, albo: bez swojej winy.

d) Błędne używanie przymków.

str. 15. z r. 1849. „...jeżeli to sąd... za przyzwoitém uważa.“ („...wenn dies von ihm für angemessen erachtet wird“).
Zamiast: przyzwoitém być uważa; albo: za przyzwoite uważa.

Gruby ten błąd powtarza się nieustannie, np. str. 24. „za stósowném uzna.“ — str. 70. „za potrzebném.“ — str. 452. „za uzasadnioném.“ — str. 31, z r. 1851. „...uważa się za udowodnioném.“ — str. 280. „za potrzebném uznano.“ — Podobnież, str. 437; str. 747; str. 2 i 1113, z r. 1852; str. 761 i 813, z r. 1853; str. 10, z r. 1854; str. 36, z r. 1855; str. 36, z r. 1856.

str. 15. z r. 1849. „w posiedzeniu jawném.“ Zamiast: na posiedzeniu. — Toż samo na str. 362. „w posiedzeniu ogłoszonym zostanie.“ — str. 384. „w osobnych posiedzeniach.“ — str. 386. — str. 127, z r. 1851. „czynność w posiedzeniu sądu.“ — str. 21, z r. 1852. — str. 283, z r. 1852. „Kto osobisty ma interes... w posiedzeniu uczęszczać nie powinien.“ itd.

str. 290, z r. 1849. „...połączone na jeden obwód wyborczy...“
Zamiast: w jeden obwód itd.

str. 497. „...ma udział przy całym majątku.“ Zamiast: w całym itd.

str. 248, z r. 1850. „...zrzeczenie się na ukaranie.“ („Verzicht-

- leistung auf die Bestrafung"). Zamiast: zrzeczenie się ukarania.
- str. 39, z r. 1851. „..wydanie nastąpi do prezentanta ostatego kuponu.“ („an den Präsentanten“). Zamiast: okazielowi.
- str. 158. „prawo na wynagrodzenie szkody.“ Zamiast: do wynagrodzenia.
- str. 296. „...udział mieli przy jednej z wojen.“ („..an einem der Feldzüge“). Zamiast: w jednej itd.
- str. 341. „...jeżeli tylko z napomnieniem albo z naganą karaynym zostanie.“ („wird er nur mit einer Warnung oder einem Verweise belegt“). Zamiast: napomnieniem albo naganą.
- Gruby ten błąd, koślawiący zupełnie myśl oryginału, a który świadczy o nieznajomości pierwszych zasad gramatycznych, powtarza się bez końca, np.
- str. 562. „ze stołowaniem gospodarza kontentować się powinien.“ Zamiast: stołem gospodarza itd.
- str. 583. „kontentować się muszą z użyciem wynagrodzenia.“
- str. 520, z r. 1852. „celem odesłania z pocztą.“
- str. 604. „z wyciśniętą pieczęcią zamknięte...“ („..mit aufgedrucktem Siegel verschlossen“). Zamiast: wyciśniętą itd.
- str. 628, z r. 1853. „handel ze solą.“ („Salzhandel“). Zamiast: handel solą.
- str. 767. „Uchwały wykonają się z absolutną większością głosów.“
- str. 803. „Prowadzący księgę hipoteczną... registraturę ingrosacyi z datą i podpisem zaopatrzyć powinien.“
- str. 591, z r. 1854. „...do obsadzenia statków... z potrzebnymi rzemieślnikami.“ Zamiast: potrzebnymi itd.
- str. 300, z r. 1855. „...w miastach Przedpomorza z Lubbeckiem prawem opatrzonych.“
- str. 405. „...rząd się zrzeka z należącemi mu... dywidendami... akcyę amortyzować.“ Zamiast: należącemi itd.
- str. 739. „...kazaliśmy z naszą królewską pieczęcią zaopatrzyć.“

- str. 1207. „...walne zebrania trudnią się tylko z przedmiotami które...”
- str. 271, z r. 1856. „zebrania zajmują się litylko z takimi przedmiotami...”
- str. 734. „co się tyczy zawinionych kar, ze swoim majątkiem odpowiadać musi...”
- str. 1284. „...uchwały... z pojedynczą większością głosów zapadną...”
- str. 1593. „Posiedziciele dóbr opatrzonych z głosami pojedynczymi...”
- str. 15, z r. 1852. „...przechodzą we własność towarzystwa...”
Zamiast: na własność.
- str. 37, „...rozpoznawanie nad wyborami...” („Prüfung der Wahlen”). Zamiast: rozpoznawanie wyborów.
- str. 109. „...Główny trybunał i Reński sąd... połączonemi będą na jeden sąd najwyższy...” („...zu einem obersten Gerichtshofe... vereinigt”). Zamiast: w jeden sąd itd.
- str. 232, z r. 1855. „...rząd wychodzi od tej zasady, iż...”
Zamiast: z tej zasady.
- str. 301. „...gdy pożyczka za niedostateczną się okazała...” („...ſich als nicht ausreichend ergeben hat”). Zamiast: niedostateczną.

e) Niepolska składnia.

- str. 12, z r. 1849. „sądy... pozostają istnieć...”
- str. 18. „Gdzie wykonanie... nie będzie można uskutecznić, minister przez to potrzebnym się okazujący czas późniejszy ustanowi.”
- str. 50. „...gdy oskarżony do izby... wprowadzonym został, pisarz... odczyta...” Zamiast: po wprowadzeniu oskarżonego do izby itd.
- str. 70. „...sąd wydaje wezwanie do nieznanomego dzierżyciela wekslu, ... weksel do sądu złożyć.”
- str. 119. „...uchwaliłem w zamiarze, kraj od dawania kwatery uwolnić.” Zamiast: uwolnienia kraju itd.
- str. 507. „...prawo banku wygotować i wydać w kurs

- bilety.“ Zamiast: prawo banku do wygotowywania i puszczania w obieg biletów.
- str. 232, z r. 1851. „Jeżeli kto w zamiarze sobie albo innym zysk przysposobić...“
- str. 625, z r. 1855. „Jeżeli... wierzyciele... na zniesienie konkursu zezwalają, natenczas wstrzymaniem konkursu ma być postępowaniem.“ („...so ist mit der Einstellung des Konkurses zu verfahren“). Ma znaczyć: natenczas do wstrzymania konkursu przystąpić należy; albo: wstrzymanie konkursu zarządzić należy.
- str. 217, z r. 1856. „Gdy królewsko-pruski rząd i książęcossassauski rząd się pojednały, skuteczniejsze środki... rozporządzić...“ Ma znaczyć:... zgodziły się na przedsięwzięcie... albo: ażeby przedsięwziąć skuteczniejsze środki.
- str. 1632. „...wnioski tak wczesnie przewodniczącemu zakomunikowane być muszą, iż takowe jeszcze w publicznym do zebrania zwołującym obwieszczeniu... przyjęte być mogą.“ Ma znaczyć:... iżby jeszcze w publicznym obwieszczeniu na zebranie zwołującym, zamieszczone być mogły.

2. Przykłady nowo utworzonych, niezrozumiałych wyrazów lub formacji duchowi języka polskiego przeciwnych.

- str. 115, z r. 1849. „udowodliwie.“ („erweislich“).
- str. 129. 145, z r. 1849. — str. 211, z r. 1851. — str. 390, z r. 1853, et passim: „samobytny“ („selbstständig“). Ma znaczyć: samodzielny, samoistny.
- str. 307, z r. 1849. „Jeżeli kto drót telegraficzny... ustroni..“ („Beguähme der Drahtleitung“). — str. 212, z r. 1851: „kto trupa... ustroni..“ („...bei Seite schafft..“).
- str. 443, z r. 1849. „sprawy uwłaśnione.“ („geeignete Sachen“).
- str. 567. „...kupony staną się bezwarte...“ („werden werthlos“).

- Ma znaczyć: utracą wartość. — Na str. 218, z r. 1850, pisze znów tłumacz: „bezwartne.“
- str. 134, z r. 1850. „uwłaśniony.“ („fähig zu Etwas“).
- str. 349. „zebranie uwłaśnione do uchwały.“ („beschlußfähige Versammlung“).
- str. 403. „z tém miarodawstwem.“ („mit der Maaßgabe“). Ma znaczyć: pod tym warunkiem, zastrzeżeniem, ograniczeniem. — Na str. 113.: „miarodawczy“ („maaßgebend“).
- str. 411. „celem spojedynczenia sądowej administracyi.“ („Vereinfachung“). Ma znaczyć: uproszczenia.
- str. 444. „Naddozór.“ („Oberaufsicht“). Zamiast: nadzór, albo: zwierzchni dozór. Wyraz ten często powraca, np.: str. 160. i 1059. z r. 1852.; str. 429. z r. 1853.; str. 34. z r. 1854.; str. 706. z r. 1856.
- str. 651. „zrozumiałne doniesienie.“ Zamiast: zrozumiałe.
- str. 11. z r. 1851. „zasobnie.“ („rückwärts“). Ma znaczyć: wstecz.
- str. 32. „władze żegluzne.“ („Schiffahrts-Behörden“).
- str. 60. „drzewo budowlowe.“ Ma znaczyć: budulec, drzewo budulcowe, budowlane.
- str. 176. „przedsięwzięcie głównie-zdradliwe.“ („höchverrätherisches Unternehmen“).
- str. 179. „Kto się staje winnym uczynkowości przeciwko osobie króla...“ („Thätlichkeit“).
- str. 182. „Kto przynależących państwa zniewoli albo zniewolić się usiłuje...“ („...Staatsangehörigen...“).
- str. 185. „Ktokolwiek... symbole uwłaśnione duch rozruchu rozprzestrzeni... wystawi... sprzedaje... lub rozprzestrzenia...“ („Ver... Symbole welche geeignet sind den Geist des Aufruhrs zu verbreiten...“ u. s. w.) — Na str. 215: „geeignet“ znowu oddane przez: „uwłaśniony“.
- str. 187. „Zakładcy (związku).“ („Stifter“). Zamiast: założyciele.
- str. 238. „Samoistwo.“ („Eigennuß“).
- str. 244. „Przewinienia ogółowo-niebezpieczne.“ („Gemeingefährliche Vergehen“).

- str. 299. „Właściciel pomieszkanego gruntu.“ („Eigenthümer eines bewohnten Grundstücks.“) Zamiast: zamieszkałego.
- str. 419. „potrzeby obrotu.“ („Bedürfnisse des Verkehrs“).
- str. 748. „twory obrony nadbrzeżne.“ („Ufer-Schützwerke“).
- str. 817. „Dobra niegdys staroście...“ („Staroste-Güter“).
Zamiast: starościńskie.
- str. 327. z r. 1852. „zmiana widokręsu.“ („Veränderung des Gesichtpunktes“).
- str. 968. „wtóropisy.“ („Abschriften“). Zamiast: odpisy.
- str. 969. „uwłaszcwić się.“ („geeignet sein“). Ma znaczyć: kwalifikować się.
- str. 32. z r. 1853. „pisujący na akcy.“ („Die Zeichner der Aktien.“) Równie źle i niezrozumiale wyraża się tłumacz na str. 40. z r. 1856.: „pisujący akcyi“; zamiast: podpisujący się na akcyę; albo: podpisani, zapisani na akcyę.
- str. 36. et passim: „Bilancya.“ („Bilanz“). Zamiast: bilans.
- str. 1147. „Towarzystwo ogniowe miasteczne.“ („Städtische Feuer-Sozietät“). Zamiast: miejskie.
- str. 1392. „Konterband.“ Zamiast: Kontrabanda.
- str. 56. z r. 1854. „niebytni akcyonaryusze.“ („abwesende Aktionaire“). Zamiast: nieobecni. — Toż samo powtarza się na str. 269. z r. 1856.
- str. 299. „Prawa zastawu... nabierają przedmiotowości... prawa rzeczowego...“ („...erlangen die Eigenschaft eines dinglichen Rechts...“) Ma znaczyć: przymiotu, własności, cechy, charakteru.
- str. 586. „Każda kompania składa się z 2 ciągów...“ („...besteht aus 2 Zügen...“) Ma znaczyć: składa się z 2 plutonów.
- str. 895. i w ogóle przez cały Zbiór praw: „Dotycząca komisya.“ („Die betreffende Kommission.“) Ma znaczyć: komisya właściwa.
- str. 328. z r. 1855. „etatownie.“ Zamiast: etatowo.
- str. 689. „wierzycielom przewłaszczone udziały...“ („über-eignete Antheile“). Ma znaczyć: na własność przekazane.

- str. 969. „Uprzednik“. („Vorgänger“). Ma znaczyć: poprzednik.
- str. 1003. „ciągnące konie“. („Stangenpferde“). Ma znaczyć: konie dyszlowe.
- str. 338. z r. 1856. „...z drzew chodni lub pola...“ („von Alle- oder Feldbäumen...“). Ma znaczyć: ze szpalerowych lub polowych drzew.

3. Przykłady ślepo dosłownego tłumaczenia i powstałych ztąd niezrozumiałych germanizmów.

W ogóle zdaje się jakby leżało w udzielonej tłumaczowi instrukcyi albo też we własnym jego systemacie, ażeby tekst niemiecki słowo w słowo na polskie przekładać, nie wiele się zresztą oglądając na zrozumiałość przekładu, myśl prawa i odmienny duch obu języków. Jak daleko ta ślepa dosłowność posunięta, kilka następujących przykładów wykaże.

- str. 49. z r. 1849. „...jeżeli sąd uzna, że wyrok nieregularnie co do formy lub co do sprawy nie jest wyczerpanym...“ („Findet der Gerichtshof, daß der Spruch nicht regelmäßig in der Form, oder in der Sache nicht erschöpfend sey...“). Ma znaczyć: że orzeczenie nieregularne jest co do formy, lub niewyczerpujące co do sprawy.
- str. 155. „...władza...spis mieszkających...ma ułożyć i z uwzględnieniem przychodów i odchodów...dalej prowadzić.“ („...mit Berücksichtigung der Ab- und Zugänge.“) Ma znaczyć: przybytków i ubytków (scil. ludności).
- str. 367. „pod przedłożeniem rozkazu.“ („Unter Vorlegung eines Befehles“). — Podobnaż błędna dosłowność na str. 368.: „pod zakomunikowaniem“.
- str. 15. z r. 1850. „...nieureczając przez to dzierżycielom... ich zaspokojenia,... lub przesądzając prawom osób trzecich.“ („...ohne jedoch dadurch den Inhabern... in Aufhebung ihrer Befriedigung eine Gewährleistung... zu bewilligen

- oder Rechten Dritter zu präjudiciren.") Ma znaczyć: ani téż przesadzając.
- str. 61. „rozkaz ten powinien być dostawionym obwinionemu.“
(„...zugestellt...“) Ma znaczyć: wręczony.
- str. 196. „W miejscach, gdzie potrzeba paszy posad uprawionych przeważnie koszaniem trawy się dostarcza...“ („In Ortschaften, wo der Futterbedarf der berechtigten Stellen überwiegend durch Grasschnitt beschafft wird...“)
- str. 216. „...bez każdego dalszego ograniczenia...“
(„...ohne jede weitere Beschränkung...“) Zamiast: bez żadnego i t. d.
- str. 216. „na przypadek, żeby dywidenda... nie siedm talarów... okazać miała...“ („Für den Fall, daß diese Dividende nicht Sieben Thaler ergeben sollte.“) Ma znaczyć: na przypadek, iżby dywidenda nie wynosiła siedmiu talarów.
- str. 626. „Zmiany poprzedniego statutu grobelnego...“
(„Abänderungen des vorstehenden Deichstatuts.“) Ma znaczyć: niniejszego; albo: powyższego i t. d.
- str. 77. z r. 1851. „Takowi (komisarze) mają... kopię wierzytelną... sporządzić, a zatém żadne szczególne śledztwo przedsięwziąć.“ („Dieselben haben... eine vidimirte Abschrift... zu nehmen, und daher keine besondere Untersuchung zu veranlassen.“) Ma znaczyć: ...a zatém żadnego szczególnego śledztwa nie przedsiębrać.
- str. 160. „...niezdolność publiczne urzędy, godności, tytuły, ordery i znaki honorów prowadzić...“ („.....und Ehrenzeichen zu führen.“)
- str. 243. et passim. „Przedmioty sztuki i wiadomości.“
(„Gegenstände der Kunst und Wissenschaft.“) Ma znaczyć: przedmioty z dziedziny sztuk i nauk.
- str. 296. „...stan domowy...“ („der Hausstand“).
- str. 614. „...wszystkie złożenia na sekretaryacie.“ („Alle Hinterlegungen auf dem Sekretariate.“) Zamiast: w sekretaryacie.
- str. 65. z r. 1853. „Towarzystwo... przyjmuje... obowiązek, w taryfach... żadnych zmian przedsięwziąć.“

- („...feine Aenderungen vorzunehmen.“) Ma znaczyć: żadnych zmian nie przedsiębrać.
- str. 397. „przesadzenie w stan oskarżenia.“ („Versehung in den Anklagezustand.“)
- str. 411. „Magistrat musi być słuchanym, ile razy on tego żąda...“ („...so oft er es verlangt.“) Zamiast: ile razy tego żąda.
- str. 422. „Każdy rok... magistrat... ma złożyć sprawozdanie.“ („Jedes Jahr...“) Ma znaczyć: Co rok, albo co-crocznie.
- str. 433. „Czas z którym... zaprowadzenie regulaminu dokonaniem zostanie...“ („Der Zeitpunkt, mit welchem“ u. j. w.)
- str. 162. z r. 1854. „...prowadzić nazwę...“ („den Namen führen“). Ma znaczyć: nosić nazwę. — Toż samo na str. 265.
- str. 216. „Skazani... do pracy po za instytutem przytrzymani być mogą...“ („...zu Arbeiten angehalten...“). Ma znaczyć: ...używani, zniewalani.
- str. 625. z r. 1855. „...wdawać się na sądowe czynności.“ („auf außergerichtliche Unterhandlungen sich einlassen.“) Zamiast: w sądowe i t. d.
- str. 874. „...jeżeli przy licytacyi nie przynajmniej cena otaxowania podaną zostanie...“ („...nicht mindestens...“) Ma znaczyć: jeżeli... przynajmniej cena otaxowania podaną nie będzie.
- str. 956. „Każde miasto przyjmuje obowiązek... roczną sumę przecięciową...do kasy rządowej odprowadzać.“ („...abzuführen...“) Ma znaczyć: wnosić, wypłacać, składać, uiszczając.
- str. 342. z r. 1856. „prowadzenie nazwiska“ („Führung eines Namens“). Ma znaczyć: noszenie nazwiska.
- str. 353. „...jednakowoż w tym celu, władze albo osoby prywatne złudzić...“ („...jedoch zu dem Zwecke, Behörden oder Privat-Personen zu täuschen...“) Ma znaczyć: ...w tym celu, ażeby władze... złudzić; albo: w celu złudzenia itd.
- str. 1325. „Towarzystwo w działanie wstąpi.“ („...tritt in

Wirksamkeit"). Ma znaczyć: rozpocznie swoje czynności — działanie.

4. Przykłady całkiem niepolskich form, zwrotów, sposobów mówienia, w ogóle barbaryzmów i niezrozumiałego języka.

str. 14. z r. 1849. „...względem których umieszczenia... się pozostaje przy istnących postanowieniach...“ („...es verbleibt...“) Błędna ta forma dla oddania niemieckiego: es verbleibt, es bewendet bei dem Bisshrigen, powtarza się ciągle, np.: str. 26. — 173. — 241. — 330. i t. d. Powinno być: pozostaje; albo: pozostawia się.

str. 18. „przytrzymywać do posłuszeństwa niższe władze.“ („...zu deren Befolgung anzuhalten...“)

str. 26. „kara wolności.“ („Freiheitsstrafe“). Wyrażenie to powtarza się bezustannie. Tymczasem nie mówi się po polsku: kara wolności, życia, honoru i t. d., ale raczej: kara więzienia, śmierci, infamii i t. d.; albo téż: ukarać kogo na wolności, na życiu, na honorze.

str. 27. „kary honorowe.“ („Ehrenstrafen“). Zamiast: kary na honorze.

str. 40. „wstawić w stan oskarżenia“.

str. 47. „izba naradzeń“. Zamiast: izba narad, obrad.

str. 48. „okoliczności obciążliwe...“ („erschwerende Umstände“). Powszechnie i oddawna przyjęte jest techniczne wyrażenie: okoliczności obciążające. Równie błędnym jest tłumaczenie tegoż samego wyrażenia niemieckiego na str. 448. z r. 1852. et passim, przez: „uciążliwe okoliczności“.

str. 49. „uzupełnienie powinno się w téj mierze skutecznić, ażeby pierwotne wyrzeczenie przysięgłych rozpoznać można.“ („Die Verbesserung muß in der Art geschehen, daß u. s. w.“) Zamiast w ten sposób.

Podobnie na str. 1373. z r. 1853.: „Fantowanie w téj mierze się skuteczni...“ („...wird in der Art bewirkt...“)

- Z gruntu fałszywy i znaczenie koślawiający ten przekład powtarza się bardzo często.
- str. 70. „treść istnająca wekslu...“ („der wesentliche Inhalt“).
Zamiast: istotna.
- str. 70. „...na inném stosownie do tego uznaném miejscu...“ („an einer anderen für geeignet befundenen Stelle.“) Żadnego nie ma sensu, albo odmienny od niemieckiego tekstu.
- str. 71. „Przy sądzie przy którym więc skarga wekslowa jest wprowadzona, powinni się więc także wszyscy wekslem obowiązani wdać na skargę.“
- str. 73. „...w wekslu samym zawarte wyrażenie jako weksel...“ („... die in den Wechsel selbst aufzunehmende Bezeichnung als Wechsel.“) Żadnego nie ma sensu.
- str. 129. „Liczba członków każdego wydziału ma być nie prostą a przynajmniej na pięć ustanowioną.“
Ma znaczyć: ..powinna być nieparzysta i przynajmniej pięć wynosić.
- str. 132. „Suspensya od urzędu“. Zamiast: zawieszenie w urzędzie. — Równie błędnie powiedziano na str. 364. „suspensya z urzędu.“ („die Suspension vom Amte“), bo zawieszenie z urzędu, zupełnie co innego znaczy, jak zawieszenie w urzędzie.
- str. 133. „Pojedyncza większość głosów...“ Zamiast: prosta.
- str. 133. „W równ sposób...“ Błędny ten sposób mówienia powtarza się często, np.: str. 174. — str. 81. z r. 1850. — str. 93. z r. 1850. Spotyka się także równie błędna forma: „podobien skutek“, np.: str. 459. z r. 1850. — str. 54. z r. 1851. — str. 132. z r. 1852. — str. 307. z r. 1853.
- str. 153. „...z obróceniem albo bez obrócenia dodatków...“ („Mit oder ohne Verwendung von Zuthaten...“)
- str. 241. „Kto pogłoski... rozmnaża...“ („... verbreitet...“)
Zamiast: rozszerza.
- str. 264. „...wierzytelność czynów notaryalnych...“

- („Glaubwürdigkeit von Notariatsakten...“) Zamiast: aktów notaryalnych.
- str. 293. „...w téj mierze...“ („...dergefallt...“).
- str. 295. „...uchwały przedsiębrać...“ („Beschlüsse fassen“).
- str. 314. „...wśród dwóch mil...“ („Innerhalb zweier Meilen“). Ma znaczyć: w obrębie dwóch mil. — Podobnież na str. 554. „Urząd... wśród ograniczeń prawa, jest mocen...“ („...innerhalb der Schranken des Gesetzes“). — Dalej, na str 451. z r. 1850. „działać wśród uchwał...“ („...innerhalb der Beschlüsse handeln“). Zamiast: w obrębie uchwał.
- str. 316. „...na cel działania na sprawy publiczne...“ („...zur Einwirkung auf öffentliche Angelegenheiten“). Ma znaczyć: w celu, albo: dla wpływania na sprawy publiczne.
- str. 332. „...z takich osób które... co do ich powołania jako znawcy są zdadni do współdziałania.“ („...aus solchen Personen, welche... ihrem Beruf nach zur Mitwirkung als Sachverständige sich eignen.“) Żadnego nie ma sensu, ma zaś znaczyć: ...które z powołania swego kwalifikują się do współdziałania w charakterze biegłych; albo: jako znawcy, jako biegli.
- str. 358. „...do załatwienia spraw... ci współdziałać mogą...“ Ma znaczyć: w załatwianiu spraw ci brać udział mogą...
- str. 378. „wyrok... który na utratę rzędu nie opiewa...“
- str. 399. „...sąd w złożeniu przepisaniem...“ („...Zusammensetzung...“). Zamiast: w składzie i t. d.
- str. 446. „że sędzia z faktów.. niesłuszne skutki ustanowił...“ („...unrichtige Folgen festgestellt habe...“) Ma znaczyć: mylnie wyprowadził następstwa.
- str. 467. „...zezwalam na to, aby ogólna administracya... do ministra... w téj mierze przekazaną była, iż ostatni w wszystkich przypadkach... spółnie z nimi działać powinien.“ („...genehmige ich... die Verweisung der gesammten Verwaltung... an den Minister... mit der Maafgabe, daß der letztere in allen Fällen... mit ihnen zu handeln hat“). Dzika

- i niezrozumiała gmatwanina. Ma znaczyć: zezwalam na przekazanie całej administracyi ministrowi, warując ażeby tenże we wszystkich przypadkach... wspólnie z nimi działał.
- str. 602. „Nasz minister finansowy jest mocen, coby więcej potrzebował, obmyślić pożyczkę krajową...” („...ist unser Finanzminister ermächtigt den Mehrbedarf durch eine Staatsanleihe... zu beschaffen“). Niezrozumiały barbaryzm.
- str. 28. z r. 1850. „Wiadomości i jój nauki są wolne.“ („Die Wissenschaft und ihre Lehre ist frei“). Nie ma sensu. Ma znaczyć: Umiejętność i jój nauczanie, albo: wykład, są wolne.
- str. 45. „Istnące względem podatków prawodawstwo...” („Die bestehende Steuergesetzgebung...“). Po polsku mówi się: Istniejące prawodawstwo podatkowe.
- str. 64. „...jeżeli się naglące okażą powody, że przy dłuższej przewłoce ścigany schwyceniu zupełnie się uchyli...” („...wenn dringende Gründe dafür sprechen, daß u. f. w.“). Bez sensu.
- str. 212. „...nie potrzeba wywołania... na pewnego dzierżyciela opiewających instrumentów hipotecznych.“ — Podobnież na str. 441. „...na każdego dzierżyciela opiewające bilety.“ („Auf jeden Inhaber lautende Noten“). Po polsku się mówi: bilety wystawione na okaziciela.
- str. 236. „Posiedziciele rozłącznie położonych dworów.“ („...isolirt belegener Höfe“). Ma znaczyć: Posiadacze odosobnionych dworów.
- str. 333. „Dla obmyślenia przez potrzebę albo obowiązki gminy koniecznych środków pieniężnych...” („Um die durch das Bedürfniß oder die Verpflichtungen der Gemeinde erfordernten Geldmittel zu beschaffen“). Niezrozumiały.
- str. 351. „...prowadzenie proceduru w niepewnych miejscach.“ („Gewerbebetrieb im Umherziehen“).
- str. 361. „...czynności które nieobecności częstotliwój

- wymagają.“ („...häufige Abwesenheit...“) Zamiast: częściej.
 — Toż samo powtarza się na str. 428. z r. 1853.
- str. 361. „...powody ekskuzacyi.“ („Entschuldigungsgründe“)
 — Toż samo, na str. 547.
- str. 392. „prawo do wykonania exekucyi.“ („Die Exekutionsgewalt“). Śmieszny pleonazm.
- str. 410. „Jeżeli prokuratorja rządowa doniesione przestępstwa za uwłaśnione nie uzna, aby na to oskarżenia uzasadnić, natenczas...“ („Findet die Staatsanwaltschaft die angeblichen Gesetzwidrigkeiten nicht geeignet, eine Anklage darauf zu gründen, so...“) Niezrozumiały barbaryzm.
- str. 446. „...ci, którzy do uiszczenia zapłaty nie są w stanie.“ („...welche ihre Zahlungen eingestellt haben“).
 Ma znaczyć: którzy nie są w stanie uiścić zapłaty — albo lepiej: którzy zawiesili wypłaty.
- str. 541. „...za sumienném uwzględnieniu...“ („unter gewissenhafter Würdigung“). Niezrozumiałe.
- str. 494. „...pod względem na to...“ („in Betracht“). Zamiast: z uwag...
- str. 606. „paszenie bydła na takowej nie jest wolno.“
 Mówi się: paszenie bydła jest niedozwolone, — albo też: paść bydła nie wolno.
- str. 632. „...nieproporcya z przepisem miarodawczym szkody odwróconej.“ („Mißverhältniß gegen den gesetzlichen Maßstab des abzuwendenden Schadens.“) Barbaryzm bez sensu, albo w najlepszym razie ze skoślawionym sensem, bo „der abzuwendende Schaden“ nie znaczy szkody odwróconej, ale odwrócić się mającą.
- str. 646. „Etat... podczas czternastu dni... ma być wyłożonym...“ („...14 Tage lang...“) Zamiast: przez ciąg dni czternastu.
- str. 11. z r. 1851. „...końcem dalszego transportu w kraju zasobnie położonym...“ („zum Weitertransport in einen rückwärts liegenden Staat.“) Ma znaczyć: ...do kraju wstecz położonego.
- str. 27. „...opłacać pod względem na prace...“ („...in

- Rückficht auf die Arbeiten.“) Po polsku się mówi: pod względem czego — ze względu na co — ze względem na co. Tu być powinno: ze względu na prace.
- str. 61. „...Jako niemogące być zniweczonymi uważają się fundamenta, i wprawdzie co do murowanych budynków aż do podmurowania.“ („...und zwar...“) Zamiast: a mianowicie. Błądny i niepolski ten sposób mówienia ciągle się wraca.
- str. 129. „Jeżeli kilka akt... na jednej i tej samej podróży przedsięwzięte zostaną...“
- str. 161. „...niezdolność być opiekunem... wyjąwszy, że chodzi o własne dzieci.“ Zamiast: jeżeli.
- str. 182. „Ktokolwiek... rozmyślną liczbę prawowazną takowych (kartek) pomnoży...“ („Wer... vorfäßlich die rechtmäßige Anzahl derselben vermehrt...“) Nie ma sensu.
- str. 191. „Cudzoziemcy z kraju wykazani...“ („Ausländer nachdem sie des Landes verwiesen...“) Niezrozumiałe.
- str. 195. „...formuła sprawdzenia zamiast przysięgi.“ („Beteuerungsformel an Stelle des Eides.“) Ma znaczyć: formuła stwierdzająca.
- str. 202. „Trwanie zamknięcia... wedle okoliczności ma być obmierzone.“
- str. 207. „Pojedynek z bronią zabijającą...“ („mit tödlichen Waffen.“) Mówi się: z bronią zabójczą.
- str. 209. „Kto w zamiarze dla poszukania zysku...“ („Wer in gewinnjüchtiger Absicht...“) Zamiast: w chęci zysku — w zamiarze zysku.
- str. 262. „Nadwężenie uroczystości dni niedzielnych.“ („Störung der Feier der Sonntage.“)
- str. 263. Przekroczenie ze względu na osobistą bezpieczeńność.“
- str. 299. „Ci którzy za przełożenie siedliska z miasta... do podatku obowiązany się staną.“ („...Wegen Verlegung ihres Wohnorts...“) Ma znaczyć: z powodu przesiedlenia się z miasta.
- str. 341. „...skoro indagaeya... utratę urzędu na skutku

- miała...“ („...zur Folge hatte...“) Niezrozumiały barbarbaryzm. — Podobnie, na str. 763. z r. 1853. „takie oddalenie ma na skutku...“ — Toż samo, na str. 651. z r. 1855. „ugoda ma na skutku.“
- str. 745. „...dziesięć najstarszych członków... według stanowienia losu występują.“ („...nach Entscheidung des Looses...“) Ma znaczyć: dziesięciu... losem naznaczonych, występuje.
- str. 982. „Co do takich przedmiotów którego do żadnego szacunku w pieniądzech się nie zdają...“ („In Rücksicht auf solche Gegenstände, die keiner Schätzung nach Geldes fähig sind.“) Żadnego zgoła nie ma sensu.
- str. 982. „Prawa gruntowe do pewnych użytków wystosowane...“ („Grundgerechtigkeiten, welche auf bestimmte Nutzungen gerichtet sind.“) Ma znaczyć: ...odnoszące się.
- str. 1054. „(Order) do wynagrodzenia szczególnych zasług o pieczy bogobojnego i wiernego sposobu myślenia pomiędzy młodzieżą... przeznaczony.“ („...zur Belohnung besonderer Verdienste um die Pflege...“)
- str. 17. z r. 1852. „Wyjątki od nadanych w §§. 22. i 23. reguł...“ („Ausnahmen von den in §§. 22 und 23 gegebenen Regeln.“) Mówi się: podanych — przepisanych — ustanowionych — wskazanych prawideł, lub: reguł.
- str. 336. „...jeżeli (zameldowanie) ze strony oskarżonego w piśmie nastąpi...“ („...mittelft einer Schrift...“) Mówi się: na piśmie — piśmiennie — za pośrednictwem pisma.
- str. 339. „...jeżeli nowe powody podejrzenia wynikną...“ („wenn neue Verdachtsgründe hervortreten.“) Zamiast: pojawia się — okażą się.
- str. 464. „przypadki... które prawomocnie nie są zawyrokowane.“ Ma znaczyć: o których prawomocnie nie zawyrokowano.
- str. 523. „Kto obyczajowości wbrew działa...“ („Wer den Anstand verleßt...“) Ma znaczyć: Kto przyzwoitość obraża.
- str. 611. „Związkowo-krajowe gazety, które w obsza-

- rze związku załatwiane zostaną...“ („Vereinsländische Zeitungen, welche im Vereinsgebiete befördert werden...“)
- Niezrozumiały barbaryzm. Ma znaczyć: Gazety w krajach związkowych wychodzące, w obrębie związkowym przesyłane...
- str. 789. „Permanentny komitet.“ („Der permanente Ausschuß.) Zamiast: trwały, stały, nieustający.
- str. 802. „...dyskusji trzymać nie wolno...“ („Diskussionen dürfen nicht stattfinden.“)
- str. 1003. „Co do poborców dotyczy...“ („Was die Steuererheber anlangt...“) Zamiast: co do poborców — albo: co się tyczy poborców.
- str. 1145. „Wykonując ustawę... z d. 12. Marca 1850... stanowię.“ („Zu Ausführung u. s. w.“) Ma znaczyć: w wykonaniu ustawy.
- str. 409, z r. 1853. „...we wszystkich miastach bez różnicy ich większości...“ („ohne Unterschied ihrer Größe...“) Zamiast; ich wielkości.
- str. 649. „...kontraktujące strony w dyplomatycznej drodze zjednoczenie rozporządzą.“ („...werden sich die kontrahirenden Theile darüber im diplomatischen Wege vereinigen.“) Niezrozumiały barbaryzm. Ma znaczyć: porozumieją się na drodze dyplomatycznej.
- str. 686. „Akcyje nakupione na zawsze z kursu stawione będą.“ („Die angekauften Aktien werden für immer außer Kurs gesetzt.“) Ma znaczyć: zakupione akcye cofnięte zostaną na zawsze z obiegu.
- str. 755. „Celem towarzystwa jest założenie i proceder przedy i tkanin bawełny na wielkim stopniu.“ („Der Zweck der Gesellschaft ist die Errichtung und der Betrieb großartiger Baumwoll-Spinnerei und Weberei.“) Ma znaczyć: ...założenie i prowadzenie przędzalni i tkalni bawełny na wielką stopę.
- str. 969. „Obydwa rządy w układy się zejda...“ („...werden sich darüber näher verständigen.“) Ma znaczyć: bliżej się porozumieją.

- str. 1305. „Gdy rządy państw należących do związku celnego się pojednały, wydaną taryfę celną uzupełnić...“ Ma znaczyć: gdy się zgodziły, ażeby... taryfę... uzupełnić.
- str. 1337. „wydatki za... większe obmyślenia.“ („Ausgaben für größere Anschaffungen.“) Ma znaczyć: wydatki na większe zakupna.
- str. 1365. „celem przywrócenia ile może równego i pojedynczego postępowania...“ („...zur Herstellung eines gleichmäßigen möglichst einfachen Verfahrens.“) Ma znaczyć: celem sprowadzenia jednostajnego i o ile możności prostego postępowania.
- str. 1381. „Płody na źdźble.“ („Früchte auf dem Stämme.“) Mówi się: na pniu.
- str. 1393. „Cudze państwo.“ („fremder Staat.“) Ma znaczyć: obce państwo.
- str. 33, z r. 1854. „Spory względem objętości praw gruntowych.“ („...über den Umfang der Grundgerechtigkeiten.“) Ma znaczyć: względem rozciągłości.
- str. 53. „(poświadczenia) na nazwisko pierwszych pisujących opiewające...“ („...auf den Namen der ersten Zeichner lautende Scheine.“) Ma znaczyć: wystawione na imię osób co się najpierw podpisały — co się pierwsze podpisały.
- str. 60. „Rada zastępuje (towarzystwo) we wszystkich względach z trzecimi osobami.“ („...in allen Beziehungen mit dritten Personen.“) Ma znaczyć: ...we wszystkich stosunkach z i t. d.
- str. 64. „(Rada) jest upoważnioną, według czynności zbyt obszernych... własne kantory założyć...“ („...ist befugt, nach Maßgabe der Ausdehnung der Geschäfte... eigene Comptoirs zu errichten.“) Ma znaczyć: ...w miarę rozciągłości interesów, własne zakładać kantory.
- str. 83. „Właściciele połączeni będą do towarzystwa łąk.“ („Die Besitzer... werden zu einem Wiesenverbände vereinigt.“) Ma znaczyć: ...zostają połączeni w towarzystwo łączne — łąkowe.

- str. 101. „Rozważywszy...” („In Erwägung...”) Powszechnie używane techniczne wyrażenie jest: Zważywszy.
- str. 144. „Droga żwirowa od Dolzig.” Zamiast: od Dolska.
- str. 291. „Obchodzenie cielesne.” („Weischlaf.”) Zamiast: obcowanie cielesne.
- str. 567. „każdy statek parowy... następujące latarnie ma prowadzić, jeżeli jest w poruszeniu.” („Jedes Dampfschiff soll ...folgende Laternen führen, wenn es in Bewegung ist.”) Ma znaczyć: ...powinien następujące wywiesić latarnie, skoro jest w ruchu.
- str. 568. „Powyżej zjednoczone postanowienia.” („Die vorstehend vereinbarten Bestimmungen.”) Zamiast: umówione przepisy.
- str. 965. „nędza powstała w skutek niebezpiecznych zdarzeń natury.” („...in Folge der ungünstigen Naturereignisse.”) Ma znaczyć: ...w skutek klęsk naturalnych.
- str. 4, z r. 1855. „kwota takowych (kuponów) do okaziciela przez kasę zapłaconą będzie.” („wird der Betrag derselben an den Vorzeiger durch die Kasse gezahlt.”) Ma znaczyć: należytość za nie (kupyony) przypadającą kasa okazicielowi wypłaci.
- str. 4. „Wylosowanie stanie się...” („Die Verlosung geschieht...”) Zamiast: losowanie odbywa się.
- str. 37. „...o ile tenże ostatni (przysep) na drogę powszechną służy.” Ma znaczyć: o ile tenże za gościniec służy.
- str. 45. „...nader w pobliżu...” („zu nahe.”) Ma znaczyć: za blisko — zbyt blisko.
- str. 45. „Urząd grobelny zgromadza się... we wiosnie...” Mówi się: na wiosnę.
- str. 236. „Co do stosunków pocztowych pojednano się, iż...” („...ist man übereingefommen, daß...”) Ma znaczyć: zgodzono się.
- str. 261. „Towarzystwo zaczyna swoje działanie z utworzeniem przedziarni.” Ma znaczyć: od utworzenia — utworzeniem.
- str. 343. „Każdy akcyonaryusz nabyciem albo pisaniem

- akcyi bierze pomieszkanie w obwodzie sądu powiatowego w Bielefeld.“ („Jeder Aktionair nimmt durch den Erwerb oder Zeichnung einer Aktie Domizil im Bezirke des Kreisgerichts zu Bielefeld.“) Ma znaczyć: ...albo podpisaniem akcyi obiera prawne zamieszkanie w okręgu i t. d.
- str. 596. „Przy opieczętowaniu ile może... administrator... przywezwany być musi...“ („...wo möglich.“) Zamiast: ile możliwości.
- str. 596. „Dozór nad założonemi pieczęciami...“ („Die Aufsicht über die aufgelegten Siegel...“) Ma znaczyć: nad założonemi i t. d.
- str. 596. „...przedmioty, te do masy... przeciągnięte nie będą.“ („...nicht zur Masse gezogen.“) Zamiast: pociągnięte — policzone.
- str. 601. „Pod pieczęcią złożone objekta majątku jeden po drugim, skoro pieczęcie są zdjęte, pojedynczo spisane i otaxowane zostaną.“ („Die unter Siegel gelegten Vermögensstücke werden nach und nach, so wie die Siegel abgenommen werden, einzeln verzeichnet und abgeschätzt.“) Ma znaczyć: opieczętowane ruchomości będą z kolei, w miarę zdejmowania pieczęci, pojedynczo spisywane i taxowane.
- str. 635. „...podział do wierzycieli.“ („Vertheilung an die Gläubiger.“) Ma znaczyć: pomiędzy wierzycieli.
- str. 636. „skuteczność zapozwania od tego szczególnego dostawienia nie zawisła.“ („...Zustellung...“) Zamiast: doręczenia — zakomunikowania.
- str. 662. „towarzystwo... które nie jest wymierzonym na przedsięwzięcia... handlowe.“ („...welche nicht auf Handelsunternehmungen gerichtet ist.“) Ma znaczyć: które nie ma na celu przedsięwzięć i t. d.
- str. 676. „Sąd według położenia rzeczy powinien obmierzyć...“ („...ermessen...“) Zamiast: rozpoznać — zważyć — uznać.
- str. 717. „Wierzyciel przez takie obwieszczenie osiągnie prawa, w skutek którego...“ („erlangt das Recht.“) Ma znaczyć: nabywa prawa.

- str. 757. „Z rezultatem zbadania reklamanci...oznajmieni zostaną.“ Ma znaczyć: o wypadku badania zawiadomi się reklamantów. — Niepolski ten i niezrozumiały sposób mówienia powtarza się wielokrotnie, np. str. 829. — str. 64 i 211, z r. 1856.
- str. 768. „ażeby... należące im się salarye bez skrócenia wypłacane były...“ („unverfürzt.“) Zamiast: bez ukrócenia.
- str. 857. „...król utworzenie towarzystwa...w Szczecinie, z posiedzeniem tamże... potwierdzić raczył.“ („...mit dem Domizil dajelbst...“) Zamiast: z prawnym zamieszkaniem tamże.
- str. 875. „...w protokule, ...o ile może, wszystkie punkta sporne przyjęte być muszą.“ („...müssen in das Protokoll, so weit es thunlich, alle Streitpunkte aufgenommen werden.“) Ma znaczyć: ile możności wszystkie punkta sporne w protokule objęte — albo: zamieszczone być muszą.
- str. 885. „Imobilie.“ Zamiast: nieruchomości.
- str. 957. „Również...takie umowy... się nie naruszają, które ani częściowo ani całkowicie w prawnym obowiązku miast nie są usprawiedliwione.“ („...Verträge... welche ihre Grundlage weder gänzlich noch theilweise in der gesetzlichen Verpflichtung der Städte finden.“) Ma znaczyć: ...które...na prawnym obowiązku miast nie polegają — nie zasadzają się.
- str. 249, z r. 1856. „Towarzystwo przyjmuje...obowiązek pod przypuszczeniem, iż mu wszelkie dochody z mostu dopływają.“ („...zufließen...“) Ma znaczyć: ...iż wszelkie dochody z mostu pobierać będzie — albo: do kasy jego wpływać będą.
- str. 587. „dzierżyciel policyjnej władzy...do osobistego wykonania owęj władzy za niezdolnym ma być oświadczonym.“ Ma znaczyć: ma być uznany za niezdolnego do osobistego wykonywania owęj władzy.
- str. 1625. „każdy okazujący arkusza kwitowego...“ Zamiast: ...okaziciel arkusza i t. d.

5. Złe, nieściśle tłumaczenie, spaczony albo całkiem odmienny sens w dwóch różnych tekstach.

- str. 4, z r. 1849. „Korporacye i inne osoby moralne przy sądzie zwyczajnym oskarżone być powinny.“ Powinno być: skarżone; użycie bowiem słowa dokonanego całkiem odmienny sens nasuwa.
- str. 8. „...przez sędziów samowolnie obranych.“ Znaczący: durch eigenmächtig gewählte Richter; znaczący zaś powinno: przez sędziów wolno obranych, („durch frei gewählte Richter.“)
- str. 9. „...komisaryuszów stanowych.“ („ständige Kommissarien.“) Powinno być: stałych komisarzy; „stanowy“ bowiem znaczący całkiem co innego, to jest: ständisch.
- str. 13. „połączenie reńskiego sądu... z trybunałem... które mienić się będzie: Główny trybunał.“ Powinno być: który, a nie: które; tak bowiem nazwa: Główny trybunał, odnosi się do innego niż w niemieckim tekście rzeczownika.
- str. 61, et passim: „jeżeli obwiniony sędziemu policyjnemu nie zostaje przedstawiony.“ („wird der Angeeschuldigte dem Polizeirichter nicht vorgeführt.“) Powinno być: stawiony przed sędziem; całkiem bowiem co innego, być komu przedstawionym, a być przed kogo stawionym.
- str. 120. „...na czas, w którym dyety danemi zostaną.“ („für die Zeit in welcher Tagegelder gegeben werden.“) Powinno być: na czas w którym pobierają się — albo: pobiera się dyety; albowiem czas przyszły dokonany: „danemi zostaną“, całkiem spaczony sens rodzi.
- str. 240. „Zaprowadzenie stanu obłężenia odgłosem bębna lub trąby ma być ogłoszonym.“ („Die Erklärung des Belagerungszustandes ist bei Trommelschlag oder Trompetenschall zu verkünden.“) Niemiecki więc tekst prawa żąda ogłoszenia stanu obłężenia przy odgłosie bębna lub trąby, polski zaś przekład przepisuje, iżby ogłoszono ten stan wyjątkowy przez samo bębnienie lub trąbienie.

Fałszywy ten przekład tak ważnego w następstwach swoich przepisu, powtarza się dosłownie na str. 700, z r. 1851.

- str. 295. „...głosowania wyborcze.“ Znaczy czynność odawania głosów przy wyborach; w niemieckim zaś oryginalnie jest mowa o: „Wahlstimmen,“ to jest: głosach wyborczych.
- str. 298. „izby na dzień 7 sierpnia r. b. zwołane zostaną.“ („Die Kammeru werden auf den 7. August d. J. zusammenberufen.“) Polski przekład zapowiada przyszłe zwołanie izb; tymczasem niemiecki oryginał zwołuje takowe kategorycznie. Powinno więc być: zwołują się.
- str. 307. „Do uczynków tego rodzaju należy...jeżeli oficyjaliści w swém powołaniu służbowém przeszkodę znajdują.“ („Handlungen dieser Art sind...: die Verhinderung der Telegraphenofficianten in ihrem Dienstberufe.“) Z polskiego przekładu wnosićby można było, że subjektem czynu karygodnego są urzędnicy telegraficzni, gdy tymczasem wedle oryginału niemieckiego stanowią oni przedmiot karygodnego postępku osoby trzeciej.
- str. 317 i 318. „Poczet.“ („Heft.“) Poczet oznacza seryą pewnych przedmiotów, jak tutaj, poszytów. Tymczasem w oryginalnie niemieckim nie o poczenie, ale o pojedynczym poszycie mowa.
- str. 330. „...pozostaje się przy postanowieniach obecnych ustaw z d. 10 maja i 23 maja r. b.“ W oryginalnie niemieckim jest mowa nie o „postanowieniach obecnych“, ale o postanowieniach odnośnych, („desfallige Bestimmungen.“)
- str. 367. „Nim wniosek prokuratora...miejsce mieć może...“ („Bevor dem Antrage des Staatsanwalts statt gegeben werden kann.“) Oryginał niemiecki powiada: zanim wnioski prokuratora zadość się stanie; a więc całkiem co innego jak przekład polski.
- str. 369. „...która (uchwała) natenczas od prawnego zastępcy pierwszego prezydenta wykonaną zostanie.“ („...vollzogen...“) Tekst polski mówi o wykonaniu uchwały, tekst zaś niemiecki o jój podpisaniu przez zastępcę prezesa; w tym związku bowiem, wyraz niemiecki: „vollzogen“, znaczy stwierdzenie dokumentu jakiego podpisem.

str. 450. „Prokuratorowie ustanowieni przy sądzie najwyższym tylko mają prawo do ułożenia wywodów w téj instancji, jak dalece takowe powinny być podpisywane przez prokuratorów prawa.“ O ile w ogóle cały ten ustęp ma jakiegokolwiek ściślejsze znaczenie, znaczy on całkiem co innego jak w niemieckim oryginale, gdzie powiedziano: „Zur Anfertigung der Schriftsätze in dieser Instanz sind, sofern dieselben von Rechtsanwälten zu unterzeichnen sind, nur die bei dem höchsten Gerichtshofe selbst angestellten Rechtsanwälte befugt.“ t. j.: Tylko obrońcy (rzecznicy) przy sądzie najwyższym ustanowieni, mają prawo układać... wywody... w téj instancji, o ile takowe przez obrońców podpisywane być winny.

str. 27, z r. 1850. „Wolność wychodztwa ze strony rządu tylko co do wojskowego obowiązku ograniczoną być może.“ Oryginał niemiecki nie mówi o ograniczeniu co do wojskowego obowiązku, ale raczej o ograniczeniu wychodztwa ze względu na obowiązek służby wojskowej („...in Bezug auf die Wehrpflicht...“)

str. 29. „...za prawnie regulowaném pośrednictwem gmin.“ Oryginał zaś niemiecki mówi: „unter...Betheiligung der Gemeinden,“ t. j. za...współdziałaniem gmin.

str. 79. „...Komisya obiera...przewodniczącego i następcę tegoż.“ Oryginał zaś niemiecki mówi o zastępcy („Stellvertreter“).

str. 82. „...grunta na wsi...“ („Grundstücke des platten Landes“); — „miejsca włościańskie“ („Dorfschaften des platten Landes“). Powinno być: grunta wiejskie — osady wiejskie. Wyrażenie bowiem „grunta na wsi“, nie polskie, a „miejsca włościańskie“ i nie po polsku i odbiega całkiem od oryginału.

str. 91. „Uchwały względem większości głosów ustanowione będą.“ („Die Beschlüsse werden nach Stimmenehrheit gefaßt.“) Sens całkiem odmienny w obu tekstach, bo tekst niemiecki nie mówi, względem czego uchwały zapadać będą, ale stanowi aby zapadały większością głosów.

- Toż samo fałszywe tłumaczenie powtarza się słowo w słowo na str. 376.
- str. 237. „...wielki przeszło 3000 mórg w połączeniu mający las... a który jedyną tworzy posiadłość...” Oryginał zaś niemiecki brzmi: „Ein über 3000 Morgen im Zusammenhange großer Wald... der eine einzige Befißung bildet,” to jest: las mający rozległości więcej jak 3000 mórg w połączeniu, a który jedną tworzy posiadłość...
- str. 244. „Wszelkie niniejszej ustawie przeciwne postępowania znoszą się.“ („Vorchriften...“) Sens z gruntu przekreślony, bo niemiecki oryginał mówi o znoszących się przepisach, nie zaś postępowaniach.
- str. 247. „Pojedyncze znieważenie honoru...” Oryginał niemiecki mówi o prostém znieważeniu honoru („einfache Ehrenränfung“).
- str. 251. „Etat ekonomii rządowej.“ („Staatshaushalt-Etat.“) Śmieszna i zupełna zmiana sensu. Oryginał bowiem niemiecki mówi o budżecie państwa, a tłumaczenie polskie o etacie ekonomii rządowej, czyli starostwa, amtu, królewszczyzny.
- Rażąca ta niedorzeczność powtarza się ciągle, np. na str. 469, z r. 1853. — str. 483, z r. 1855, i t. d.
- str. 358. „W którym stosunku gminy pojedyncze... do wspólnych potrzeb... składać się mają...” („In welchem Verhältniße die Einzelgemeinden zu den gemeinsamen Bedürfnissen... beizutragen haben.“) Powinno być: w jakim stosunku gminy pojedyncze do wspólnych potrzeb przykładać się mają...
- str. 396. „Minister... wykonaniem niniejszej ustawy upoważnionym został.“ („Der Minister... wird mit der Vnführung dieses Gesetzes beauftragt.“) Polski tekst albo sensu nie ma, albo w najlepszym razie zupełnie skoślawioną myśl nasuwa; niemiecki bowiem oryginał powiada po prostu, że ministrowi zleca się wykonanie niniejszej ustawy.
- str. 406. „...każdą odmianę statutów lub członków towarzystwa w przeciągu trzech dni po ich skutecznieniu...”

(„...jede Änderung der Statuten oder der Vereinsmitglieder binnen drei Tagen, nachdem sie eingetreten ist.“) Z brzmienia polskiego tekstu zdawałoby się, że zaimek „ich“ odnosi się do statutów, że więc mowa o uskutecznieniu statutów; tymczasem tekst niemiecki powiada: ...w przeciągu trzech dni po nastąpieniu odmianie...

str. 419. „Połączenie Księstw Hohenzollern-Hechingen i Hohenzollern-Sigmaringen z pruskiem państwem, na mocy umowy z dnia 7 grudnia 1849 potwierdzoném zostanie.“

(„Die Vereinigung der Fürstenthümer u. s. w. ... wird genehmigt.“) Polski tekst zapowiada na przyszłość zatwierdzenie przyłączenia księstw Hohenzollernskich do Prus, gdy tymczasem tekst niemiecki zatwierdza już takowe kategorycznie.

str. 472. „...rozmnożenie pism treści karogodnej...“ („Verbreitung von Schriften strafbaren Inhalts...“) Tekst polski mówi o rozmnażaniu pism, tekst zaś niemiecki o rozszerzaniu takowych.

Taż sama zmiana sensu powtarza się na str. 431, z r. 1851. „kto pisma drukowane sprzedaje albo rozmnaża.“ („...oder verbreitet.“)

str. 10, z r. 1851. „...w którym takowe (indywiduum) na ostatku w przeciągu pięciu lat stałe miało pomieszkanie.“ („...in welchem dasselbe [Individuum] zuleßt während 5 Jahren einen festen Wohnsitz gehabt hat.“) Sens zupełnie różny w dwóch tekstach. Myślą prawodawcy w niemieckim tekście wyrażoną, jest: ...w którym takowe (indywiduum) na ostatku przez ciąg lat pięciu stałe miało zamieszkanie.

str. 11. „...paszport przez władzę swego pomieszkania wystawiony.“ („...von der Behörde seines Wohnorts.“) Polski tekst mówi o pomieszkaniu, niemiecki zaś o miejscu zamieszkania.

str. 67. „...podczas zawieszzonego stanu obleżenia...“ („...während eines ausgeprochenen Belagerungs Zustandes.“) Myśl dwóch tekstów wręcz sobie przeciwna. Tekst polski

- mówi o zawieszonym stanie oblężenia, tekst zaś niemiecki o ogłoszonym, trwającym, istniejącym stanie oblężenia.
- str. 204. „Naganne zdania względem prac...“ („Tadelnde Urtheile über Leistungen...“) Tekst niemiecki mówi o ganiących zdaniach, co zupełnie co innego znaczy, jak: naganne zdania.
- str. 217. „Kto człowieka... uprowadzi, aby go do żebrania albo do korzystnych celów użyć...“ („Wer einen Menschen... entführt, um ihn zum Betteln oder zu gewinnfüchtigen Zwecken... zu gebrauchen...“) Sens w przekładzie całkiem spaczony.
- str. 220. „ograniczona posiadłość...“ („befriedigtes Besitztum.“) Sens zupełnie zmieniony, tekst bowiem niemiecki mówi o posiadłości ogrodzonej, to jest otoczonej parkanem, płotem, murem i t. p.
- str. 226. „Jeżeli człowiek...wymowy pozbawionym został...“ Niemiecki tekst mówi o pozbawieniu mowy („der Sprache“).
- str. 237. „pojedyncze bankructwo.“ („einfaches Bankerutt.“) Sens całkiem zmieniony. Tekst niemiecki mówi o prostym bankructwie, polski zaś o pojedynczym.
- str. 260. „Jeżeli kto kilka przekroczeń popełnił, natenczas wszystkie przez to usprawiedliwione kary...“ („...die sämtlichen dadurch begründeten Strafen...“) Sens spaczony, niemiecki bowiem tekst mówi o zasłużonych karach.
- str. 270. „Kto cudzy grunt... przez odgrabienie lub odoranie zmniejsza...“ Tekst zaś niemiecki brzmi: „Wer ein fremdes Grundstück durch Abgraben oder Abpflügen verringert...“ to jest: kto... przez wkopanie się lub woranie się i t. d.
- str. 282. „...według ustaw rządowych istnące sądy celne Elby, Weseru i Renu.“ („Die nach Staatsverträgen bestehenden Zollgerichte.“) Sens całkiem zmieniony. Tekst niemiecki mówi o sądach celnych istniejących na zasadzie traktatów międzynarodowych.
- str. 283. „kwatery stanowcze“ („Standquartiere.“) Tekst niemiecki mówi o załogach — stałych leżach — stałych kwaterach.

- str. 343. „Mimowolne przesadzenie.“ („unfreiwillige Verletzung.“)
Tekst niemiecki mówi o poniewolném przesadzeniu.
- str. 747. „Towarzystwo grobelne Chełmińskiej niziny
urzędowej.“ („...der Kulmer Amts-Niederung“) W tek-
ście niemieckim mowa o żuławie amtu Chełmińskiego,
czyli rządowej ekonomii Chełmińskiej.
- str. 848. „...cztery dyrekeye prowincjonalne, które mają
swoje posiedzenia w Gdańsku, Kwidzynie...“ („...wel-
che ihren Sitz haben...“) Tekst niemiecki mówi: ...które
zasiadają i t. d.
- str. 299, z r. 1852. „przełożony sąd którego jurysdykcyja się
odnosi do rozmaitych sądów kompetentnych, sprawę...
do tegoż sądu przekazać może, który... jako najzd-
atniejszym się uważa.“ Pominąwszy złą polszczyznę
i gramatyczne błędy, myśl oryginału w istotnym jednym
punkcie zupełnie spaczona; niemiecki bowiem tekst zaleca
przekazanie sprawy sądowi, który najwłaściwszym — naj-
odpowiedniejszym być się zdaje („...welches als das geeig-
netste erscheint...“); polski zaś tekst, najzdadniejszemu
sądowi.
- str. 300. „...w zasadach wyroku fakta...tak dalece przyjęte
być muszą...“ Oryginał niemiecki nie mówi o przyjęciu
faktów, ale o ich zamieszczeniu w wyroku („...müssen so-
weit aufgenommen werden...“)
- str. 335. „...na których nadweregzenie skargi o niewa-
żność się zasadza.“ („...auf deren Verletzung, die Nichtig-
keitsbeschwerde gegründet ist.“) Sens zupełnie przemieniony.
Tekst niemiecki powiada: ...na których obrażeniu zasa-
dza się skarga o nieważność.
- str. 340. „...gdyby (obwiniony) przez rozporządzenie karne
miał być nadwerezonym“. O ile w tym ustępie mo-
żna się sensu jakiegoś dorozumieć, sens ten jest odmienny
od myśli oryginału. Tekst bowiem niemiecki brzmi: „wenn
er (der Beschuldigte) sich durch die Strafverfügung beschwert
finden sollte,“ to jest: gdyby (obwiniony) sądził się być
przeciążonym, pokrzywdzonym przez wyrok karny.

- str. 507. „Prawo do przewożenia osób... odmiennemi po drodze środkami transportowemi.“ („...mit unterwegß gewechßelten Transportmitteln“). Tekst niemiecki mówi o zmienianych — odmienianych środkach transportowych, np. za pomocą rozstawionych koni i t. p.
- str. 523. „Powszechnie postanowienia.“ W niemieckim oryginale mowa o postanowieniach ogólnych („allgemeine Bestimmungen.“).
- str. 923. „Jeżeli obydwie strony za nieprawne są uznane...“ Co innego jak w tekście niemieckim, który powiada: „Wenn beide Theile Unrecht haben...“ t. j.: jeżeli obie strony nie mają słuszności.
- str. 945. „Dozór nad procederem towarzystwa...“ Tekst niemiecki mówi o sterze, kierunku, kierownictwie czynności towarzystwa („Leitung des Sozietätsbetriebes“).
- str. 971. „w powszechności.“ („im allgemeinen“). Język niemiecki posiada jeden tylko wyraz: allgemein, im allgemeinen, na oznaczenie dwóch bardzo różnych pojęć: powszechnie i w ogóle (universaliter, generaliter). Tłómacząc więc z niemieckiego trzeba mieć to na uwadze, inaczej powstaną nonsensa. W tym tu przypadku tekst niemiecki wymaga użycia wyrazu: w ogóle. „W powszechności“, koślawi myśl oryginału.
- str. 31, z r. 1853. „...gdzie towarzystwo ma swoje posiedzenie...“ („...ihren Sitz...“) Tekst niemiecki nie o posiedzeniu, ale o siedlisku — prawném zamieszkaniu mówi. Błąd ten częściej się powtarza, np. str. 755. „Posiedzenie towarzystwa jest w Kolonii.“ („Der Sitz der Gesellschaft ist zu Köln“)
- str. 1069. „Akcyje wykupione oznaczają los.“ Tekst niemiecki mówi o akcyjach wykupić się mających. („Die einzulösenden Aktien.“)
- str. 1089. „Umowy z wychodźcami... tylko z takimi osobami zawarte albo zapośredniczone być mogą...“ O ile w ogóle w tym ustępie sensu dopatrzeć można, jest on inny jak w oryginale niemieckim, który powiada:

- „...dürfen nur von solchen Personen...“, to jest: ...tylko przez takie osoby zawierane — lub: ułatwiane być mogą.
- str. 1320. „Izby na dnia 28 listopada r. b. ...zwołane będą.“ Tekst niemiecki brzmi: „Die Kammern werden zusammenberufen...“ to jest: ...zwołują się na dzień 28 listopada.
- str. 1372. „Przeciw fantowaniu dłużnik tylko natenczas chronić się może, jeżeli...“ Oryginał zaś niemiecki powiada: „Gegen die Pfändung kann sich der Schuldner nur schützen, wenn...“ to jest: Od fantowania nie może się dłużnik ochronić jak tylko, jeżeli...
- str. 1463. „Tegoczesną wartość robót budowlanych...“ („Der dermalige Werth der Bauarbeiten...“) Żeby zgodzić polski tekst z niemieckim, powiedziećby należało: obecna — terażniejsza wartość i t. d.
- str. 15, z r. 1854. „...w drugich obwodach...“ Bardzo nieściśle i dwuznaczne tłumaczenie wyrażenia: „in den übrigen Bezirken“, tém bardziej że w tymże samym paragrafie przełożono: „der zweite Bezirk“, przez: „drugi obwód“; inne zaś obwody („die übrigen Bezirke“) przeciwstawione są drugiemu obwodowi („dem zweiten Bezirke“).
- str. 29. „Towarzystwo ma swoje pomieszkanie.“ Tekst niemiecki mówi o prawném zamieszkaniu („...hat sein Domizil“).
- str. 30. „Sprawy towarzystwa... obrabiane będą przez przełożonego.“ Tekst niemiecki co innego opiewa: „...werden geleitet von einem Vorsteher“, to jest: sprawami towarzystwa kieruje przełożony.
- Podobnie na str. 894. przetłómaczono: „die Leitung“ t. j. kierownictwo, przez: „obrabianie.“
- str. 273. „Każdy członek... posiadać musi właściwie przynajmniej 40 akcyi.“ Tekst zaś niemiecki powiada: „eigenthümlich“, co w tym razie znaczy: na własność.
- str. 292. „Niewiasta podczas zaślubienia przez oblubieńca brzemienista...“ („...während des Brautstandes“). W dzisiejszej mowie zaślubiny oznaczają śluby małżeńskie, tekst

788 zaś niemiecki powiada: Niewiasta która będąc zaręczoną
 str. 483. „Względem prowizji oszczędzonych przez zwolna
 zniesione kapitały dłużne...“ („Wegen Verwendung
 der durch allmähliche Abtragung der Schuldkapitale ersparten Zin-
 sen...“). Żeby właściwą myśl oryginału oddać, należałoby
 powiedzieć: Co do użytku prowizji oszczędzonych przez
 stopniowe umarzanie długowych kapitałów!

str. 586. „...jeżeli na kótwyce stawa...“ („wenn es vor An-
 wender liegt“). Powinno być: stoi; inaczej bowiem spączony
 sens ustawy.

str. 746. „Prace najmnień żądajacemu polecone być mogą.“

Tekst niemiecki co innego powiada: „...müssen an den Min-
 destfordernden verdungen werden“, to jest: roboty najmnień
 żądajacemu powierzyć należy — czyli powierzone być
 muszą.

Toż samo powtarza się na str. 995.

str. 76, z r. 1855. „...mimowolna expropyacja“ Ory-
 ginał niemiecki mówi o przymusowém wywłaszczeniu
 („...unfreiwillige...“), nie zaś o mimowolném.

str. 265. „Co za członkowie... występować mają, oznaczy
 los.“ Sens zmieniony. Oryginał powiada: „welche Mitglie-
 der...“, to jest: którzy członkowie i t. d.

str. 300. „opiekę małżeństwa...“ („eheliche Vormundschaft“).

Polski tekst znaczy opiekę nad małżeństwem, tak jak
 opieka małoletnich opiekę nad małoletniemi znaczy; tekst
 zaś niemiecki znaczy opiekę małżeńską — w małżeństwie
 — to jest opiekę małżonka nad małżonką.

str. 524. „cudze pieniądze papierowe.“ („fremdes Papier-
 geld“). Tekst polski znaczy pieniądze cudzą własnością
 będące, niemiecki zaś tekst mówi o obcych, to jest przez
 obce państwo w obieg puszczonech papierowych pieniądzach.

str. 628. „Okres czynności“ („Geschäftsfreis“). W polskim
 tekście jest kategoria czasu wyrażona, w niemieckim zaś
 kategoria przestrzeni. Chcąc myśl oryginału wiernie od-
 dać, należałoby powiedzieć: zakres czynności.

Toż samo błędne tłumaczenie powtarza się na str. 837. str. 639. „Przypadający udział w sądowym przechowaniu zatrzymanym zostanie, aż wypadek jest ustanowionym.“ („Der Antheil... wird zurückbehalten, bis der Ausfall feststeht“). Jeżeli w ogóle jest jakiś sens w tekście polskim, jest on odmienny od myśli oryginału. Oryginał mówi o niedoborze pieniężnym, a przekład o wypadku, t. j. rezultacie. Powinno więc być: ...dopóki niedoboru się nie oznaczy — nie ustanowi.

str. 716. „nierodzeni bracia i siostry.“ Oryginał mówi o przyrodnich („halbbürtige Geschwister“), polski zaś przekład ściągać się może do braci stryjecznych, ciotecznych, to jest do wszystkich nierodzonych.

str. 878. „jeżeli dla nieletnich... korzystnym jest, iż podział nastąpił.“ („...daß die Theilung.“) Tekst niemiecki nie mówi o przeszłej dokonanej czynności, ale o przyszłej warunkowej, to jest: jeżeli dla nieletnich korzystną jest, aby podział nastąpił.

str. 15, z r. 1856. „...w pojedynczych krajowo-policyjne interesa naruszających punktach...“ („...in einzelnen daß landespolizeiliche Interesse berührenden Punkten“). Tekst niemiecki znaczy: w pojedynczych, interesu policyi krajowej dotyczących punktach...

str. 567. „właściciel bankowy“. („Banfantheils-Eigenthümer...“) Tekst polski zdaje się oznaczać właściciela banku, czyli osobę do której bank należy, tekst zaś niemiecki mówi o właścicielu akcyi bankowej — udziału bankowego.

6. Przykłady śmiesznych niedorzeczności albo śmiešno trywialnych wyrażen.

Wprawdzie tak rażące kaleczenie polszczyzny, pomimo smutnej i następstwami groźnej strony swojej, robi w ogóle komiczne wrażenie na polskim czytelniku; wszelako pozwalam sobie przytoczyć tu, dla przykładu, kilka specyficznie śmiesznych miejsc.

- str. 326, z r. 1849. „...do rozpowszechnienia przeznaczone płyty.“ („Platten“). Zamiast: płyty — blachy.
- str. 381. „Jeżeli urzędnik... odwagi nie dokazał, albo nieprzyjaznego stronnictwa przeciwko rządowi się dopuścił.“
- str. 92, z r. 1850. „Udzielenie (wsparcia) zaczyna się wymaszerowaniem do służby zwołanego z domu.“ („Die Gewährung (der Unterstützung) beginnt mit dem Abmarsch des zum Dienst Einberufenen aus der Heimath“). Piękne wsparcie które, wedle polskiego, wymaszerowaniem z domu się zaczyna!
- str. 10. „...tę samą karę przewinął przewodniczący...“
- str. 115, z r. 1851. „Zapozwy wydane do trzecich nieinteresujących osób.“ Ma znaczyć: do nieinteresowanych osób („nicht beteiligten Personen.“)
- Podobnie na str. 313, z r. 1851. „Interesujący przewodniczący komisji... są obowiązani do tajemności.“ — Dalej, na str. 161, z r. 1852. „posiedziciele specjalnie interesujący.“ — Toż samo na str. 81, z r. 1855. — Podobnie na str. 1055, z r. 1856. „skoro żaden przy administracji nieinteresujący akcyonaryusz nie stanął.“
- str. 129. „Podróż obrachuje się, licząc do kupy odległość od pomieszkania... i podróż na powrót.“ Śmieszne to dla swojej trywialności i od należnej powagi języka prawodawczego dziwnie odbiegające wyrażenie, bezustannie powraca, np. str. 1003. „expedycje...rachując wszystkie do kupy...“ — str. 343, z r. 1852. „których (kar) wysokość do kupy przechodzi miarę...“ — str. 1056. „z trzema ławnikami którzy do kupy przełożęństwo tworzą.“ — str. 769, z r. 1853. „akcyonaryusze którzy do kupy piątą część kapitałów posiadają.“ — str. 30, z r. 1854. „którzy do kupy przełożęństwo tworzą.“ — str. 351, z r. 1855. „akcyonaryusze którzy do kupy przynajmniej tysiąc akcji reprezentują.“ — str. 37, z r. 1856. „akcyonaryusze którzy do kupy“ i t. d.

- str. 160. „Skazani na karę domu poprawy przechowani zostaną w instytucie karnym i przytrzymani do prac w takowym zaprowadzonych.“
- str. 175. „Przedsięwzięcie które na to celuje, aby króla zabić.“
- str. 189. „Kto nie mając do tego prawa, tytuł godności albo przedmioty szlachectwa przyjmuje.“ („...Abels-Prädifate annimmt.“)
- Tenże sam śmieszny nonsens powtarza się na str. 342, z r. 1856. „bezprawne przyjęcie przedmiotów szlachectwa.“
- str. 211. „Kto dziecko...albo osobę...bez pomocy zostającą wysadza...“ („...ausſtegt...“).
- str. 268. „Kto po... miejscach, które do przechowania przedmiotów ogień chwycących służyć z nieostrzeżonym ogniem...chodzi.“
- Niedorzeczność ta powtarza się słowo w słowo na str. 355, z r. 1856.
- str. 3, z r. 1852. „Towarzystwo grobelne jest obowiązane do skonałą groblę założyć i utrzymywać.“
- str. 167. „Wypchnięcie ze stanu żołnierskiego.“ („Ausſtoßung aus dem Soldatenſtande.“)
- str. 171. „Kto rzeczy oficera zemknie...“ („Wer Sachen des Offiziers entwendet...“)
- str. 343. „Jeżeli...osoba...na kary skazaną została, których wysokość do kupy przechodzi miarę, która przy równoczesném zawyrokowaniu powinna była być przytrzymaną.“
- str. 603. „...aby celem wolności od portoryum równość życiową osiągnąć.“ — Ma znaczyć: ażeby co do wolności portoryjnej pożądaną osiągnąć jednostajność.
- str. 34, z r. 1853. „...na niebezpieczeństwo znajdującego się w zaległości pisującego.“ („...auf die Gefahr des im Rückſtande befindlichen Zeichners.“) Ma znaczyć: akcyonaryusza.
- str. 953. „Dostojne rządy... baczne oko mieć będą, ażeby na dziedzińcach kolejowych... ani banki gry założone ani w ogóle gry hazardowe... były dozwolone.“

Śmieszny ten nonsens o zakładaniu banków na dzień do dniącz, powstał z przetłómaczenia wyrazu: „Bahnhof“, to jest dworzec kolei żelaznej, przez: dziedziniec. str. 283, z r. 1854. „Walny dyrektor.“ („General-Direktor.“) str. 723. „poddani ewanielickiego zeznania.“ Ma znaczyć: wyznania.

str. 636, z r. 1855. „Komisarz rozprawia w terminie względem pojedynczych pozycyi.“ — Ma znaczyć: Komisarz otwiera w terminie rozprawy nad pojedynczemi pozycyami.

str. 646. „Żaden wierzyciel nie jest obowiązany mimowolnie przekazanie przyjąć.“ Ma znaczyć: wbrew swojej woli.

str. 1194. „(Bank jest upoważniony) cudze monety kupować i sprzedawać.“ — Przez błędne użycie przymiotnika: cudzy, zamiast: obcy, zrobiono z banku przechowywacza cudzej własności.

str. 341, z r. 1856. „...z przyzwoleniem obóh domów sejmu.“ Zamiast: z przyzwoleniem obu izb sejmowych.

Na str. zaś 1507. czytamy wariant: „Oboje domy sejmu naszój monarchii... do Berlina się zwolują.“

7. Próby stylu.

Z powyżej przytoczonych przykładów, łatwo wnioskować o średniej wartości stylu polskiego tłómaczenia. Dla lepszego jednak scharakteryzowania niepoprawności, gmatwaniny i niezrozumiałości tej polszczyzny, podaję w całości pewną liczbę następów, które za próby stylu niech posłużą. Pisownia i przecinkowanie Zbioru praw wiernie zachowane.

str. 2, z r. 1849. „Co się tyczy szportlów zaległych w dniu przeniesienia, więc aż dotąd już likwidowane i do przychodu stawione, pozostają dotychczasowym panom sądów, gdy zaś do przychodu jeszcze nie stawione szportle na rachunek kasy rządowej likwidowane i ściągnięte będą.“

str. 122. „Ministryum wojny ma zlecenie do wykonania ni-niejszych tymczasowych postanowień i zarazem upoważnienie takowe do ich zastosowania bliżej deklarować.“

- str. 127. „Rada procederowa powszechnych interessów sprawowania rzemieślniczego lub fabrycznego, w swym obwodzie dopilnować i o urządzeniach zdolnych do popierania takowych naradzać się i takowe pobudzać winna.“
- str. 264. „Biorący pożyczkę dalej upierwszoną intabulację pożyczki przed wszystkimi innymi należyciami kapitałowymi w księdze hipotecznój gruntu mającego pożyczką być obciążonym skutecznie winien.“
- str. 42, z r. 1850. „Na przesadzenia, które przez zmiany w organizacyi sądów albo ich obwodów potrzebnymi się staną, te przepisy zastosowane nie będą.“
- str. 110. „Na cel ustanowienia należącego do uprawnionego wynagrodzenia roczna wartość pieniężna mających być odkupionych ciężarów realnych wedle postanowień następujących tytułów wypośrodkowaną zostanie.“
- Ma znaczyć: W celu ustanowienia należącego się uprawnionemu wynagrodzenia i t. d.
- str. 199. „Przy ciążących na lasach i wedle regulaminu podziału spółności jako téż wedle niniejszej ustawy mogących być odkupionemi służebności pozostawia się jednakoż posiadzielowi lasu obciążonego, jeżeli jest prowo-katem, wybór, czy uprawnionego służebności wedle dochodu z użytku służebności, czy wedle korzyści, która obciążonemu z jój zniesienia wynika, chce wynagrodzić.“
- str. 351. „Do obmyślenia przez potrzebę albo obowiązania gminy koniecznemi będących środków pieniężnych od rady gminnej podatki wedle stopnia stałych podatków rządowych z wyłączeniem podatku za prowadzenie procederu w niepewnych miejscach postanowione być mogą.“
- str. 671. „Właściciele gruntów przy rowach głównych dozwalać muszą na to, ażeby przy czyszczenia takowych wydobyte przedmioty na ich grunta wyrzucać będą.“
- str. 74, z r. 1851. „Jak dalece jednakże później na drodze rekursu inna decyzja wyjednaną zostanie, wówczas takowa także jest miarodawcza co do wynagrodzenia za wyda-

- rzoną tymczasem szkodę ogniową i co do składek, za ten czas uiszczonemi być mających.“
- str. 163. „Zakaz wykonania obywatelskich praw honorowych na czas uskuteczni niezdolność, podczas oznaczonego w wyroku czasu w §. 12. wymienione prawa wykonać.“
- str. 194. „Pieniędzom papierowym zarówno się uważają od pruskiego albo innego cudzego rządu albo pod władzą takowych od korporacyi towarzystw albo osób prywatnych wystawione, na dzierżyciela opiewające zapisy dłużne.“
- str. 217. „Kto człowieka przez podstęp albo gwałt uprowadzi, aby go albo w położeniu bez pomocy wysadzić, albo go w niewolnictwo albo w poddaństwo albo w cudzą służbę wojenną albo w służbę okrętową wprowadzić, popełni porwanie człowieka.“
- str. 241. „Kara aż do sześciu miesięcy podwyższoną być może, jeżeli zwierzę nie z bronią palną albo psami, lecz siłkami, sieciami, łapkami albo innemi przysposobieniami ściganém zostanie.“
- str. 299. „W równ sposób te osoby, które dla ukończenia sześćdziesiątego roku życia dla przeniesienia swego siedziska do miasta ulegającego podatkowi od mlewa i rzezi albo za granicę albo z innych przyczyn prawnie od podatku klasycznego uwolnione być mają, w tym miesiącu się uwalniają od podatku, który (miesiąc) po rozpoczęciu przyczyny uwolnienia podatku spowodującej najbliżej następuje.“
- str. 345. „§. 63. Uchwała środkowi prawa nie podlega. Nadseła się ministrowi sprawiedliwości, który, jeżeli takowa w tej mierze brzmi, iż przypadek przesadzenia w nieczynność zachodzi, dalsze ma rozporządzić.“
- str. 301, z r. 1852. „We wszystkich razach, w których kompetencya od prawnego rozważania uczynku zawisła, decyzya od głównego trybunału względem kwestyi prawa, chociaż w drodze zażalenia wydana, dla dalszej rozprawy i decyzyi w tej mierze jest miarodawczą, iż uczynek przedmiot obwinienia tworzący, jako wśród kompetencyi

- tego sądu uważanym być musi, któremu sprawa jest przekazana.“
- str. 923. „Suma asekuracyjna nie może wymiarkować się mającej wedle zasad §. 19. obecnej pospolitej wartości budynku zabezpieczonym być mającego przechodzić.“
- str. 1, z r. 1853. „Zadosyć uczynić mojemu dawnemu zamiarowi, aby pruskiemu orderowi S. Jana nadać przeznaczenie wszechużyteczne odpowiadające swojemu pierwotnemu zaprowadzeniu, stanowią co następuje:“
- str. 5. „Zarazem nadaję dotyczącym gminom i administracyi oświeceniowej za przyjęciem przysługującego utrzymywania dróg żwirowych prawo do pobierania drogowego dla rządowych dróg żwirowych za każdą razą ważnej, włącznie w takowej zawartych postanowieniach względem uwolnień, jakoteż innych pobierania dotyczących się dodatkowych przepisów.“
- str. 756. „Towarzystwo, jeżeli minister handlu, przemysłu i robot publicznych do tego przyzwolenie udzieli, ze względu na pobieranie materyi pierwiastkowych przy towarzystwie akcyjnym, które się na cel założenia transportu przez morze Atlantyckie zawiązało, przez przyjęcie akcyi w skutek uchwały walnego zebrania według §. 44. uczęszczać może.“
- str. 1223. „Pod zastrzeżeniem monarszego przyzwolenia między podpisanymi i wszystkimi, którzy przez nabycie akcyi uczęszczają, niniejszym dokumentem towarzystwo akcyjne utworzonem zostanie. Towarzystwo prowadzi nazwisko: Szląskie towarzystwo akcyjne dla górnictwa i procederu hut cynkowych.“
- str. 1234. „Generalny dyrektor ma zlecenie wykonania uchwał rady administracyjnej. Uwiadomi ją względem położenia wszelkich spraw towarzystwa i wnioskuje mianowanie, wypowiedzenie i oddalenie agentów i umieszczonych towarzystwa.“
- str. 389, z r. 1854. „Zgadając się na wspólne sprawozdanie ministeryi handlu, spraw wewnętrznych, wojny i admiralicji względem pokrycia potrzebnych dla marynarki ludzi,

- tymczasowo na pięć lat od dnia 1 maja r. b. począwszy następujące postanowienia mają mieć ważność.“
- str. 19, z r. 1855. „Do sprzężaju furmanki miarodawczego względem ilości podatku rachują się tak podczas naruszania posady poborczej zaprzężone, jakoteż wszelkie te zwierzęta, które się przy furmance znajdują, nie mając widocznie innego przeznaczenia.“
- str. 676. „Gdzie według tych przepisów przy oznaczeniu praw pierwszeństwa czas otworenia konkursu uwzględnionym być powinien, zamiast takowego dzień jest miarodawczym, którego dla dotyczącej pretensyi zajęcie nastąpiło, albo upoważnienie do wyskarżenia udzieloném, albo oświadczenie do przystępu za dozwolone jest oświadczoném.“
- str. 141, z r. 1856. „Już istnące mosty... które... przekształcone być muszą, przez towarzystwo grobelne budowane i jak niezmiennie przytrzymane mosty przez obowiązanych utrzymywane będą.“

(Z tekstu niemieckiego wyrozumieć można, że ustęp powyższy ma znaczyć: Istniejące już mosty... które... przebudowania wymagają, towarzystwo grobelne przebuduje, dawniejsi zaś zobowiązani utrzymywać je będą, podobnie jak istniejące a w niezmiennym stanie zachowane mosty.)

- str. 673. „Jeżeli przeciwko obywatelowi o zbrodnię stanu w stan oskarżenia albo o przewinięcie, które zakazanie wykonania honorowych praw obywatelskich za sobą pociągać musi albo może, przekazanie do sądu karnego jest wyrzeczoném albo jeżeli do sądowego aresztu jest zabranym, w konkurs albo niemożność zapłaty wpadł albo w stan falisementu uznany, natenczas wykonanie służącego mu prawa obywatelskiego spoczywa, dopóki sądowa indagacya albo postępowanie konkursowe nie jest ukończoną albo rehabilitacya nie jest wyrzeczoną, odnośnie niemożność zapłaty nie ustala.“
- str. 696. „Każdy rok, nim się zebranie deputowanych miejskich etatem ekonomii zajmuje, burmistrz w publiczném

posiedzeniu takowych względem administracyi i stanu spraw gminnych zupełne ma złożyć sprawozdanie.“
 str. 720. „Gminy mogą, gdzie potrzeba kultury krajowej tego wymagają i siły to dozwolą, po słuchaniu dotyczącego zastępstwa gminnego i sejmu powiatowego być przytrzymane, nieuprawione grunta gminne, mianowicie przez założenie plantacyi i łąk do kultury doprowadzić.“
 str. 1384. „Na przypadek gdyby następujące koleje żelazne... do kupy albo pojedynczo do wykonania monarszo potwierdzone zostały...“

Pod tego rodzaju tekstem Zbioru praw Pruskiej monarchii, zamieszczona jest, na końcu każdego zeszytu, uwaga: „Redagowano w biurze ministerstwa stanów.“!

II. Dzienniki urzędowe rejencyj Poznańskiej i Bydgoskiej.

W ogóle, polszczyzna Dzienników urzędowych, mniej jest zła i niezrozumiała jak polszczyzna Zbioru praw. Powiedzieć to mianowicie wypada o Bydgoskim Dzienniku urzędowym. Mimo to jednak, polski tekst owych Dzienników tak jest jeszcze zaniedbany pod względem poprawności języka i druku, że Polakowi z trudnością przyjdzie się z niego objaśnić, ilekroć mu będzie chodziło o ścisłe objęcie sensu ogłoszenia. W każdym razie miłośnik rzeczy ojczyściej z boleścią widzi w tym tekście niemały przyczynek do stopniowego skażenia swego języka.

Kilka przykładów wyjętych z Dzienników urzędowych roku zeszłego (1856), niech posłuży ku stwierdzeniu tego co się dopiero powiedziało.

1. Grube błędy przeciwko gramatyce, formacyi wyrazów, składni i duchowi polskiego języka. Niezrozumiały język. Niedorzeczności.

- a) **Dziennik urzędowy Poznański.**
- str. 1. „Rzeczopis.“ („Sachregister.“) Ma znaczyć: Spis rzeczy.
- str. 26. „Od zasób, które celem załadowania lub przy wyładowaniu przeważane będą przez miejsce składowe, uiszczają się ma...“ („Für Güter... wird entrichtet.“) Ma znaczyć: od rzeczy — towarów.
- str. 27. „W takich przypadkach, w którychby ci, którzy ze składu użytkować zamiar mają, nie wiedzieli podać dokładnie ilość mających być wykreślonych... zasobów...“ Całkiem nie po polsku.
- str. 28. „Uiszczyć się więc opłata na ręce jakowej innej osoby, obowiązany będzie ten, który opłacać winien, natychmiast jeszcze raz złożyć składowe.“ („Erfolgt die Zahlung dennoch an eine andere Person, so bleibt der Zahlungspflichtige... zur sofortigen nochmaligen Zahlung... verpflichtet.“) Niezrozumiałe dla całkiem niemieckiej składni okresu. — Ma znaczyć: Jeżeliby pomimo to uiszczono opłatę na ręce innej osoby, wtedy i t. d.
- str. 29. „...żadną przecież miarą jakową z osób tych lub zarząd leśny podejmują się zaręczenia bezpieczeństwa dla rzeczy złożonych.“ („...so wird doch in keiner Weise von diesen Personen oder von der Forstverwaltung eine Verpflichtung zur Sicherstellung der gelagerten Gegenstände übernommen.“) — (Niezrozumiały germanizm.
- str. 40. „...wyjąwszy jedynie te (osoby), które prowadzi poczta.“ („...mit alleiniger Ausnahme der mit der Post Beförderten.“) Ma znaczyć: ...z jedynym wyjątkiem jadących pocztą.
- str. 43. „Stosownie do §. 22 ustawy... tyczącej się okupienie ciężarów realnych..., komisya generalna w celu obliczania i stanowienia rent pieniężnych w sprawach regulacyjnych, abluicyjnych oraz w podziałach wspól-

- ności, podaje się niniejszém do wiadomości powszechnej wyśrodkowane 24letnie ceny targowe.“ — Całkiem niezrozumiałe. Sens psujące wyrazy: „Komisya generalna“, nie znajdują się wcale w niemieckim tekście.
- str. 51. „...że z korzyścią poświęcać się będzie wiadomościom.“ („...daß er sich mit Nutzen den Wissenschaften widmen werde.“) Zamiast: że z korzyścią poświęcać się będzie naukom.
- str. 57. „Z odwołaniem się do §. 345..., w miarę którego ten kary jest godnym, który...truciznę...wyrabia, sprzedaje, albo w inny sposób komu spuszcza.“ („Mit Bezug auf §. 345..., wonach derjenige straffällig ist, der... Gift... zubereitet, verkauft oder sonst an andere überläßt.“) Nie po polsku, niezrozumiałe i śmieszne.
- str. 118. „Interesenci jedwabnictwa, którzyby do jednéj z ogłoszonych przez dziennik urzędowy snowalni kunkony swe celem osnuwania oddadzą lub sprzedadzą...“ („Diejenigen Seidenbauer, welche ihre Kokons an eine der durch das Amtsblatt bekannt gemachten Fappel-Ausstalten u. s. w.) Żle po polsku i niegramatycznie.
- str. 152. „Paragraf 57 regulaminu... przepisuje, że należytość za korespondencyą opłacie nie ulegającej zapłaconą być musi.“ — Niezrozumiałe dla błędnej zgody przypadków.
- str. 154. „Porucznik służby nieczynnej.“ („Lieutenant außer Dienst.“) — Nie po polsku i śmiesznie.
- str. 158. „...translokowano leśniczego Haak w znaczeniu swoim do Süssloch.“ („...in gleicher Eigenschaft...“) — Całkiem niezrozumiałe.
- str. 167. „...z oświadczeniem, czy i o ile są usposobieni do słowienia się po polsku.“ („...ob und in wie weit sie der polnischen Sprache mächtig sind.“) Ma znaczyć: czy i o ile językiem polskim władają — albo: język polski posiadają.
- str. 223. „Gdy przestrzeń 3milowy drogi żwirowej od Poniaca przez Krobi do Pogorzelli obrotu otworzony

- został, pobieraną będzie...opłata drogowego przy transakcyi w Karcu za 2 mili.“ — Pełno różnych błędów i żadnego nie ma sensu. Niemiecki wyraz: „*Schnefelle*“, t. j. roгатka poborowa, czyli pobór myta drogowego, przełożono przez: „transakcyja“!
- str. 224. „Obywatela Ludwika Müller... potwierdziliśmy jako agenta stowarzyszenia niemiecka w Lubece.“ — Niedorzeczność w skutek niezgody przypadków i rodzajów.
- str. 248. „Chirurg... i akuszer Wilhelm Gulitz osiadł sobie w Sulmierzycach.“ — Trywialne toż wyrażenie śmiesznie się wydaje w urzędowém ogłoszeniu.
- str. 263. „To postanowienie modyfikuje się niniejszém tak dalece, że...“ („...wird hierdurch dahin modifizirt.“) Zamiast: o tyle.
- str. 271. „Najprzedniejszym a jedynym środkiem przeciw pomorze bydła rogatego, jest unikanie wszelkich obrotów z chorém bydłem jako i z ludźmi, zwierzętami lub przedmiotami, które z temże w styczność wchodziły.“ — Śmieszne i niedorzeczne.
- str. 278. „Wolne to portoryum potrwa tylko aż do dnia 1. maja 1857 r., z kąd takowe zasyłki kosztem zasyłających będą uskutecznione.“ — Przeciwno naturze języka, ztąd niezrozumiałe. W miejsce podkreślonych wyrazów postawićby należało: trwać będzie — odkąd — uskuteczniane.
- str. 283. „...pod temi oznajmieniami... takie się tylko rozumieją, jakie, chociaż pod adresem do pewnej osoby na pocztę dawane, jednak wedle swojej treści... powszechnie mają zajęcie.“ („...ein allgemeines Interesse haben...“) — Całkiem niezrozumiałe.
- str. 284. „...na zasadzie złożonego popisu wyzwolniczego usposobienie do przyjęcia posady guwernanckiej.“ — Nowa ale nieszczęśliwa bo niepolska formacya przymiotników.
- str. 285. „Obrót bydłem.“ („Verkehr mit Rindvieh.“) To całkiem złe i niezrozumiałe tłómaczenie wyrazu „Verkehr“.

— powtarza się bezustannie w Dziennikach urzędowych i powiatowych W. Księstwa, z różnemi niemniej śmiesznemi wariantami sposobu łączenia z rzeczownikiem dopełniającym, np.: „obróć bydlę”, albo też: „obróć z bydlęm.”

str. 285. „Rocznictarg” („Zahrmarkt”). Nowo a nieszczęśliwie utworzony przez tłómacza wyraz, który podobnież wójzyskał, zdaje się, prawo obywatelstwa w Dziennikach urzędowych i powiatowych W. Księstwa.

str. 292. „...podwyższono roczną opłatę szkolną na szkole realnej.” („...daß Schulgeld auf der Realschule”). — Po polsku mówi się: w szkole.

str. 296. W Laskach, powiatu ostrzeszowskiego, wybuchła zarazą zgorzeliiny śledzionej, zamknięto więc miejsce owe i uroczysko jego dla obrotu bydlęm. — Śmieszne niedorzeczności.

str. 300. „Pomiędzy bydlęm... w Pudliżkach... wybuchła choroba morowy płuc...” — Nie masz zgody rodzajów.

str. 302. „Kupca A. Boas w Kurniku.. potwierdzono agentem towarzystwa magdeburgskiego zabezpieczające życie.” Ta psująca sens niezgoda przypadków mogłaby uchodzić za omyłkę druku, gdyby się na téjże samėj i na następnej stronie cztery razy po sobie powtarzała.

str. 439. „Wyrokowawszy sądownie przeciw kilkom poszytom wychodzącego w Monachyum czasopisma: Historisch-politische Blätter etc. w miarę §. 50. ustawy względem prasy z d. 12. maja 1851. na zniszczenie uchylających przeciwko prawu karnemu artykułów dotyczących tego poszytów, zakazuje się niniejszém na zasadzie §. 52... („Nachdem gegen mehrere Hefte... gerichtlich erkannt worden ist, wird auf Grund des §. 52. verboten...”) — Różnorodne błędy a przedewszystkiém niesłychana składnia szyku, czynią rzecz całkiem niezrozumiałą.

str. 467. „Celem technicznój rewizyi niewolno żądać przerwania obrotu kotła parowego.” („Eine Unterbrechung

des Betriebes darf zum Zweck der technischen Untersuchung nicht verlangt werden.“) — Niegramatycznie i niezrozumiale.

str. 476. „Władza dla dalszego zawiadywania i kierowania obrotami górnoszląskiej kolei żelaznej przeznaczona...“ („für die fernere Betriebsleitung...“) — Niezrozumiałe.

str. 478. „...którzy albo za pólinwalidzi uznani zostali a zasłużonego prawa na umieszczenie u wojska garnizonowego nie dochodząc, wypuszczenie do domu przynieśli, albo...“ Same niedorzeczności.

Publiczny donosiciel *), str. 56. „Wszystkie władze... wzywamy na nią bacznie mieć oko i w razie zdybania jej nam ją odstawić.“ — Niepolska składnia.

str. 57. „Każdy, który o miejscu pobytu Chmielarczyka posiada wiadomości, wzywa się, aby takowe natychmiast najbliższej władzy policyjnej doniósł.“ — Całkiem przeciwko duchowi języka.

str. 1036. „...bawelniane szkarpetki nieczernione.“ („...baumwollene Socken; ein Paar Kommisschuhe, ungechwärzt“). — Przez opuszczenie znajdującego się w tekście niemieckim wyrazu: „Kommisschuhe“, to jest: trzewiki skarbowe, powstał nonsens o nieczernionych szkarpetkach.

Dodatek do Nr. 27. Dziennika urzędowego **), str. 1. „O przesyłaniu listów, pieniędzy i dóbr.“ („...Güter...“) — Śmieszna niedorzeczność, bo ilekroć po polsku o dobrach mowa, bez bliższego ich oznaczenia, rozumieją się dobra nieruchome.

*) Do każdego numeru Dziennika urzędowego dołączony jest, tak nazwany Publiczny Donosiciel (Öffentlicher Anzeiger), z osobną, przez cały rocznik biegnącą, paginacją.

**) Niektóre numera Dziennika urzędowego, miewają jeszcze, oprócz zwykłego Donosiela publicznego, inny Dodatek z osobną dla każdego takiego Dodatku paginacją. Ten tu Dodatek do Nru. 27., z którego liczne podajemy przykłady, obejmuje Regulamin wydany w następstwie i dla bliższego objaśnienia prawa pocztowego

str. 2. „Konotacja jakowa opłaty pocztowego (franco) nie powinno być na adresie wykroślone, ani wyskrobane, ani zmienione.“ — Barbaryzm i niezgoda rodzajów.

str. 3. „Zwykle i rekomandowane listy do miejsc pruskiego obwodu pocztowego przyjmować jednakowoż wolno urzędem pocztowym o tyle wagę łótów 16 przenoszące, o ile mierne przewyższenie téjże wagi zasyłkę co do jój jakowości usposabia jeszcze na składne zapakowanie.“ („...inoweit... als bei mäßiger Überschreitung desselben [Gewichts] die Sendung nach ihrer sonstigen Beschaffenheit noch zur zweckmäßigen Verpackung geeignet ist.“) — Niezrozumiałość.

str. 6. „Skoro przedmioty nie zostaną połączone na pakę jedną.“ — Zamiast: w jedną pakę.

str. 10. „Żąda zasyłacz jednakowoż, mimo zwróconej uwagi, wyexpedyowanie zasyłki w stanie jój niedokładnym, wykonać to o tyle należy, o ile z niedokładności napomkniętej nie ma obawy o uszkodzenie innych dóbr pocztowych.“ — Czysto niemiecka, Polakom całkiem niezrozumiała składnia.

Ta z gruntu błędna i niezrozumiała składnia trybu warunkowego powtarza się bardzo często, np.:

str. 16. „Składa się zasyłka z obcych pieniędzy, wtenczas zasyłacz (a w poręczeństwie odbierający urzędnik pocztowy) zająć się winien...“ i t. d. — Nawiasem mówiąc, wyrażenie „w poręczeństwie“ ma tu znaczyć „aus-hülfswείfe“, t. j. w wyręczeniu — w zastępstwie!

Daléj, str. 16. „Zamknięto jakowe zasyłki stosownie do powyższych przepisów, tedy... adresat powinien być o tém uwiadomiony.“ I znowu: „Nie uczyni adresat temu wezwaniu zadosyć... lub zrzecze się tenże wyraźnie takowego otworzenia zasyłki, natenczas z odstawieniem téjże i wyręczeniu w miarę następujących przepisów postępować należy.“ — Ma to znaczyć: Jeżeli adresat temu wezwaniu zadosyć nie uczyni, lub się wyraźnie zrzecze

- otworzenia przesyłki, natenczas zarządzić należy wyexpedowanie i wręczenie wedle przepisów następujących.
- „Dalej, str. 30. „Okaze się zapakowanie niedostatecznym... wtenczas przedsięwzięte być musi nowe opakowanie.“
- „Dalej, str. 42. „Wysledzi się oddawca, ale wzbrania się odebrania, natenczas rzeczy... mogą być posprzedawane...“ („Wird der Absender ermittelt, ... so können...“ u. s. w.)
- str. 11. „...nie należy także oddawać przedmioty.“ — Zamiast: przedmiotów.
- str. 14. „Tymże zasyłkom... wolno tylko prosty załączyć list.“ — Zamiast: do tych przesyłek.
- str. 21. „Urzędy pocztowe przyjmować nie mają listy i inne jakowe zasyłki na wyexpedowanie.“ — Zamiast: ...listów i innych przesyłek do wyexpedowania.
- str. 22. „Nagrodę dla posłańca... może zasyłacz dowolnie z góry złożyć, albo jęj urzeczywistnienie pozostawione także być może adresatowi.“ („Das Botenlohn für die... Bestellung kann nach Gutbefinden des Absenders vorausbezahlt, oder dessen Zahlung dem Adressaten überlassen werden“). — Zupełnie śmieszna mówić o nagrodzie za roznoszenie listów i o jęj urzeczywistnieniu.
- str. 23. „Godziny służbowe w urzędach pocztowych dla obrotów z publicznością...“ („...für den Verkehr mit dem Publikum...“) Śmieszny nonsens.
- str. 28. „...jeżeli urząd pocztowy... nie poświadczy, że zasyłacz jako do żądania zwrotu przed takowym swoje upoważnienie wylegitymował.“ („...wenn nicht die Postanstalt bescheinigt hat daß der Absender sich als zur Rückforderung berechtigt bei derselben legitimirt habe“). — Całkiem niezrozumiałe.
- str. 32. „Gdzie istnieją urzędy do odsyłań pakietów i zasyłek pieniężnych w dom, lub je urządzają, pobiera się...“ i t. d. („Wo Einrichtungen für die Bestellung der

- Pakete und Geldsendungen bestehen, oder getroffen werden, wird..." u. f. w.) — Niezrozumiałe.
- str. 39. „Powyższe postanowienia nie idą w używanie.“ („...kommen nicht in Anwendung“). Ma znaczyć: nie znajdują zastosowania.
- str. 40. „Zanim zasyłkę za niemogącą być odstawiony uważać wypada.“ — Rodzaje się nie zgadzają.
- str. 41. „Mające być zwrócone przedmioty nie wolno otwierać.“ Zamiast: Przedmiotów zwrócić się mających nie wolno otwierać.
- str. 41. „Wyjątkowo może miejsce tylko wydarzenie z takowemi listami, które...“ („Eine Ausnahme hiervon tritt nur ein, bezüglich der Briefe, welche...“) — Nonsens. Ma znaczyć: wyjątek ma miejsce tylko co do listów, które i t. d.
- str. 42. „Urzednicy... pouczają się co do podpisu i miejsca...“ („Die Beamten nehmen Kenntniß von der Unterschrift und dem Orte...“)
- str. 43. „rzeczy wartości nie mające, po upłynieniu trzech miesięcy od dnia dojsścia tychże do głównej dyrekcyi pocztowej liczywszy, zniweczone zostaną.“ — Zamiast: licząc.
- str. 43. „ażeby się podczas czterech tygodni zgłosił.“ („...innerhalb vier Wochen“). — Zamiast: w przeciagu.
- str. 44. „Jeżeli zaś wybitnie inaczej nie postanowiono.“ („Insofern das Gegentheil nicht ausdrücklich bestimmt ist“). — Zamiast: o ile wyraźnie inaczej nie postanowiono.
- str. 46. „Z powodu poszkodzenia.“ („wegen Beschädigung“). — Zamiast: z powodu uszkodzenia.
- str. 47. „...w tych przypadkach, w których portorya się akredytuje...“ („...wo das Porto kreditirt wird“). Nie nie znaczy, albo w najlepszym razie coś innego jak w tekście niemieckim.
- str. 54. „Pakunek podrózných tylko tak dalece może być dozwolony zabierać...“ („Gepäck von Reisenden kann nur dann zugelassen werden...“) — Barbaryzm bez sensu.

str. 55. „Po przyjęciu biletu bez napomykania zabieg, że dzień lub miejsce... niezgodnie oznaczone są, przypuszczonym być już nie może.“ („Nach der ohne Erinnerung erfolgten Annahme des Passagierbillets kann der Einwand, daß der Tag u. s. w.... unrichtig angegeben sei, nicht mehr zugelassen werden“). Ma znaczyć: po nastąpióńem przyjęciu biletu pocztowego bez żadńej uwagi, nie może już znaleść uwzględnienia zarzut, jakoby dzień lub miejsce niewłaściwie były oznaczone.

str. 58. „gdzie... względem przerwania komunikacyi w skutek zjawisk przyrodowych... poczta wysłana być nie może...“ („wo... wegen Unterbrechung der Kommunikation in Folge von Naturereignissen... die Post... nicht abgefertigt werden kann“). — Śmieszny nonsens.

str. 59. „W względzie następstwa miejsc w wozach ubocznych regułą jest to, że najpierwsze miejsca w rogach głównego siedzenia, zaś odwrotnego i kabryoletu, nareszcie w tym porządku miejsca środkowe.“ — Gmatwanina bez sensu. Brakuje słowa.

str. 61., i w ogóle w całym tym regulaminie pocztowym: „Kondukyer“ („Kondukteur“); zamiast: konduktor.

str. 61. „Rozstrzyganiu takowemu... podróżni... poddać się muszą.“ („Der getroffenen Entscheidung...“ u. s. w.) — Przeciw duchowi języka. Powinno być: rozstrzygnięciu.

str. 66. „Wyjątkowo mogą ale także być dostawione konie.“ Nie po polsku.

str. 67. „...skoro ztąd i z użytku większych wozów nie ma obawy względem zamieszek przy punktualńem wyprawianiu osób.“ („Insofern aus der Benutzung der größeren Wagen nicht Verlegenheiten für die pünktliche Fortschaffung der ... Personen zu beforgen sind“). — Śmieszny nonsens, jużto w skutek złęgo przekładu, jużto dla omyłki druku.

str. 75. „W każdym biórze pocztowój stacyi, mającój przeznaczonóm dostawiać koni.“ — Śmieszny barbaryzm. Ma znaczyć: przeznaczonój do dostawiania koni.

- str. 83. „...natenczas rozstrzyga interes zarządca pocztowy, a przytém uspokoić się musi pocztalter.“
- str. 91. „dorózki i t. p. skoro zasadzone są przez jednego tylko podróżnego.“ („bejeßt“). Zamiast: obsadzone.
- Dodatek do Nru. 34. Dziennika urzędowego**, str. 13. „Uznane przy rewizyi dozwołoném wyprężenie pary.“ („Die bei der Revision als zulässig erkannte Dampfspannung“). Dzika i niezrozumiała składnia.

b) Dziennik urzędowy bydgoski.

- str. 6. „Zapalenie śledziony pomiędzy rogatém bydłem w Drasku, wykorzeniono.“ („ist gefilgt worden“).
- str. 74. „Dowód ten liberalności ze strony plebana Zajęckiego na pochwałę zasługuje.“ („...die befundene Liberalität“). Śmieszny nonsens. Ma znaczyć: szczodrobliwości.
- str. 75. „do odniesienia zamiaru tego.“ („zu diefem Zweck“). Zamiast: w tym celu.
- str. 106. „§. 24. ordynacyi leśnej... tylko na drzewo się ściąga.“ („ſich nur auf daſjenige Holz bezießt“). Zamiast: do drzewa.
- str. 136. „Od 3. b. m. wydawać się będzie przed kontrolą papierów państwa tu w miejscu... kupony procentowe do obligów pożyczki państwa.“ („bei der Kontrolle.“) Zamiast: wydawane będą w biurze kontroli i t. d.
- str. 142. „handel z gorzałką.“ Zamiast: handel gorzałką.
- str. 151. „odprawne od osób na adresie wyłuszczonej ściągnięte być musi.“ („Daſ Beſtellgeld... muß... von den Adreſſaten eingezogen werden.“) Zamiast: od osób na adresie wymienionych.
- str. 155. „...aby umieszczone w nim kapitały... albo przy kasie umorzenia długów państwa... albo przy najbliższej kasie głównej za kwitem... odbierali.“ („bei der Kaffe.“) Zamiast: w kasie — z kasy.
- str. 232. „Obierani na pierwszego i drugiego deputowanego powiatu Mogilnickiego dziedzice dóbr szlacheckich Fr. Gensichen i Lud. Tſchepe w tém znaczeniu zobowią-

- zani i potwierdzeni.“ Niezrozumiałe dla braku słowa i dla imiesłowu niedokonanego. Ma znaczyć: obranych na pierwszego i drugiego deputowanego i t. d., w tym urzędzie (charakterze, godności) zobowiązano i potwierdzono.
- str. 254. „świadcstwo na odchodzie ze szkoły odebrane.“ („Schulabgangszugniß.“) Zamiast: przy odejściu ze szkoły — przy opuszczaniu szkoły pozyskane.
- str. 342. „Strona okazała.“ („Die Schaufeite.“) Zamiast: strona główna.
- str. 342. „uzdobienia.“ („Verzierungen.“) Zamiast: ozdoby.
- str. 343. „na podobę druku książkowego.“ („in Buchdruckmanier.“) Zamiast: na podobieństwo — w rodzaju druku i t. d.
- str. 353. „podatek przechodowy z szrotowanego słodu.“ („von geföhrotenem Malze.“) Zamiast: od srotowanego słodu.
- str. 386. „Najlepszym środkiem od morowej choroby na bydło jest, wzbraniać każdy obrót chorem rogatem bydlęm i ludźmi, zwierzętami i przedmiotami które styczność z témże miały.“
- str. 455. „W przypadkach w których porządek dla policyi polowej różni, czy zebranie krescencyi lub innych rzeczy dla zysku nastąpiło lub nie...“ („unterscheidet...“) Niezrozumiałe. Ma znaczyć: rozróżnia.
- tamże. „występca.“ („Thäter.“) Zamiast: sprawca — przestępca.
- tamże. „...według dążności, do czego rzecz skradziona służyć miała.“ („nach dem Zwecke, zu welchem das Entwendete dienen sollte.“) Zamiast: wedle celu, do którego i t. d.
- str. 482. „miejsca budynków zagastłych zajmują nowe.“ („an die Stelle eingegangener Gebäude... neue treten.“) Zamiast: zniszczonych — zgorzałych.
- str. 535. „na każdym urzędzie radczy ziemiańskiego znajduje się egzemplarz tego spisu.“ Zamiast: w każdym.
- str. 637. „grunta, których nakupowanie jest potrzebném.“ („...deren Ankauf...“) Zamiast: kupno — zakupienie — nabycie.
- str. 639. „...będzie czas jego otworu przez dalsze obwie-

- wolszczenie uwiadomiony.“ Śmieszny barbaryzm. Ma znaczyć: będzie czas jego otwarcia przez późniejsze obwieszczenie do wiadomości podany.
- str. 640. „wspomniona ugoda zarazem z dniem 1 stycznia 1857 w swą działalność wkroczy.“
- Publiczny Donosiciel**, str. 9. „...z ich pretensjami do kaucyi prekludowani zostaną.“ („mit ihren Ansprüchen.“) Zamiast: *zanimże swemi i t. d.*
- str. 25. „radzca Tomm pobory w Gnieźnie odbierać będzie i wprawdzie w oberzy Kotlińskiego.“ („...und zwar...“)
- str. 39. „Murawski, którego rysopisa podać nie możemy, w odsadzeniu kary przez wydalenie się ze swego dotychczasowego miejsca pobytu Klecko uchylił.“ („...hat sich der Strafverbüßung entzogen.“)
- str. 56. „Wedle taxy mogącej być przejrzanój.“ — Przeciwnie gramatyce.
- str. 112. „legatarowie.“ („Legatäre.“) Zamiast: legataryusze.
- str. 171. „...z żadnemi wybiegami więcéj słuchani być nie mogą.“ („...mit feinen Einwendungen weiter gehört werden können.“) Zamiast: z żadnemi zarzutami — excepcyami.
- str. 177. „Ur. Łąckiemu przynależące się dobra.“ Zamiast: do ur. Łąckiego należące dobra.
- str. 225. „z wymazaniem pozycyi w księdze hipotecznój postąpioném będzie.“ Ma znaczyć: przystąpi się do wymazania i t. d.
- str. 228. „kara na nią wykonaną być nie mogła.“ („es kann an ihr deshalb die Strafe nicht vollstreckt werden.“) Zamiast: kara na niej wykonaną być nie może.
- str. 729. „...na czas pomiędzy niemi zawrzeć się mającego stanu małżeńskiego.“ („...der einzugehenden Ehe.“) Zamiast: małżeństwa — związku małżeńskiego, bo stan się nie zawiera.
- str. 784. „Partykularz Eugeni Willmann.“ („Der Partikulier.“)
- str. 1036. „Sąd sprzedawczy.“ („Subhastationsgericht.“) Zamiast: sąd subhastacyjny — subhastujący. — Tenże sam błąd spotyka się na str. 1040.

- str. 1288. „Walenty Wachowiak...stoi...o kradzież w śledztwie.“ („...steht in Untersuchung.“) Zamiast: zostaje w śledztwie.
- str. 1677. „Wzywa się niniejszém osób...“ Zamiast: osoby.
- Dodatek do Nr. 50. Dziennika urzędowego,** str. 4. „...tak dalece jak regulamin w pewnych przypadkach urząd poborowy (... wyraźnie jako expedycją nie oznaczy.“ — Zamiast: o ile regulamin... urzędu poborowego jako... nie oznaczy.
- str. 4. „transport wszelkich pieczywych wyrobów.“ („Der Transport aller Backwaaren.“)
- str. 4. „przy transporcie bydła powinny się te w §. 73. udzielone przepisy zachować.“ („...sind die in §. 73. erteilten Vorschriften zu befolgen.“) — Chciano tu niemiecki artykuł: nie, na polskie przetłómaczyć!
- str. 5. „tam odąd gdzie drogi się schodzą.“ („von da ab, wo...“)
- str. 6. „tak dalece jak...“ („je nachden.“) Zamiast: wedle tego jak; albo: o ile.
- str. 8. „Zboże do młyna i mlewo z onegoż tylko w tychże godzinach przyjęte i wydane być może, które §. 56 ordynacyi poborowej z dnia 8 lutego 1819 przepisuje, z tém rozszerzeniem, że w godzinach południowych i rannych dla urzędu poborowego nieprzeznaczonych jedną godzinę przed otwarciem (zwięzienie) urzędu poborowego i kontroli bramowej do obydwóch miejsc expedycyjnych nastąpić może.“ („...mit den Erweiterungen, daß in den für das Steueramt geschlossenen Mittagsstunden und Morgens eine Stunde vor Oeffnung des Steuer-Amtes und der Thorcontrole die Aufnahme zu beiden Abfertigungsstellen erfolgen kann.“) Nic nie znaczy, albo téż co innego jak w niemieckim tekście.
- str. 10. „postępowanie karalne.“ („Strafverfahren.“) Zamiast: karne.
- str. 11. „dla mieszkańcy obwodu miasta.“ — Zamiast: dla mieszkańców i t. d. tamże: „bez naruszenia miasta.“ („ohne die Stadt zu berühren.“) Zamiast: nie dotykając miasta.

- str. 13. „wewnętrzne uporządzenie młyna.“ („...Einrichtung.“)
Zamiast: urządzenie.
- str. 20. „Jeżeli osoby, które nie są rzeźnikami, bydłę podług sztuki podatek opłacone po zabiciu onejże w całości, w połowie... odstąpią...“ („Wird von Personen die nicht Schlächter sind, ein nach Stückfuß versteuertes Viehstück nach der Auschlachtung im Gauzen, zur Hälfte... abgelassen...“)
Całkiem niezrozumiałe.
- str. 22. „Takowe zaprowadzą wspomniane bydło... w książce kontrolowej do przybytku.“ („Diese bringen solches in... Viehkontrolebuch in Zugang.“) Zamiast: zaciagną.
- str. 26. „późniejsze utrzymywanie pomyłek nie będą uwzględnione.“ („Spätere Behauptung eines Irrthums kann nicht berücksichtigt werden.“) — Niezrozumiały barbaryzm.
- str. 26. „Z wychodu z miasta poweźmie urząd poborowy przekonanie.“ („Von dem Ausgang zur Stadt wird Seitens des Steueramts Überzeugung genommen.“) Zamiast: o wychodzie i t. d.
- str. 26. „Przedmioty na gościńcach z Bydgoszczy... wprowadzone, ażeby takowe na gościńcach poborowych w §. 6. wymienionych wywieść, nastąpi zameldowanie ich do urzędu poborowego i tak odwrotnie się postąpi, albo podług okoliczności towarzyszenie przez urzędnika aż do wychodu z obwodu miasta.“ („Sehen dergleichen Gegenstände auf den Straßen von Bromberg... ein, um auf einer der übrigen im §. 6. genannten Steuerstraßen ausgeführt zu werden, so erfolgt die Anmeldung bei dem Steueramt und es findet das umgekehrte Verfahren, oder nach Umständen Begleitung des Transport's durch einen Beamten bis zum Ausgang aus dem Stadtbezirk statt.“) Gmatwanina wyrazów bez sensu.

2. Zmieniony sens w tłumaczeniu.

- a) Dziennik urzędowy Poznański.
- str. 26. „Szczególniejsze przepisy.“ („nähere Bestimmungen.“)
Ma znaczyć: bliższe — bardziej szczegółowe przepisy;
a znaczy: osobliwsze przepisy.

str. 27. „Jeżeli się na składzie złoży ilość mniejszą od téj (sztuki, kopy, sążnie i t. d.) dla której powyżej oznaczone ustanowione pozycye opłat składowych, natenczas opłacaną być musi od gromady, która nie dochodzi połowy orzeczonej ilości, połowa przepisowego składowego.“ („Wird weniger als die Einheit [Stück, Schock, Klaftern etc.] für welche vorstehend verzeichnete Stättegeld-Sätze festgesetzt sind, gelagert, so muß für eine Menge, welche die Hälfte der Einheit nicht erreicht, die Hälfte der vorgeschriebenen Stättegeld-Sätze... entrichtet werden.“) — Gdzie niemiecki oryginał o jedności („Einheit“) mówi, mówi tłumaczenie polskie o ilości.

str. 70. „popieranie... interesu publicznego prowincyi... przez zezwolenie wsparcia i pożyczek.“ („...durch Gewährung von Unterstützungen und Vorshüssen.“) — Niemiecki oryginał mówi o udzieleniu już wsparcia, polski zaś przekład o zezwoleniu dopiero na takowe.

Dodatek do Nr. 27. Dziennika urzędowego, str. 2. „Na listach zwykłych z oznaką poste restante można użyć zamiast nazwiska odbiorcy, skreślenia liter, liczb i t. p.“ („Bei gewöhnlichen Briefen mit dem Vermerk poste restante darf statt des Namens des Empfängers eine Angabe in Buchstaben, Ziffern u. s. w. angewendet sein.“) — Jeżeli w ogóle tekst polski coś ścisłego znaczy, to znaczy całkiem co innego jak oryginał niemiecki, bo zdaje się powiadać, jakoby wykreślanie liter na listach poste restante było dozwolone.

str. 17. „...wartość którąby obrócić wypadało widocznie.“ („Der Betrag welcher voraussichtlich zu vermeiden sein würde.“) Tekst niemiecki mówi: prawdopodobnie.

str. 21. „W obroci pomiędzy prusami i innemi państwami... wolno tylko wyexpedjować umyślnemi posłańcami listy.“ („Im Verkehr zwischen Preußen und anderen Staaten... ist die Bestellung durch expresse Boten nur bei Briefen zulässig.“) — Tekst polski albo żadnego ścisłego nie ma sensu, albo też inny jak tekst niemiecki, który powiada: W stosunkach korespondencyjnych pomiędzy Prusami a innemi pań-

- stwami wolno tylko listy przez umyślnych posłańców ekspedyować.
- str. 27. „za wyłączeniem odcisku pieczętkowego.“ Zamiast: za wręczeniem. Bajeczne to i zupełne skoślawienie sensu oryginału, wypadaloby koniecznie za prostą uważać omyłkę druku, gdyby się błąd ten w różnych miejscach i w różnym związku nie powtarzał. Tak np. na str. 29. „z wyłączeniem w miarę następujących przepisów postępować należy.“ — str. 34. „roznosiciele po wsiach skutecznie mają wyłączenie.“ („Bestellungen.“) — str. 42. „Przy wyłączeniu powróconej zasyłki.“ („Bei der Behändigung,“ u. j. w.)
- Wręczać znaczy po polsku: do rąk czyich oddawać; wyręczać zaś: zastępować, coś za kogo innego robić.
- str. 33. „pobiera się listowego... w stosunku do szczegółów postanowienia od $\frac{1}{2}$ do 1 sgr.“ („je nach besondere Bestimmung.“) Sens zupełnie zmieniony.
- str. 43. „Podczas złożone pozostają zasyłki kosztem zasyłacza.“ („Inzwischen lagern die Sendungen auf Gefahr des Absenders.“) — Niemiecki oryginał całkiem coś innego powiada, to jest, że przesyłki leżą na składzie na ryzyko wysyłającego.
- str. 47. „...nie może się z tego wywiezywać przez zwrócenie zasyłki.“ („...fann sich davon... nicht befreien.“) W niemieckim tekście powiedziano, że się nie może od tego uwolnić.
- str. 84. „ustala się ciężar ładunkowy...“ („wird... die Schwere der Ladung festgesetzt.“) W niemieckim tekście powiedziano, że się ciężar ładunku oznacza.
- Dodatek do Nr. 34. Dziennika urzędowego, str. 10.** „Drogi skrajne na równej z koleją powierzchni... mają być opatrzone mocnemi... zaporami.“ („Die Wegeübergänge...“) Tekst niemiecki mówi o przejazdach, czyli o punktach przecięcia dróg z kolejami żelaznymi.
- str. 13. „U zupełnie nowych machin muszą przestrzenie które przebiegły, aż do czasu rewizyi wynosić 10,000 mil.“ („Bei

ganj neuen Maschinen... darf der zurückgelegte Weg bis zur Probe 10,000 Meilen... betragen.") Niemiecki tekst powiada, że długość odbytej drogi może 10,000 mil wynosić, polski zaś tekst, że ta długość musi 10,000 mil wynosić. Wielka różnica.

b) Dziennik urzędowy Bydgoski.

str. 455. „utrudzające okoliczności.“ („erschwerende Umstände.“) Niemiecki tekst mówi o czém inném, bo o okolicznościach obciążających.

str. 456. „...że dalej dotąd pod tym względem jest za jedno.“ Ma znaczyć całkiem coś odmiennego, to jest: że nadal... obojętną będzie rzeczą; albo: że odtąd... jest obojętną. („...daß es ferner fortan... gleichgültig ist.“)

Dodatek do Nr. 24. Dziennika urzędowego, str. 1. „pomimo obostrzeń.“ („abgesehen von den Beschränkungen.“) Niemiecki tekst powiada: prócz ograniczeń.

Dodatek do Nr. 50, str. 6. „Uskuteczni się ekspedycya przez urząd poborowy, tak może w czasie paragrafem 9 dla ekspedycyi oznaczonym południowym i rannym nastąpić.“ („Geschieht die Abfertigung beim Steuer-Amte, so kann in der nach §. 9. für die Abfertigung geschlossenen Mittagzeit und Morgens eine Stunde vor Anfang der Dienststunden der Eingang erfolgen.“) Jeżeli polski tekst w ogóle cośkolwiek znaczy, to znaczy on coś wręcz przeciwnego temu co w niemieckim powiedziane tekście; a diametralna ta sprzeczność dwóch tekstów spotyka się w regulaminie do poboru podatku od rzezi i mlewa w mieście nawpół polskiem, w Inowrocławiu.

str. 16. „Obowiązkiem młynarza i jego ludzi jest, aby urzędnikom o wszystkim, o czém w służbie swęj objaśnienia zażądają, im go udzielić, także wszelkie przygotowania i ręczną pomoc dać, które urzędnikom za potrzebne się okaże do dozorowania młyna oraz do przeważenia przez nich za dogodnie uznanego.“ — Tekst niemiecki mówi o czynnościach urzędników celnych, które ciż urzę-

dniacy potrzebnymi („erforderlich“) być sądzą; polskie zaś tłumaczenie o czynnościach uznanych przez nich za dogodne. Wielka i bardzo istotna różnica! Cały zresztą ustęp zaledwie zrozumiały, dla błędnej i niegramatycznej polszczyzny.

3. Próby stylu.

a) Dziennik urzędowy Poznański.

str. 120. „Kiedy pomór w Królestwie Polskiem...ustał, z naszej strony zamkniecie zakresu pogranicznego... o tyle znosimy, że na linii pomienionej wzajemne obroty pomiędzy mieszkańcami znowu miejsce mieć mogą, że zaś na téjże przestrzeni obroty z rzeczami i nadal w ten sposób się zakazuje, jak go... ogłoszenia nasze... przepisują, jednakowoż w mierze takowej, że także oznaczone ad 2... rzeczy jakoto: surowa wełna, suche skóry i sierzech bezwarunkowo z pogranicza ma być zwrócony.“

str. 125. „Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa pogorzenia pomienione są wykonane ze zemsty, a wyśledzenie przyczynców osobistym każdego staje się interesem.“

str. 333. „Podaje się do wiadomości... iż bonifikacya podatku za wychodzącą wódkę... na 10 fenygów za kwartę..., jako odpowiadająca ustanowieniu w obwieszczeniu z dnia 11 października 1854 utwierdzoną została, gdyż dalsze podwyższenie tegoż stopnia podług rezultatu przedsięwziętych gorzelnictwa wypośrodkowań, za dozwolone uważane być nie mogło.“

str. 475. „Odwołując się do artykułu 18 pomiędzy Prusami, Hanowrami i Kurhessją... a wolnem miastem... Bremen... zawartéj ugody z d. 26 stycznia r. b. względem wykierowania wspólnych handlowych okoliczności podaje się niniejszem do publicznej wiadomości, iż początek działalności ugody i teży przyłączonej zgodności na dzień 1. stycznia 1857 jest ustanowiony.“

Dodatek do Nr. 27. Dziennika urzędowego, str. 1. „Z dniem 1 czer-

wca 1856 nabiera mocy następujący regulamin odmieniony, kturęgo przepisy używając poczty królewskie do zasyłek lub podróży, uważać należy jako częstkę układu zawartego pomiędzy zasyłaczem lub podróżującym z jednej i zarządem pocztowym z drugiej strony.“

str. 6. „Jeśli ale np. kilka sarn lub zajęcy albo bażantów i t. p. uważane być mają za jedną pakietę, wtenczas nietylko na końcach, ale także w pośrodku, a mianowicie tu za pomocą trwałego, mocno pozakładanego i opieczętowanego pasa płóciennego muszą być powięzywane, albo zgoła w sieci, pudłach i t. p. pozapakowane.“

str. 7. „Pozamykanie zasyłki jakowej pocztowej musi być trwałe i tak usposobione, ażeby bez uszkodzenia i otwierania nie dało się sięgnąć to co w niej się znajduje.“

str. 41. „Tylko w razie zasyłek, które prędkiemu ulegają zepsuciu, trzeba, skoro... przyczyna jest do obawy, że zepsucie wydarzy się w odwrocie, od tegoż zwrotu odstąpić.“

b) Dziennik urzędowy Bydgoski.

str. 13. „Gdy osoby, które granicę przekroczyć zamierzają, na trzykrotne wezwanie patroli lub straży wojskowej nie staną, lecz owszem granicę przekroczyć próbują lub do patroli albo straży na mniejszą odległość jak 10 do 20 kroków się zbliżą, wojsko upoważnione użyć swęj broni i tak sobie posłuszeństwo gwałtem wymódz.“

str. 142. „Obwieszczony wykaz gościńców przechodnich dla handlu z gorzałką pomiędzy Xięstwem Nassau i graniczącami państwami związkowemi i przy tychże gościńcach położonych miejsc przechodnio-poborowych, odmienia się niniejszém tak dalece, iż gościniec z Butzbach do Kleeberg i miejsce przechodnie Kleeberg odchodzi, atoli gościniec i t. d.“

Donosiciel publiczny, str. 148. „Wierzyciele, których żądania realne z księgi hipotecznej się nie wykazują, oni zatem wypłaty z summy kupna żądają, mają się z takowemi u nas zgłosić.“

str. 1254. „...w przeciwnym bowiem razie z pretensjami swemi do kaucyi prekludowanemy zostaną, a później wykazane się należytości tylko do osoby i do reszty majątku złoży-cielu kaucyi odsunione będą.“

III. Dzienniki powiatowe W. Księstwa Po- znańskiego.

Różne Dzienniki powiatowe, jużto bywają w zupełności redagowane w biurach landratowskich, czyli w biurach tak nazwanych radców ziemiańskich, stojących na czele powiatowego zarządu administracyjnego, jużto używają ich landraci do ogłoszeń urzędowych, i o tyle noszą one podobnież cechę urzędową. Nie miałem, niestety, zreczności przeglądania tych Dzienników z wszystkich powiatów. Niektórych wprawdzie dostarczono mi zupełne roczniki, z innych wszelako nieliczne tylko odosobnione numera w rękę miałem, a niektórych wreszcie wcale na oczy niewidziałem. Rozumiem jednak, że i to co poniżej z materyałów które mi były przystępne jako przykład podaję, wystarczy do zamierzonego celu. Rozumiem także iż, jakkolwiek wartość polskiego tekstu w Dziennikach różnych powiatów bardzo jest różną, każdy przecież bezstronny z całości przykładów łatwo średnią jego wartość oceni i zgodzi się ze mną, że wartość ta poniżej wszelkich dozwolonych spada granic.

1. Tygodnik dla powiatów Środy i Wrześni.

Sam już tytuł Dziennika jest dosłowném wprawdzie ale duchowi języka przeciwném tłómaczeniem z niemieckiego; po polsku bowiem mówi się: dla powiatów Średzkiego i Wrześnińskiego.

Z roku 1857.

str. 7. „Schroda i Wrzeschnia“. Zamiast: Środa i Wrzesnia. Barbarzyńska ta pisownia wraca po kilkakroć.

tamże: „w powiecie mieszkający przechodzący polscy.“ („polnische Flüchtlinge“). Zamiast: wychodzący i t. d.)

str. 8. „...Wszystkie zaś oddalają się osoby, u których...“ („...werden zurückgewiesen“). Ponieważ mowa jest o zamknięciu granicy, powstaje więc zupełnie spaczony sens w skutek złego przetłómaczenia. Tekst bowiem niemiecki nie mówi o oddalaniu osób z nad granicy, ale o nieprzepuszczaniu podróżnych przez granicę.

tamże: „Pasterze obowiązani raportować..., gdy właściciel bydła w domu zatrzyma, lub gdy w trzodzie upadnie, lub gdy śladu choroby zastrzeże.“ — Próbką stylu.

tamże: „Zapozygam władzy policyjnych, aby... handlujących bydłem... zastrzegli przed obrotem wszelkim z okolicami zarażonemi.“ — Niegramatyczne i niezrozumiałe.

str. 13. „Kto we wiosnie prawoczesne wytepienie wąsionek zaniedba.“ Ma znaczyć: Kto na wiosnę wczesnego oczyszczenia z gąsienic zaniedba.

tamże: „Z dniem 1 października... zapalenie latarń przed każdym domem zajezdnym... nastąpić i aż do końca marca potrwać powinno.“ — Śmieszny nonsens, wydaje się bowiem jak gdyby latarnie przez pół roku jednym ciągiem palić się miały.

tamże: „oświecenie porządkowe.“ („gleichmäßige Beleuchtung“). Zamiast: jednostajne.

tamże: „Niepoważnienie przepisów powyższych zostanie podług prawa co do urzędowania policyjnego z dnia 11 marca 1850 r. karą pieniężną aż do talarów 3 wzięte w trzecim bowiem razie przekroczenia odebranie konsensu nastąpi.“ — Niezrozumiałe.

- str. 14. „dostosowne więzienie.“ („verhältnißmäßige Gefängnißstrafe.“) — Nie po polsku.
- str. 15. „opatrzoną był na domysł futrem drożnym.“ („war vermuthlich mit einem Reifepelz versehen.“)
- tamże: „wiadomość o przestaniu Eugeniusza Melzer...“ („...über das Verbleiben...“). Nie ma sensu.
- str. 20. „...a ostatni... o społeczeństwo przy tejże kradzieży za winnego uznany.“ („...Theilnahme...“) Zamiast: udział, uczestnictwo.
- str. 21. „W skutek rozporządzenia JWgo ministra spraw duchownych naukowych i lekarskich, dotyczącego się uregulowania stosunków płacy dla nauczycieli elementarnych, uzyskali w r. 1852. następujące pozwolenia ku polepszeniu dochodów nauczycielskich.“ („...haben folgende Bewilligungen... stattgefunden“). Zamiast: ...przeznaczono następujące kwoty i t. d. Niezrozumiałe dla braku subjektu.
- tamże: „Przedawcy.“ („Verkäufer.“)
- str. 25. „eksekutorowie podatki im zapłacone... przewniewierzyli.“ — Nie po polsku.
- str. 27. „Na zasadzie rozkazu Królewskiej Ministerii wydziału wewnętrznego z dnia 28 p. m. podaje się niniejszem do wiadomości publicznej, że gubernia francuzka oddała wymagalne oświadczenie, że także i ci, którzy za paszportem wędrownym i świadectwem rodzinnym mają zamiar pójść do francji, wpierv o podpis paszportu przez poselstwo francuzkie starać się muszą. Przytém jednak przypuszczone są widoki, że pod okolicznościami wspomniane poselstwo zmniejszy należytość za wizom z 5 franków albo 1 tal. 10 śgr. albo takowe zupełnie opuści.“ — Gmatwanina barbaryzmów i śmieszności.“ „Das französische Gouvernement“, to jest: rząd francuzki, przetłómaczono przez: „gubernia francuzka.“
- tamże: „Dnia 14 b. m. zapamiętał pies w Węgierskim.“ („ein Hund ist toll geworden“) Zamiast: wściekł się pies.
- str. 28. „W olędрах Strzałkowskich wybuchały pomiędzy

- koniami gospodarza Tomi parchy, co się do wiadomości publicznej podaje.“ („...ist die Kunde ausgebrochen“). Zamiast: wybuchły. Przez użycie słowa niedokonanego w miejsce dokonanego, sens i donośność ogłoszenia zupełnie zostały zmienione.
- str. 29. „Podajemy do wiadomości, iż młodzi ludzie, którzyby przed dopełnieniem obowiązku swego co do wojskowej służby... śluby małżeńskie zawierali..., przez to nie wywiązują się z pomienionego obowiązku.“ („...nicht entbunden werden.“) Śmieszny nonsens, bo znaczy mniej więcej, że młodzi ludzie nie dopełniają obowiązku służby wojskowej przez żenienie się.
- str. 33. „Odwołując się do... rozporządzenia JW. ministra dla handlu, przemysłu i robót publicznych tyczących się sprawowania rzemiosł budowniczych, podajemy...“ i t. d. — Sens całkiem inny jak w niemieckim oryginale. Ma znaczyć: „...i robót publicznych, tyczącego się sprawowania i t. d.“
- str. 34. „Dnia 6. b. m. zapamiętał się pies w Sokolnikach.“
- str. 36. „ukradziono... klacz 5letnią z białymi włosami konokiemmi oznaczona.“ Bez sensu.
- str. 52. „studnie... należy... w użytecznym stanie utrzymywać.“

3. Tygodnik powiatu Śremskiego.

Polszczyzna tego Tygodnika, który ma na końcu każdego numeru oddrukowaną uwagę: „Wydanie z Urzędu Radzcy Ziemiańskiego w Śremie“, jest na wskróś barbarzyńska, śmieszna, niezrozumiała. Dodać jeszcze do tego potrzeba najniebalszą poprawkę drukarską tak nazwanego polskiego tekstu.

Przykłady z roku 1856.

str. 1. „Zwracam uwagę mieszkańców powiatu na następujące zarządzenie środka naprzeciw pomoru bydła który

- jako skuteczny ilokrotnie się okazał z tém gorliwém życzeniem, aby takowego używali.“ Barbaryzmy bez sensu.
- str. 3. Cudze pieniądze papierowe opiewające na kwoty w stopniu czternastu talarów o ile pojedyncze sztuki na mniejsze summy jak 10 talarów opiewają, do zapłat używane być nie mają.“ — Nidorzeczna gmatwanina.
- str. 8. „Gdy na dzień z tychże trafi święto...“ („Fällt auf einen dieser Tage ein Feiertag“). Niezrozumiałe.
- str. 9. „Rychła śmierć jego musi dla tego u wszystkich, którzy go znali, być żalem ścisłym.“ („muß inuig bedauert werden.“) Nidorzecznosc.
- str. 11. „Zarządza się... że od czasu terażniejszego aż po dalsze ustawy, targów bydłecych i wszelki handel z bydłem w powiecie trzymać nie wolno i że wszystkich psy we wsiach do obwodu Bnińskiego należące uwiązane być muszą.“ Na wskrós błędna gmatwanina.
- str. 13. „Choroba pomoru bydła... wymaga potrzebę, aby wszystkie środki zabezpieczenia użyć.“
- str. 21. „...zlecono... rosyjskiem posłóm..., aby paszporta... poddanych pruskich bez poprzedniego zapytania się Warszawskiego Guwenera, wzywali.“ Te nidorzecznosci powtórzone tu z zachowaniem pisowni Tygodnika. Guwener Warszawski ma tu znaczyć biuro gubernatora Warszawskiego („Gouvernement zu Warchau...“) Pod tak przetłómaczoném ogłoszeniem urzędowém, czyta się nazwisko ministra spraw wewnętrznych, pana Westphalena.
- str. 27. „obradzone uchwały.“ („gefaßte Beschlüsse.“)
- str. 35. „Miastom do woli pozostawioném zostanie, podług której miary składki takowe, między sobą rozdzielić chcą, uważa się jednakowoż skutecznie, aby podług podatku klassycznego rozdzielenie się stało.“ — Nie po polsku i niezrozumiałe.
- str. 36. „Członkóm tem zdano pełnomoctwo, aby komite-

77. tetów się w powiecie konstitutowanych lub się jeszcze konstitować mających podług potrzeby albo pieniędźny albo przez naturalye w wysokości wyznaczonej summy Tal. 2000 podpierali. — Gmatwanina ta wypisana z Tygodnika z zachowaniem oryginalnej pisowni.
- str. 43. „zalecam... ażeby... tych... denuncjować, którzyby się temu sprzeciali.“ („...gegen die Säumnigen zu denunziren...“)
- Niemiecki tekst mówi o opieszalych.
- tamże: „program świętności, które wymieniony dozór urzęda w Bydgoszczy.“ („Programm zu den Festlichkeiten“).
- tamże: „Zamiast: uroczystości.“
- str. 45. „pogorzenia wykonane ze zemstwa.“
- tamże: „wyśledzenie przyczynów.“ Ma znaczyć: sprawców.
- tamże: „nagroda wypłacana będzie także... policyantom z pośrednictwem których przyczynca wysledzonym zostanie.“
- str. 56. „podług najwyższego orderu gabinetowego...“ („Kabinetts-Ordre“). Śmieszna niedorzeczność. Order ma tu znaczyć: rozkaz.
- tamże: „Zatrzymano tu według zebrania niewiastę niedołązną której miejsce należytości dotychczas wypośredkować nie było można.“
- str. 57. „włosy blondyczne.“ Ma znaczyć: blond włosy. Śmieszna ta formacja powtarza się bez ustanku, np. str. 86. 96. 101. 106.
- str. 63. „Ponieważ śledziona między bydłem coraz bardziej się rozszerza.“ Ma znaczyć: zapalenie śledziony.
- tamże: „...przed smutnymi skutkami przestępowania tych przepisów przestrożyć.“
- str. 75. „Zaraza morowa... panuje w mieście Śremie.“ Ma znaczyć, że księgosusz czyli zaraza na bydło w Śremie wybuchła. W ogóle, wszędzie niemal gdzie tekst niemiecki mówi o zarazie na bydło („Rinderpest“), tekst polski straszy morową zarazą, pod czém się pospolicie dzuma tylko rozumie.
- str. 77. „Ponieważ służba żądana teraz od wojska królewskiego

- trudami wielkimi tylko wykonana być może, wysłowię niniejszém nadzieję, że mieszkańce miejsc pomieszczonych wojskim, uwzględnieniem na to, że środki takowe jedynie celem obrony powiatu urządzono i aby zapobiedz tem nieszczęściu dalszemu, wysiągają się będą, aby wojsku uciążliwą służbę ile można (... ułatwić.“ Barbaryzmy bez sensu i składu.
- str. 81. „Gotowość, jaką wam panowie dziedzice powiatu objawili... daje mi nadzieję, że oni się nie usuną od dozoru i nadzoru nad ogólnością bydła powiatu uważanem odemnie za potrzebnem, środek który tym potrzebniejszy, ponieważ zawsze jeszcze przypadki zafajernienia chorób się stają, które nie odkryte zaraz powiatu smutny ten objawiają widok, długo znosić jeszcze środki odosobnienia.“ Barbarzyńska i śmieszna gmatwanina wyrazów.
- str. 93. „Zatrzymano tu chłopca głuchoniemego w obdarty miodziezu wiejskim, polskiego pochodu, którego należytość nie można wypośrodkować.“
- str. 101. „Albert Rowiński urodzony pozornie w Szlochobowie.“ („...angeblich...“) Nedorzecznosc.
- str. 107. „Podaję do wiadomości, że... od tego czasu wszelki obrót uwolniony będzie.“ („...jeglicher Verkehr freigegeben ist.“). Jeżeli w ogóle coś znaczy, znaczyco innego jak w niemieckim, ponieważ w miejsce czasu terazniejszego położony czas przyszły.
- str. 109. „Podaję do wiadomości, że wieś takowa wszelkiemu obrotu posterunkami wojskowemi zawartą została.“
- str. 129. „Obcowanie wełną, włosami i łojem zaśiaż na daluzakazanem zostaje.“ („Ausfuhr von Wolle, u. s. w.) Nedorzecznosc.
- str. 137. „powodowanym się widzę, mylnemu mniemaniu temu energicznie zastąpić i mieszkańców powiatu... wezwąć od niniejszem, aby zaległe podatki ile można do dotyczącej się kassy odpłacili, gdy w przeciwnym przypadku ta ogólnokowe najszrozszeimi środkami ściągane będą.“ Gdyby

kto z polskich jego ogłoszeń chciał sądzić pana landrata, mógłby go za małego wziąć Nerona, że najsroźszymi środkami chce ściągać podatki.

3. Dziennik powiatu Szamotulskiego.

Z pojedynczych wnosząc numerów tego Dziennika powiatowego które w rękę miałem, należy on, pod względem polszczyzny, do najlepiej i najstarszej, stosunkowo, redagowanych. Pomimo to jednak zdarzają się nierzadko usterki przeciwko czystości i zrozumiałości języka, jak to kilka przykładów wykaże.

Z roku 1856.

str. 162. „Lista pierwotna osób... będzie... w biurze mojem... rozłożoną...“ („...wird offen gelegt sein.“) Zamiast: wyłożoną.

str. 151. „resztant“ („Debent“). Ma znaczyć zalegającego w podatku.

str. 152. „Jeżeli cała (zaległość) spędzona być nie może...“ („Wenn der ganze Rückstand nicht zu erlangen ist...“) Mówi się: ściągniętą i t. d.

str. 156. „Do tamtąd zechcą się dominia... udać do sołtysów.“ („Biß dahin werden die Dominien... sich an die Schulzen... zu wenden haben“). Zamiast: aż do tego czasu zechcą się dominia udawać do sołtysów.

str. 158. „W tym razie winno przełożenie tychże gmin... zebrać się do kópy...“ — Zbyt trywialne.

str. 168. „doświadczać będzie komisya reklamacye na posiedzeniu.“ („wird die... Sitzung der Kommission zur Prüfung der Reclamation... stattfinden.“) — Niezrozumiałe.

str. 196. „Względem budowy szosy idzie teraz droga tu s tąd do Pniew...“ („Wegen des Chausseebaues...“) Niezrozumiałe. Powinno być: Z powodu budowy i t. d.

Z roku 1857.

- str. 22. „Potrzeb wymaga, aby..“ („Es hat sich die Nothwendigkeit herausgestellt...“) Ma znaczyć: zachodzi potrzeba — okazała się potrzeba.
- str. 29. „Pojawły się przypadki, że soltysi dziennika powiatowego nieskładali należycie do kópy.“ („...nicht vollständig gesammelt.“) Trywialne wyrażenie, które, nadto, sens zmienia.
- str. 39. „Przestrzegam publiczność przed stawianiem oporu.“ Germanizm. Ma znaczyć: ażeby nie stawiała oporu.
- str. 54. „Również sami sobie opieszali winni będą, jeżeli im, niezapłaciwszy skłádki po poprzedniém napomnieniu, potém exekucya zagrożona będzie.“ („...wenn sie im Nichtzahlungsfalle nach vorhergegangener Mahnung mit Exekution bedroht werden“). Składnia niezrozumiała i całkiem nie polska.
- str. 64. „Przymioty któremi koń remontowy wyposażony być winien.“ („Die erforderlichen Eigenschaften eines Remontepferdes.“) Zamiast: które koń remontowy posiadać winien.
- str. 69. „Temu obowiązkowi odpowiadając, daję... regencyi poznać co następuje.“ („Demgemäß gebe ich der Königl. Regierung Folgendes zu erkennen.“) Zamiast: oznajmiam — do wiedzy podaję.
- tamże: „Podług art. 1. zachodzi obowiązek do utrzymywania ubogich, jeżeli takowy na mieszkaniu zależy.“ („...entsteht die Verpflichtung zur Armenpflege, insofern sie auf dem Wohnsitze beruht.“) Niezrozumiałe. Ma znaczyć: ...o ile takowy na miejscu zamieszkania się zasadza.
- str. 72. „pod uniknieniem dotkliwych kar porządkowych.“ („...nachdrückliche Ordnungsstrafen“). Dwuznaczne. Powinno być: surowych kar i t. d.
- str. 80. „...odbywał będzie tutejszy batalion.“ Zamiast: odbywać będzie — będzie odbywał. Błąd ten gramatyczny

- po kilkakroć się wraca, np. str. 58. „surowo karał będe.“
- str. 84. „oprócz tego władze te... obowiązane są też do odpowiedzi.“ („...abgesehen von deren Regresspflichtigkeit“). Zamiast: do odpowiedzialności naprzeciw interesowanym — poszkodowanym.
- str. 85. „...dla rozpoznawania pytania: czyby zgłaszający mieszkanie uzyskał w myśl prawa t. j. osiadł sobie, lub czyby powziął tylko na chwilowy pobyt.“ („...für die Beurtheilung der Frage: ob der Meldende einen Wohnsitz im rechtlichen Sinne erworben d. h. sich niedergelassen, oder ob derselbe nur einen vorübergehenden Aufenthalt genommen habe.“) Ma znaczyć: dla rozstrzygnięcia pytania: czy zgłaszający się pozyskał zamieszkanie w prawnym znaczeniu t. j. osiedlił się, lub czy też chwilowy tylko obrał pobyt.
- tamże: „W tych miejscach, w których zwierzchność policyjna lub jój zastępca nie mają siedliska...“ („...ihren Sitz nicht haben...“) Niejasne. Ma znaczyć: nie zasiadają — stale nie przebywają.
- str. 93. „Ustanowieniu drugiego ustępu tegoż artykułu służy za podstawę...“ („Der Bestimmung des zweiten Absatzes“ u. f. w.) Dwuznaczne. Ma znaczyć: Przepisowi — rozporządzeniu w drugim ustępie tegoż artykułu zawartemu i t. d.
- str. 94. „z zastrzeganiem prawa.“ („mit Vorbehalt des Anspruchs.“) Ma znaczyć: z zastrzeżeniem.
- str. 100. „tego który... bliżej spokrewniony jest, pierwój do pomocy przyciągać należy.“ („...heranzuziehen...“) Zamiast: pociągać.

4. Wschowski Tygodnik powiatowy.

Kilka tylko numerów tego Tygodnika do rąk mi się dostało. W przecięciu zdaje się być tekst polski znośnym. Zdarzają się wszelako i miejsca tak niesłychaną zredagowane polszczyzną

jak na stronnicy 220. Dla szczupłości źródeł na nielicznych ograniczam się przykładach*).

str. 18. „...a pismo wiele jest mniejszém od tego na prawdziwych kuponach.“ — Niezrozumiały germanizm. Ma znaczyć: ...mniejsze niżli na prawdziwych kuponach; albo: mniejsze od pisma na prawdziwych i t. d.

str. 18. „zaświadczenie o posiedzeniu krzyża żelaznego.“ — Niedorzeczność. Ma znaczyć: o posiadaniu.

str. 65. „zakaz wyprowadzania koni za zewnątrz granicę cłową.“ („...über die äußere Zollgränze...“) Zamiast: za celną granicę zewnętrzną.

str. 66. „ci którzy... w względzie wojskowości swojej dotąd żadnego stanowczego przeznaczenia nie uzyskali.“ („...über ihre Militärverhältniſſe noch keine definitive Entscheidung erhalten haben.“) Sens zmieniony. Ma znaczyć: którzy co do wojskowości swojej dotąd żadnej stanowczej nie otrzymali rezolucyi.

str. 73. „przyłączony do okresu gminnego Tylewic...“ („in den Gemeindebezirk... aufgenommen.“) Zamiast: do obwodu gminnego.

str. 170. „składki... ludzi służebnych... płacających dwóch talarów rocznie.“ Ma znaczyć: płacących dwa talary i t. d.

str. 220. „Cel tejsze szkoły jest, wychowañców w praktycznym gospodarstwie, mianowicie ale na pilnowaczy... wykształcić, oprócz tego ale i synów gospodarzy do doskonałego prowadzenia gospodarstwa przyszykować... Wychowañce zostaną w wszystkich robotach ręcznych które się w podwórzu, w ogrodzie, na łące i na polu zdarzają, ćwiczone i uczone, także i w ogrodninie i hodowanie drzew, pówni w robotach po-

*) Nie mając już tych numerów obecnie pod ręką, nie podobna mi sprawdzić, czy poniżej przytoczone przykłady wyjęte są z rocznika 1856 lub też 1857, w zapiskach bowiem moich ostatnia cyfra roku zmaszała się przypadkiem.

ciągowych, w wiejskiej stelmaczce... i w zwyczajnych zręcznościach konowałskich. Oprócz tego odbierają zimą douczanie w wiadomościach elementarnych i naukę w rolnictwie jako i w hodowaniu bydła przez pojętne relacje. Ucznie szkoły gospodarczej dostaną wolny stół i pranie, poczem zaś o przydziewek sami starać się muszą. Dla synów niemających rodziców ofiaruje podpisaną...wsparcie...wysławiając jednak spodziewanie by ta ofiara naśladowania znalazła.“ — Próba stylu i języka.

5. Donosiciel dla powiatu Krotoszyńskiego.

Z niewielu numerów tego dziennika które mi się przeglądać zdarzyło, a które o dość niedbałym obchodzeniu się z polszczyzną i o jeszcze niedbalszej poprawce drukarskiej polskiego tekstu świadczą, następujące przytaczam przykłady.

Rok 1856.

Nr. 34, str. 1. „...wieś tę dla obrotu mięsem wołowym... zamknięto.“ („...für den Verkehr mit Rindvieh.“)
tamże, str. 3. „na sędziów... są w posiedzeniu dyrekcji obrani.“ („für in der Vorstandssitzung erwählt worden.“)
Zamiast: na posiedzeniu zostali obrani i t. d.

Rok 1857.

Nr. 1, str. 2. „Walentyń Broda...o kradzież w odwrotnym do indagacyi pociągany.“ („...wegen Diebstahls im Rückfalle.“) Ma znaczyć: o powtórną kradzież.
tamże, str. 3. „nasienie niedojrzało się.“ — „...w dobrej sile stojącego gruntu.“ — „Włóczenie we wiosnie.“
— „P. Koeppel osiągnął korzystnego rezultatu z włóczenia.“ Wszystko nie polskie sposoby mówienia.
tamże, str. 4. „Radzca ziemiański chciał przedmiot ten do rozprawy przytoczyć.“ („...zur Besprechung bringen.“)
— „Cyrkuł czytania.“ („Lesezirkel.“) — „...aby członki

- opieszale wystąpili.“ — „w razie gdy być może, aby cena nie wyższą była.“ („insofern es möglich würde...“)
- Nr. 2, str. 1. „ogłasza się to niniejszem dla zawiadomienia członków towarzyszenia.“ („Dies wird den Mitgliedern der Sozietät... bekannt gemacht.“) Zamiast: ogłasza się... członkom towarzystwa.
- Nr. 3, str. 2. „prawo będące oszacowane na 36 tal.“ Po polsku mówi się: oszacowane.
- Nr. 5, str. 1. „Wzywam... wszystkich do wojskowości zobowiązanych... ażeby się... pod tem warunkiem osobiście zgłosili, że ci...“ i t. d. („...unter der Verwarnung...“) Sens został zupełnie zmieniony. Powinno być: pod zagrożeniem; albo: ostrzegając, że ci i t. d.
- tamże, str. 2. „wedle taxy mogącej się przeyrzaney.“ Zamiast: mogącej być przejrzaną. Zresztą całkiem niegramatyczna forma: „mogącej być przejrzanéj,“ ciągle się wraca.
- Nr. 8, str. 1. „odebrano... złoty zegarek repetyjący, mniemając iż jest ukradziony.“ („...als muthmaßlich gestohlen.“) Ma znaczyć: jak się zdaje, skradziony.
- Nr. 12, str. 1. „Roczniotarg.“ („Sahrmarft.“) Jestto zresztą jeden z nowo utworzonych przez Dziennik urzędowy Poznanski wyrazów, a który do wszystkich niemal poprzedził Dzienników powiatowych.
- tamże: „tylna pięta biała“ (u ogiera). („Hinterfessel weiß.“) Zamiast: pięcina.
- tamże, str. 3. „(popisowi) zmuszającym sposobem przedstawieni będą.“ („werden zwangsweise eingeholt.“) Nic nie znaczy, albo co innego jak w niemieckim tekście. Powinno być: przymusowym sposobem dostawieni — ściągnięci zostaną.
- Nr. 13, str. 3. „wierzycciele konkursu, których pretensye co do rzetelności dotychczas zostały sprzeczne...“ („deren Forderungen... bisher streitig geliebt sind...“) Niezrozumiałe.
- tamże. Następująca próba stylu i języka, odpisana jest z wierzynym zachowaniem pisowni oryginału: „Wierzycciele, którzy

pretensye swe dotych czas iczez nie podali, wzywają się, aby się ztakoweni bądź już wyśkarzonemi, lub nie zprawem pierwszeństwa dla tychże domagającym się, aż do rzeczzonego dnia, albo na piśmie, albo do protokołu u nas zgłosili. Termin celem doswiadczenia wszystkich, aż do upłynienia drugiego przeciągu czasu podanych pretensyi, wyznaczonym jest na dzień 4 Maja.“

Nr. 14, str. 3. „doświadczenie pretensyi.“ („Prüfung der Forderung.“) Całkiem niezrozumiałe.

Nr. 16, str. 1. „Przed kilku dniami przyszedł do miasta Pleaszewa chłopiec polskiego rodzeństwa, około 11 lat mający, który się nazywa Teodorem, lecz ani imiona ani nazwiska ani też mieszkankstwo rodziców swoich podać zdoła.“ Śmieszne barbarzyzny. „Polskiego rodzeństwa“ ma tu znaczyć: polskiej narodowości.

Nr. 23, str. 2. „Ćwiczenia pierwszej szwadrony.“ Zamiast: pierwszego szwadronu.

Nr. 25, str. 2. „Będąc nad pozostałością w Kobylinie zmarłego kupca Jana Lewęglowskiego process sukcesyjno likwidacyjny otwarty, wzywamy...“ i t. d. Niepolska składnia.

6. Tygodnik powiatu Gnieźnieńskiego.

Polski tekst tego Tygodnika należy w ogóle, pod względem języka i poprawki drukarskiej, do najznośniejszych. Grube wszelako błędy i usterki i tu się napotyka, np.

Rok 1856.

str. 2. „na który (termin) przedsiębiorców budowli się zapożyczają.“ Przeciw gramatyce. Powinno być: przedsiębiorców się zapożycza; albo: przedsiębiorcy się zapożycza.

str. 3. Obwieszczenie rejencyi Bydgoskiej, z d. 22 grudnia 1855 r., podaje do wiadomości: „iż w biegu roku 1856 pan radzca dominialny Tonn następujące do poborów ter-

- mina wyznaczył.“ („im Laufe des J. 1856... abhalten wird.“) Jestto anachronistyczny nonsens. Powinno być: na rok 1856 wyznaczył...; albo: w ciągu roku 1856... odbędzie.
- str. 9. „Ponieważ okazało się, że przemycanie nader wciskanu i rozszerzaniu się zarazy na bydło bardzo sprzyja, przeto głównem zadaniem być powinno, temu nader niebezpiecznemu pośrednikowi jak najskuteczniej zapobiedz.“ Próba stylu.
- str. 25. „Postanowiliśmy...druciarzom z Węgier żadnych odtąd nie udzielać patentów,...gdyż potrzeba téj procedury w naszym obwodzie rejencyjnym ustała.“ („Gewerbeschein“ — „Gewerbebetrieb“ — „nicht vorhanden ist.“) Śmieszny nonsens.
- str. 26. „Parobek Potrzebowski...chodził po żebrocie.“ („bet-teln.“) Nie po polsku.
- str. 46. „sprawa justycyi.“ („Justizsache.“) Po rosyjsku ale nie po polsku.
- tamże: „Trzecia osoba interesowna.“ („ein sonst beteiligter Dritter.“) Śmieszne. Ma znaczyć: interesowana.
- str. 77. „rozkaz.“ Niemiecki zaś tekst mówi o czemś wręcz przeciwném, bo o zakazie („Verbot“).
- str. 94. „Ponieważ...pomiędzy bydłem...pojawiły się wypadki z podejrzliwemi symptomatami, które ze względu na śmierć która tak prędko nastąpiła i niezaprzeczone zarażenie się ledwo na wpół o wybuchnięciu pomoru domyślać się każą, przeto...“ i t. d. — Próba stylu.
- str. 129. „Na dobrach seminaryjskich...wybuchła zaraza.“
Zamiast: w dobrach.
- str. 139. „Karany względem kradzieży.“ („wegen Diebstahl.“)
Zamiast: o kradzież.
- str. 141. „Pod pewnemi okolicznościami czekać będziemy pieniędzy pewnym kupcom.“ („Unter Umständen wird ficheren Käufern das Kaufgeld gestundet.“) Niezrozumiałe.
- str. 194. „pod zagrożeniem utraty prekluzyi.“ („bei Vermeidung der Präklusion.“) Sens w obu tekstach wręcz sobie przeciwny.

7. Tygodnik powiatu Czarnkowskiego.

Kilka numerów tego dziennika z roku bieżącego (1857) które mi się do rąk dostały, odznaczają się tém dowcipném ominięciem trudności z przekładem połączonych, że tylko tytuły ogłoszeń urzędowych w obudwóch podawane są językach, sama zaś osnowa bez polskiego tłumaczenia oddrukowywana.

8. Orędownik Wągrowiecki.

Dziennika tego podobnie kilka tylko numerów z r. 1857. w ręku miałem. Jeden ustęp z nich przytaczam:

str. 134. „z tutejszego powiatu w przeszłym roku 23 wojskowych przy różnych pułkach przyjęto, którzy są bez wszelkiej wiadomości szkolnej.“ („...sind aus dem hiesigen Kreise im letzten Jahre bei verschiedenen Truppentheilen 23 Mann eingestellt worden, welche ohne alle Schulbildung geblieben sind.“) Ma znaczyć: przeznaczono do różnych pułków 23 ludzi, którzy żadnego szkolnego nie odebrali wykształcenia.

9. Rawicko Krobski Dziennik powiatowy.

Polszczyzna tego Dziennika równie jak poprawka drukarska tekstu polskiego, najniegodziwsze.

Przytoczone poniżej przykłady wyjęte są wszystkie, prócz jednego tylko wezwania do abonamentu na Dziennik powiatowy (str. 8), z części urzędowej, za rok 1856.

str. 8. „Do szanownych abonentów dziennika powiatowego... Ażeby przy wstąpieniu opłaty stempla gazetowego upewnić można nakładu dziennika powiatowego, upraszam obstalunku tyającego w prawnym czasie u panów burmistrzów i komisarzy obwodowych podać. Tenże dziennik, w całym powiecie rozszerzony, podaje tyającym się interessentom przez obwieszczenia zapewne okazać, wszelkim interessów prowadza-

- jącym korzyści.“ Dzika ta i niesłychana gmatwanina wyrazów bez sensu, mająca być wezwaniem do abonamentu na Dziennik powiatowy, powtarza się (zaledwie do wiary podobna!) słowo w słowo na stronicy 8 poprzednich roczników 1854 i 1855.
- str. 4. „Sposób przeciw zarazie bydła. Gdzie się przypadek wydawa, który przewyciężyć przez nauki i wiadomości jest daremnym, natenczas człowiek wstydkiego się chwytą, przez co ufa aby się uchronić.“ Barbaryzmy bez sensu.
- str. 98. „Na każdym dniu odbędzie się nasamprzód czynność komisji naboru wojska, potem nastąpi ugólność reklamacyjna a nareście rewizya tych krajobronców, którzy z przyczyny choroby na inwalidów się zgłoszą.“ Pierwsza połowa najeżona barbaryzmami, druga odmienny ma sens od tekstu niemieckiego, gdzie jest mowa o tych landwerzystach co się zgłosili na inwalidów („der als Invaliden jich gemeldeten Bechrlente“).
- str. 170. „Pies brunatno-tygrynowy...zapamiętał się.“
- str. 179. „Mimo tego dla bezpieczeństwa, wszelkie te środki usposobiłem...“
- str. 195. „Odebrałem wczorajszego dnia doniesienie, że w Miehcinie przy Pónicu krowa pewnego właściciela na podejrzliwy przypadek zachorowała, którą chorobę konował za morową zarazę uważał. Na mój powód udał się fizyk natychmiast do Miehcina gdzie krowę, już czwarty dzień chorowitą, przy życiu trafił i która jeszcze w tém dniu paszę żarła. Do uznania choroby z wszelką bezpieczeńnością krowa zabita została.“
- str. 217. „Gdy zaś w ostatnim czasie mianowicie z Powiatu tamtayszego, a szczegułowo z Sarnowy dużo zaganiaczy tu przybyło a ja kilka z nich na powtór oddalić musiałem, upraszam królewski Urząd Radzco Ziemiański uniznienie, o ogłaszanie w Powiecie tamtayszem, iż ani tu, ani w dalszem niższem położeniu Ślążk zaganiacze świn lub kozów do Prowincy tutajsj-

- szczy wpuszczanemi będą.“ Odpisane z wierném zachowaniem pisowni i poprawności drukarskiej oryginału.
- str. 241. „W skutek zadowolniającego ustania zarazy... rozporządzenie moje z d. 16 czerwca r. b... od dnia dzisiejszego zniesioném zostanie. Poczem zaś drugie przepisane środki nadal wykonywane być muszą.“ („...Dagegen müssen die übrigen Maßregeln nach wie vor bis auf Weiteres zur Anwendung kommen.“) Sens odmienny.
- str. 258. „Gdy od dość dawnego czasu w mieście Śremie przypadków zarazy morowej nie było, zamknięcie tegoż miasta zniesioném, i konkurencya dla osób i pojazdów otworzoną została. Poczem zaś zakaz względzie wywożenie nie wyrobionėj wehny, skór, włosów i łoju, jeszcze istnieje.“
- str. 265. Oddział urzędowy.... Miasto Rawicz miało by podług powyższego uwiadomienia, tylko wtedy widok na zakład taki, jeżeli miasto i obywatelstwo koszta utrzymania stacyi, na około trzy lata, przyjmie; t. j. się zobowiąże koszta differencji pomiędzy dochodem stacyi z opłaty za posuwanie depeszów telegraficznych i wydatkiem za utrzymanie urzędników, komornego i t. d. zarządu telegraficznego powrócić...“
- „Zdaje mi się, że otem tylko jeden głos exystuje, iż, jeżeli Rawicz bez stacyi telegraficznėj ostanie, temuż miejscu uzupełniony środek konkurencyi zatrzymanym będzie, a torze miejsce ponieśie w stosunku do innych miast, a mianowicie do Leszna, rozeznaną szkodę. Rawicz nie może tedy bez stacyi telegraficznėj pozostać, musi wszelką ofiarę ponieść, aby szkodę tę odrzucać. Podług tu dołączonego taryfy przecież, nie potrzeba dużej liczby posuwać się mających depeszów na pokrycie kosztów.“
- str. 267. „Przyszykowanie... celem ususzenia południowej części powiatu.“ Śmieszna nedorzeczność.
- str. 274. „Mimo podług §. 14. prawa z dnia 7 marca 1850.

nikomu wolno bez poświadczenie łowcze polować mimo §. 16. tegoż prawa przepisuje, iż: kto bez poświadczenie łowcze poluje, za każde przestępstwo karze od 5 do 20 tal. podlega, okazuje się jednak z małej liczby do tego czasu wykupionych poświadczeń łowczych, że powyższe przepisy przestąpione zostaną.“

str. 281. „Podaje się do wiadomości... że podani pruscy... visum posła francuzkiego potrzebują. Kto tożę visum nie zasięga innaczéy bowiem niegodności i straty kosztów, od granicy się powracać.“ Konglomerat wyrazów bez żadnego zgoła sensu.

10. Tygodnik powiatu Odalanowskiego.

Z kilku numerów tego dziennika z roku bieżącego (1857.), które mi się do rąk dostać udało, następujące przytaczam przykłady.

str. 94. „zalecam władzom policyjnym i żandarmom, ażeby od czasu rozporządzeniem ustanowionego, młyny i wiatraki ściśle dozorowały i jakowe kontrawencye przywiedli do rozprawy.“ („und etwaige Kontraventionen zur Sprache zu bringen.“)

str. 95. „oprócz tego władze te w przypadkach właściwych obowiązane są do odpowiedzi.“ („Nöthigepflichtigkeit.“)

str. 134. „Komisyja poborowa... przyznała w terminach dnia 30. Kwietnia aż do 9. maja r. b. odbytymi reklamacye następujących rezerwistów.“ Nie masz zgody przypadków.

str. 145. „Pożary, które w nowszym czasie powtórnie w lasach powiatu tutajszego zaszły, dopuszczają porozumienie do umyślnego lub złośliwego złożenia ognia. Oraz zdarzyło się, iż niektóre gminy pomimo wezwań urzędów sołeckich wzbroniały się dostawić ludzi do gaszenia ognia w boru. Przez to spowodowanym przypominam istniejące w tym względzie rozporządzenia z dnia 4. Lipca 1804., podług którego 1.) ten, który sprawcę pożogi odkryje lub schwyca, wynagrodzenie tal.

50. spodziewać się może, i 2.) iż ci, którzy się wzbraniają udzielić pomocy przy wybuchniętym ogniu w boru, lub też pożar, któremu by zapobiegać mogły, nie zapobiegną, karą tal. 10. lub stósownej karze cieleśnej obłożonemi być mają.“ Proba stylu i języka.

11. Tygodnik powiatu Pleszewskiego.

Przykłady z roku 1857.

str. 3. „Gdyby w przypadkach równych okazały się zaniedbania powinności.“ („Sollten sie sich dieserhalb Dienst-vernachlässigungen zu Schulden kommen lassen...“) Zamiast: w tym względzie — w podobnych przypadkach.

str. 10. „polecam ostatnio pomienionym a zwłaszcza urzędowi policyjnym miast, aby energicznie o to staranie ponosiły, aby dotychczasowe wielkie nadużycia pod względem używania miar i wag poprzestane a tylko prawem przepisane... miary i wagi... w prywatnym obrocie używane... były.“

tamże: „...składek ogniowych mających być zebranych.“
Przeciw gramatyce.

str. 22. „znosi się wszelki obrót tutajszych miejsc z za-
rażoném miejscem.“

tamże: „także pasterze obowiązani raportować niezwłocznie
przełożonemu gminy, gdy właściciel bydło w domu za-
trzymać, lub gdy w trzodzie upadnie, lub gdy śladu
choroby zastrzeże.“

str. 23. „Znalazszy przełożony gminy, iż wewnętrzne ja-
kowe uszkodzenie nie jest przyczyną choroby lub upa-
dnienia...“ („...daß keine äußere Verletzung u. s. w.“)
Polski tekst wypowiada coś wręcz przeciwnego tekstowi
niemieckiemu.

str. 26. „Na to działać należy, aby wnioski o utworzenie
stowarzyszeń na cel osuszenia w stosownych przypadkach
czynione były, po części względem korzystnych sku-
tków równych stowarzyszeń a po części dla tego

ponieważ kosztą utworzyć się mającego w ten sposób nowego zakładu nie od samego tylko prowokanta — jak to przy wnioskach na zasadzie §§. 11. aż do 15. edyktu względem odpływu wód się staje — lecz od członków stowarzyszenia ponoszone a przez to powątpiwania od wniosków o wyrobienie odpływu wody wstrzymujące, odsunięte bywają.“ Próba języka i stylu.

tamże: „utrzymywanie istniejących wodociągów, rowów...“
(„Unterhaltung der bestehenden Wasserabzüge der Gräben...“)
Zmieniony sens.

tamże: „należy obowiązanym do wykonania czyszczenia przytrzymać.“ („Die Verpflichteten sind zu deren Ausführung anzuhalten.“) Śmieszny nonsens.

str. 30. „Rewizya ma się więc rozciągać: na urządzenia dla regularnego karmienia kotła wodę na wykonanie i stan środków, do rozporządzenia w każdym czasie z pewnością normalnego stanu wody służących.“ Całkiem niezrozumiała gmatwanina wyrazów.

str. 45. „pojawiona się w wsi Kuźni choroba na bydło.“

str. 46. „Gdyby ich (popisowych) jednak natychmiast nawiść nie było można, zostaną na przypadek późniejszego ich nawiścia za niepewnych popisowych uznani.“ („Sollten sie jedoch nicht sofort habhaft zu werden sein...“)

tamże: jeżeli w roku bieżącym (popisowi) stanowczej decyzji nie otrzymają, natenczas nastąpi w każdym przypadku ich ustawienie primo loco w spisach dla następnych poborów i mają tedy w przypadku ich zdatności, wstawienie ich do wojska przeciw wszystkiemu innemu do oczekiwania.“ Próba języka i stylu.

str. 102. „Pożary jakie się w przeciągu ostatnich lat rozlicznie stały i badania według przyczyny wybuchu ognia postanowiły coraz więcej domniemanie, że większa część takowych powstała z umyślnego podpalania. Jednakże tylko rzadko kiedy się udało właściwego podpalacza wyśrodkować i do ukarania go podać.“

str. 103. „Publikując powtórnie też postanowienia karne, czy-

niemi baczniemi, że nietylko panowie deputowani honorowi pól lecz tyż i stróże pólni do doniesienia takowego przestępstwa zapozwani są, a dobra myśl tutejszych mieszkańców nie wprowadzi nas w nieprzyjemne położenie postępować karami, owszem da się spodziewać że za dobrem powszechném kaźden obywatel o tém starać się będzie.“ Niedorzeczne barbarzyzny.

str. 127. „Na drzewkach powiatowi należących nad żwirówkami z Pleszewa do Ostrowa... tak często uszkodzenia pełnione bywają...“ Nie po polsku.

IV. Inne druki urzędowe.

Po tém co się już w rozdziałach I., II. i III. przywiódło, rozumiem, że dla scharakteryzowania i niniejszej jeszcze kategorii, godzi mi się przestać na kilku przykładach wyjętych z druków które mam właśnie przypadkiem pod ręką.

1. Wykaz tych przedmiotów, które Stanom powiatu Średzkiego na zgromadzeniu powiatowém w dniu 22. sierpnia przedłożone być mają.

Urzędowe obwieszczenie pod napisem powyższym na osobnym arkuszu, po polsku i niemiecku, fracta pagina, od-drukowane, powiada w wstępie:

„Wielmożny Naczelny Prezes prowincyi Poznańskiej dla przyspieszenia wybudowania wspólnej przestrzeni między Nowém - Miastem n. W. a Murzynowem w tym roku znaczne pożyczki z funduszków prowincjonalnych częścią już zezwolił, częścią na widok wystawił.“
(„Der Herr Ober-Präsident... hat... erhebliche Darlehne... theils schon bewilligt, theils in Aussicht gestellt.“) Ma to zna-

czyć, że pan naczelny prezes częścią już udzielił znaczne pożyczki z funduszów prowincjonalnych, częścią zrobił nadzieję udzielenia takowych w przyszłości.

2. Czynności jedenastego sejmku W. Księstwa Poznańskiego w roku 1856.

W urzędowym tém zestawieniu czynności sejmowych prowincjonalnych, ogłoszonym po polsku i niemiecku w nadwornej drukarni W. Deckera i spółki (in 4°, stronnic 315.), znajdują się, pomiędzy innymi dokumentami: najwyższy dekret propozycyjny, najwyższa odprawa sejmowa pro 1854., i odprawa sejmowa komisarza królewskiego.

Z trzech tych ważnych dokumentów, które się wszystkie niezrozumiały i skażoną polszczyzną odznaczają, przytaczam kilka ustępów, mogących dać wyobrażenie o języku, stylu i rodzaju tłumaczenia.

a) Najwyższy dekret propozycyjny.

str. 3. „Stosownie do §. 24. ustawy z d. 1. Maja r. 1851. mają stany nasze wierne na nowo obierać członków i zastępców na komisye okręgowe, należące do prowincyi do uklassyfikowanego poboru i dochodu.“ („...haben Unsere getreuen Stände Mitglieder und Stellvertreter zu den der Provinz angehörigen Bezirks-Kommissionen für die klassifizierte Einkommensteuer neu zu wählen.“) Częścią trudno zrozumieć o co chodzi właściwie, częścią sens wykrzywiony. Ma znaczyć: ...obrać członków i zastępców do komisyj okręgowych prowincyi, dla uklassyfikowanego podatku od dochodu.

tamże: „...pozostaje li przy przepisach, wedle których obory właściwie dawniej już uskuteczniano.“ („...beendet es lediglich bei den Vorschriften, nach welchen die diesfälligen Wahlen bereits früher stattgefunden haben.“) Sens wykrzywiony.

tamże: „Stany Nasze wierne zająć się również mają, przy uwzględnieniu przekazanego sobie... współdziałaniu i kontroli... oborem deputowanych...“ („Zugleichen haben Unsere getreuen Stände mit Rücksicht auf die denselben... zugewiesene Mitwirkung und Kontrolle... die Wahl von Abgeordneten... vorzunehmen.“) Sens wykrzywiony. Ma znaczyć: ...ze względu na przekazany sobie... i t. d.

str. 4. „zarys do ustawy, tyczącej się upojedynczenia sposobu postępowania...“ („Vereinfachung.“) Ma znaczyć: uproszczenia.

tamże: regulacja stosunków rękodzielni oprawiczych...“ („Regulirung des Abbedereiwesens.“) Śmieszna niedorzeczność.

b) Najwyższa odprawa sejmowa.

str. 5. „Odprawa sejmowa dla Stanów prowincjonalnych Wielkiego Księstwa Poznańskiego byłych zgromadzonych na dziesiąty sejm.“ („...versammelt gewesenen...“) Przeciw gramatyce.

str. 6. „Celem uzupełnienia §§. 5. 7. ordynacyi miast z dnia 30. Maja r. 1853. uczynione zapytania względem udzielenia i odebrania prawa obywatelstwa nie doszły do skutku z wróceniem uwagi na tymczasem zasłże układy o innych prawach gmin...“ („...sind mit Rücksicht auf die... noch nicht zum weiteren Austrag gebracht worden...“) Niezrozumiałe. Ma znaczyć: ...z powodu — z uwagi na... — ze względu na...

str. 7. „Wniosek naszych wiernych stanów, tyčzący się przyspieszenia uregulowania rzeki Warty, nieda się przewidzieć podwyższenie dla ostatniej przeznaczonych sum, ze względu na zaspokajające potrzeby we wszystkich częściach Państwa z gotowych funduszów, dopóki uregulowanie rzeki Warty Państwo same obciążać będzie i niejako przez dołożenie się do kosztów z strony prowincyi przyspieszenie uregulowania nie wypośredkowaném zostanie; temu ważnemu przedmiotowi bę-

dzie jednakowoż tak jak przedtém wszelka staranność przywrócona i z regulowaniem rzeki Warty, o ile fundusze pozwolą, postępować się będzie.“ Barbaryzmy i niedorzeczności.

str. 8. „Wnioskowi Naszych wiernych stanów w petycyi z dnia 17. Października r. 1854. uczynionemu, aby w roku 1845. przedłożonym zarysie prawa, tyczącego się wydatku i zwrócenia kosztów za chwywanie, więzienie tymczasowe i transport włóczęgów, żebraków i innych niewylegitymowanych i podejrzanych indywiduów na prawo wynieść, nie można było przy odmienionym stanie rzeczy na rozporządzenia, ściągających się do tych osób celem ukarania uwagę zwrócić; gdy jednakowoż Nasze wierne stany co się tyczy przyjęcia kosztów transportu włóczęgów i t. d. do instytutu poprawnego na fundusz niniejszego zakładu uchwaliłyby mogły, zostanie wzięte takowe pod bliższą rozważyć.“ Niezrozumiała gmatwanina.

tamże: „Co się tyczy wniosku... nie mogliśmy na tenże zwrócić uwagi, ponieważ pretensya ur. Niegolewskiego za pożar już wprzód w ciągu regulaminnym instancyi wszędzie jako nieuzasadniony, oddalonym został i tak doznała ta rzecz swe miejscowe załatwienie.“ Niezrozumiałe. Nie ma zgody rodzajów.

tamże: „Przyciągnięcie dóbr rządowych i lasów do podatków.“ („Şeranżiehung“). Po polsku tak się nie mówi.

str. 9. „Rozdzielenie podatku gruntowego wśród gmin miejskich i wiejskich, stosownie do wypośrodkowanego czystego dochodu gruntów jest główną zasadą przytoczonego rozporządzenia, swego czasu stanami troskliwie obradowanego podług ich zezwolenia wydanego, któremu wykonaniu, tycząc się stosunków podatku gruntowego tamtejszej prowincyi najlepsze skutki towarzyszyły.“ Niegramatyczna i niedorzeczna gmatwanina.

Reszta tój dość dłuższej odprawy sejmowej zredagowana, pod

względem polszczyzny, podobnie jak dopieroco przytoczone ustępy. Przypadki i rodzaje się nie zgadzają, składnia jest niepolska i w ogóle język niezrozumiały, barbarzyński, często śmieszny.

c) **Odprawa sejmowa komisarza królewskiego.**

str. 312. „Niechaj Bóg Najwyższy i tą razą udziela Swego błogosławieństwa na Wasze obrady i wszystko na Jego honor i zbawienie kraju spłynie.“ Śmieszną i bluźnierczą niemal jest rzeczą, mówić po polsku o „honorze Boga“. Mówi się: na cześć Jego.

tamże: „Co się zaś nas dotyczy, to chcemy z mocnym przedsięwzięciem rozłączyć się, a nasze siły wspólne także i nadal zwracać na ów cel wysoki.“ („Was uns Alle betrifft, so wollen wir mit dem festen Vornehmen scheiden, unsere vereinten Kräfte auch weiterhin auf jenes hohe Ziel zu richten.“) Nie po polsku, a w najlepszym razie inny sens jak w oryginale niemieckim.

*) do rozchodzenia się z postanowieniem, aby i nadal w polnie, korzystnie mi sítani, ————— daję ku temu wzniosłemu celowi.

względem polskiego, podobnie jak dotychczas w sprawie
dotyczy. Pragnął i także się nie zgadzać, abym nie
niepolski i w ogóle język niemiecki, jakbyś się
amieszany

c) Szóstka wojenna komisaria krajowego

in 312. Niechaj Bog Najwyższy i za tegoż dnia
organizacja na Wiedeń, aby i w tym
jeżeli honor i prawość kraju i jego, a nie
kierunek, jeżeli jest rzeczą, którą do polski
Honor. Mówi się na czymś innym.
tymczasem. Co to nie jest, to czemuś znowem przed-
nie, w tym czasie, nie ma, a może być, jeżeli
także i nadal, jeżeli nie, to co wyszło, i może
zła, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli
nie, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli
nie, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli
nie, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli, jeżeli

SPIS RZECZY.

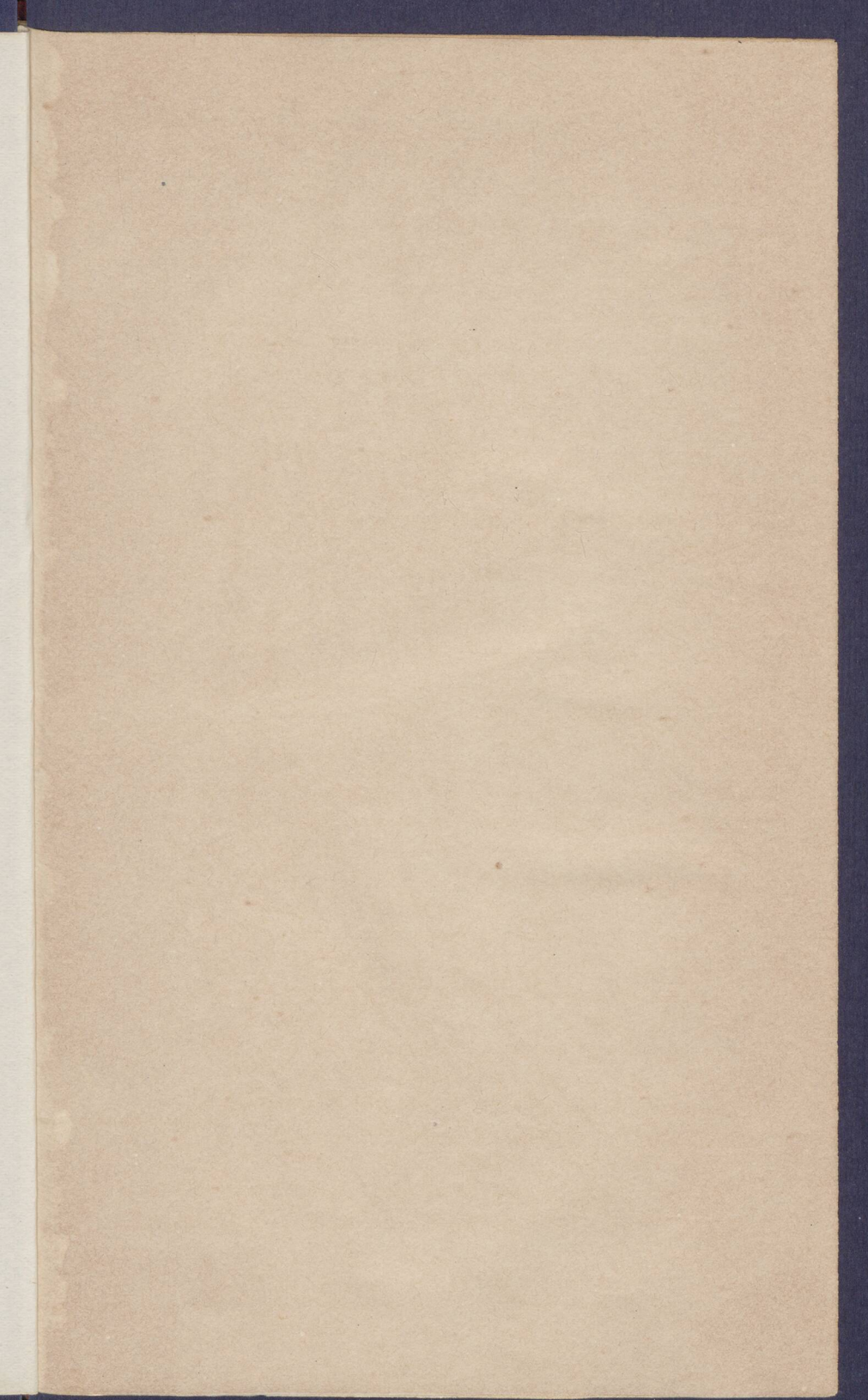

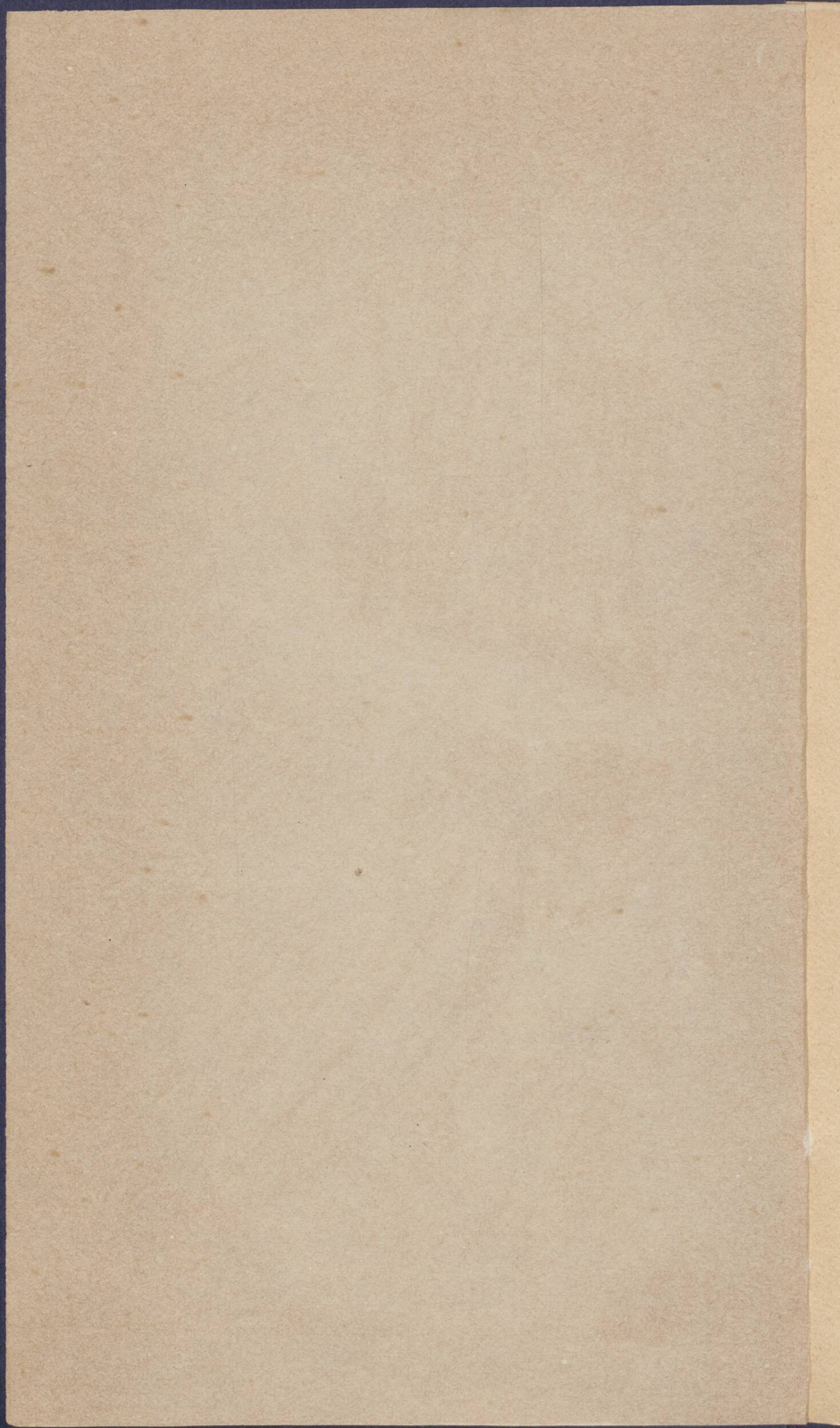
	Strona.
1. Przedmowa.....	3.
2. Memoryał przesłany panu ministrowi spraw wewnętrznych.....	21.

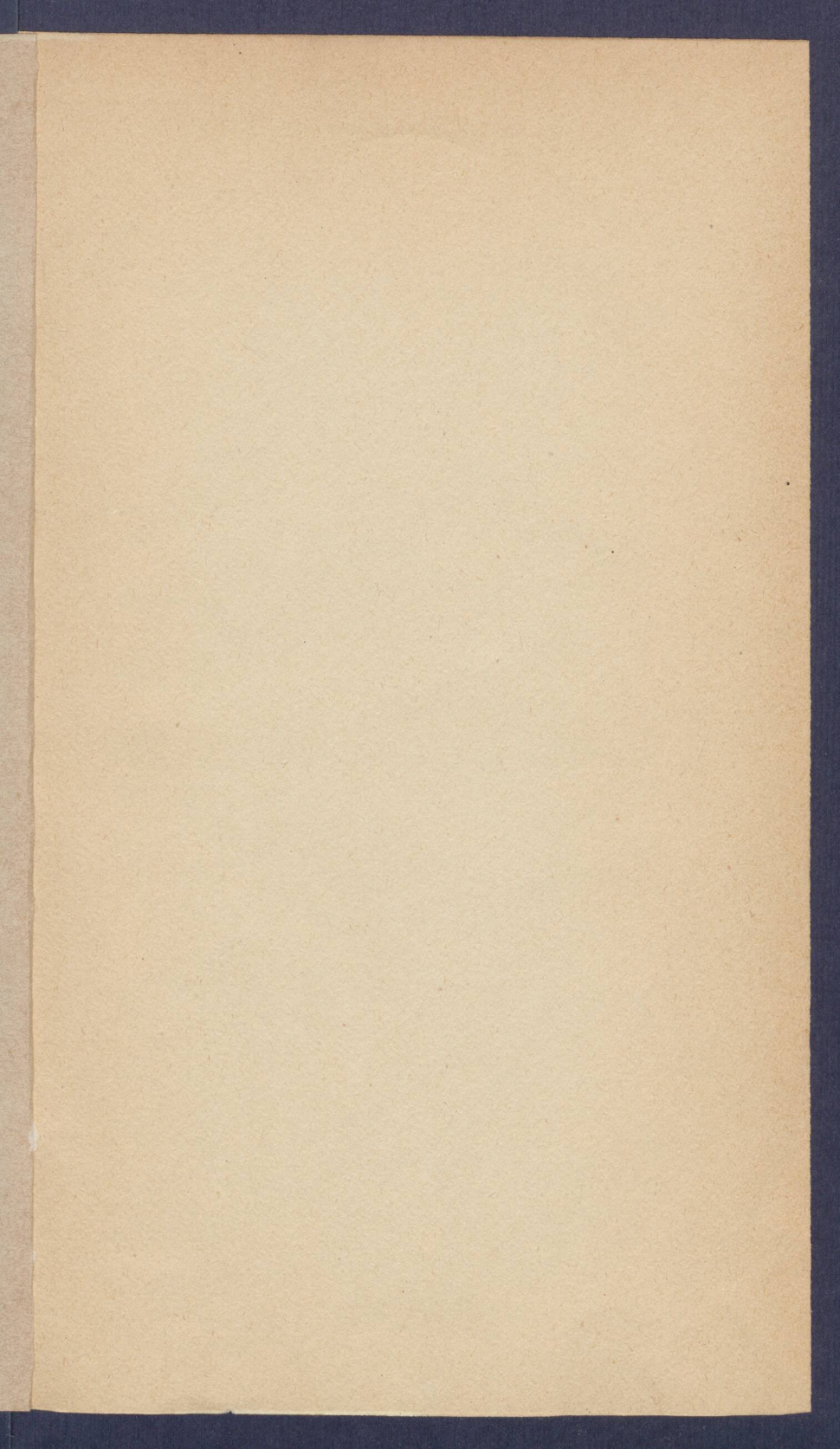

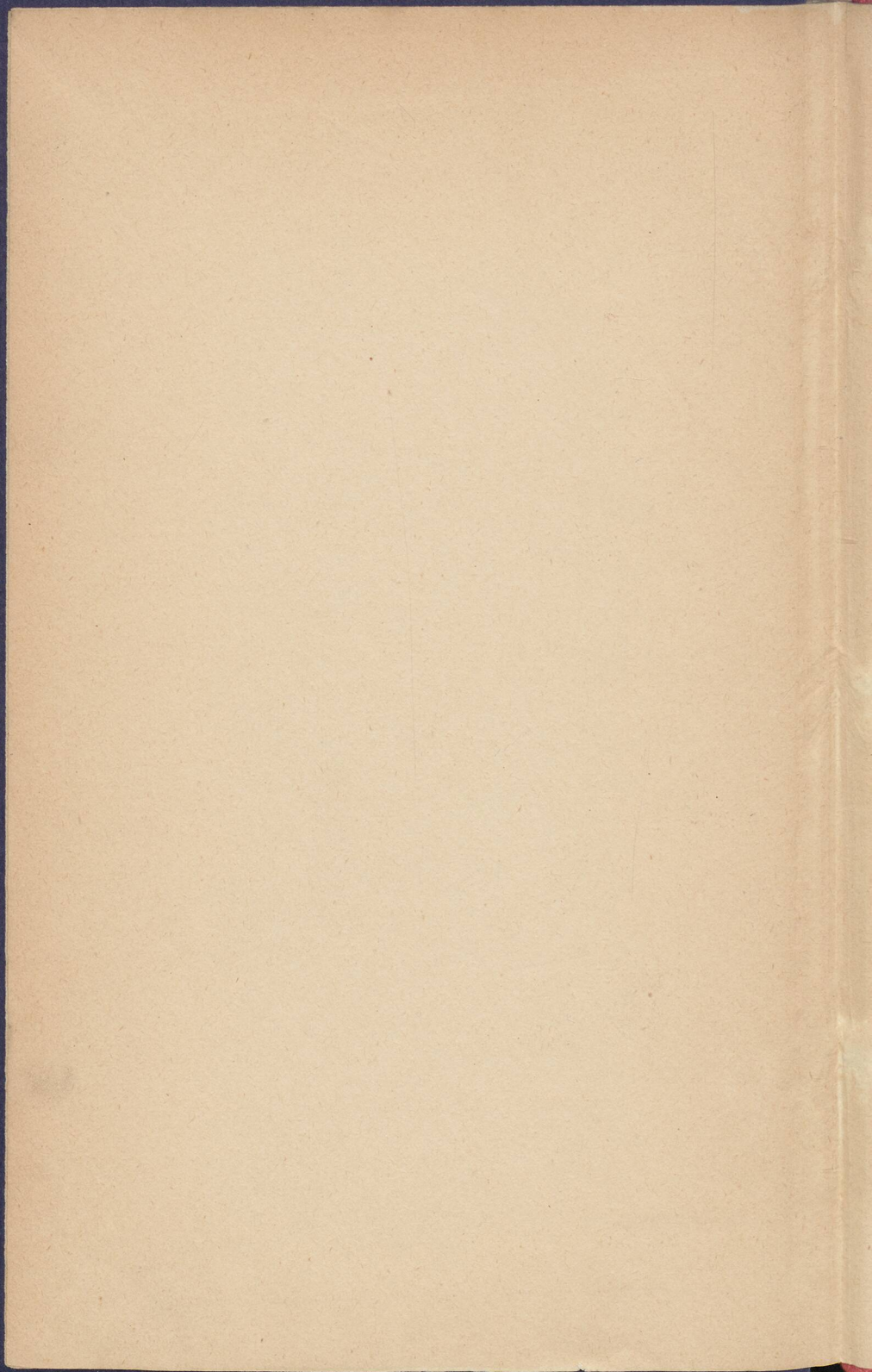
SPIS TREŚCI

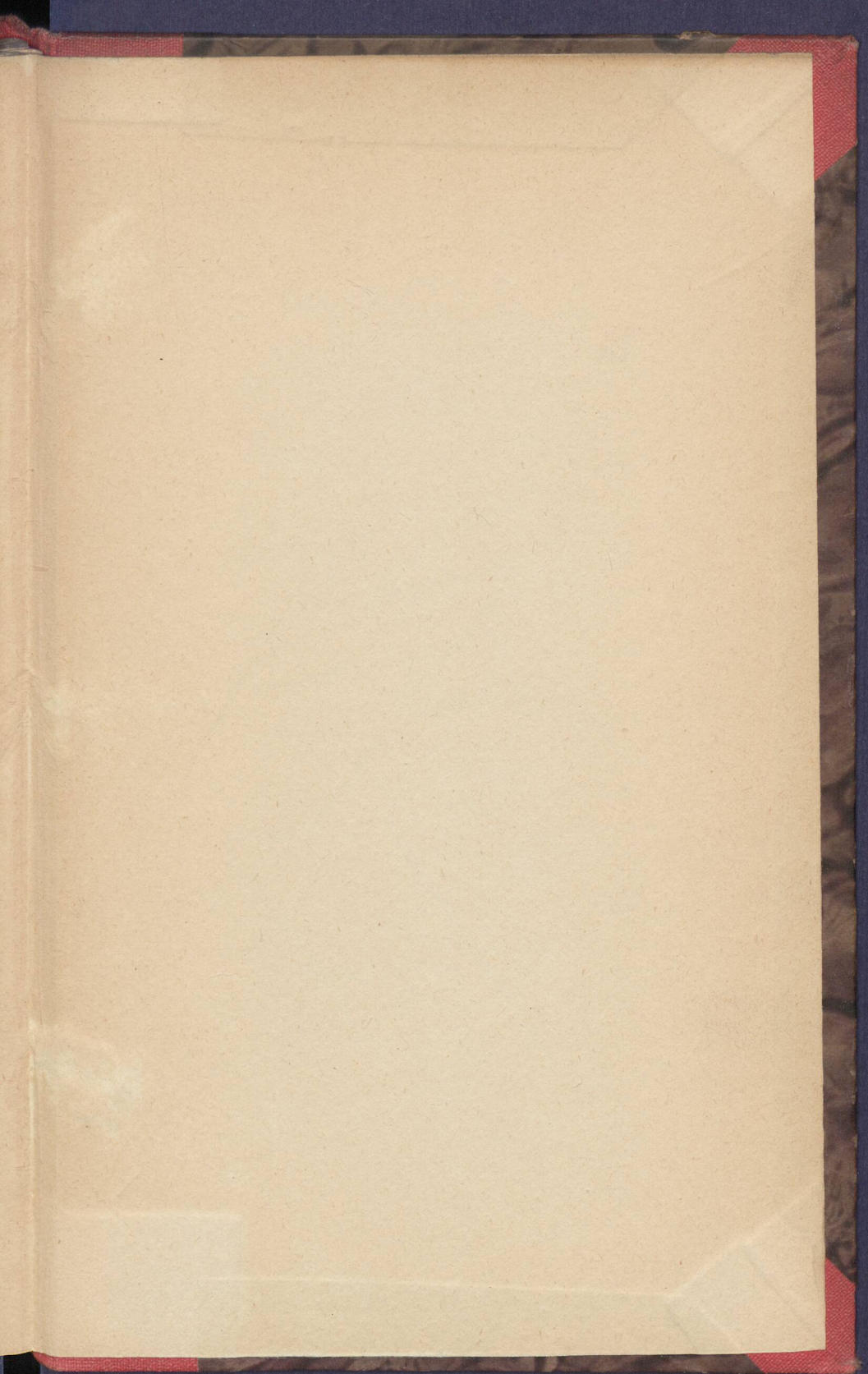

Wypożycza się
tylko do czytelní